

Hrvatska riječ

Informativno-politički tjednik, izlazio od 1945. do 1956., obnovljen 2003.

ISSN 1451 - 4257

SUBOTICA, 3. LISTOPADA 2003. * CIJENA 20 DINARA * BROJ 36

Intervju:
Ivan Bonus

Grožde bal u Sonti, 72. put

Praznik vina i veselja

• DDOR NOVI SAD • AD

VAŠ PRAVI IZBOR

OBAVEZNO OSIGURANJE MOTORNIH VOZILA

- PROLJETNI POPUST 20%
- MOGUĆNOST PLAĆANJA U 4 I VIŠE RATA
- PRI JEDNOKRATNOJ UPLATI DODATNI POPUST 10%
- GARANTIRANA ISPLATA ŠTETE

Skrnavljenje groblja u Novom Sadu Pozdrav iz osramoćenog grada	6,7
Stari Žednik Tko to tamo (ne) govori hrvatski	8,9
Intervju Ivan Bonus	12-14
Obnovljen DSHV u Petrovaradinu Predstoji ozbilja rad	16
Hrvatska mladež Dijalog je moguć	17
Vojvođanski visokoškolski u Zagrebu Studenti ostali bez doma	19
HAD: O Vrančiću, Kašiću i Mikalji Četiri vijeka hrvatskoga jezikoslovlja	33
Vesela banda iz Bačkog Brega Bereški tamburaši	43

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNOJ STRANI:
Ivan Andrašić

IMPRESSUM

OSNIVAČ:

Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Tomislav Žigmanov (predsjednik), dr. Slaven Bačić,
Milan Ercegović, Kalman Kuntić, Marija Lovrić,
Svetislav Milanković, Slavica Peić, Stipan Stipić,
mr. Bela Tonković

DIREKTOR I V. D. GLAVNOG I
ODGOVORNOG UREDNIKA:

Zvonimir Perušić

REDAKCIJA:

Ivan Andrašić, Dušica Dulić, Jasminka Dulić, Ivan
Ivković Ivandekić, Vesela Laloš, Dražen Prčić,
Zvonko Sarić, Mirko Sebić, Robert G. Tilly

TEHNIČKI UREDNIK:

Boris Cupać

TEHNIČKI ADMINISTRATOR:

Thomas Šujić

ADMINISTRACIJA:

Zorica Tikvicki,
Zdenka Sudarević

LEKTORICA: Katarina Vasiljčuk

TELEFON: ++381 24/55-33-55
++381 24/551-578

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatska.rijec@suonline.net

WEB: www.hrvatskarijec.co.yu

TISAK: »Dnevnik« Holding sa p.o. Novi Sad,
»Dnevnik« Štamparija

List je registriran kod Sekretarijata za informiranje
Skupštine AP Vojvodine pod rednim brojem 73.

List je oslobođen poreza na promet na osnovu
mišljenja Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje
i kulturu; broj 106-413-00221/2003-01 od
20.3.2003. godine

Riječi i djela

Prigodni govori političara na razrušenom i izranjavanom groblju više nisu dovoljni. Ako se ima namjera sačuvati makar i blijeda sjena države, njeni organi moraju djelovati. Policija, tužiteljstvo i sudstvo, prije svega. Antikriminalistička akcija »Sablja« pokazala je kako državna vlast može biti efikasna kad joj se hoće, a neriješena i nekažnjena skrnavljenja groblja pokazuju kako ona može biti neefikasna kad joj se neće.

Jer, niti je ovo prvi put da »junaci« divljaju po grobljima, niti je prvi put da se od praznih obećanja i zaklinjanja ne odmiče danima nakon događaja. Privedenih, pretresenih i zapisanih je i u ranijim prilikama bilo, ali adekvatna zakonska osuda gotovo je uvijek izostajala.

Druga je stvar što rukopis najnovijeg izivljavanja na novosadskom Katoličkom groblju, i pored uhićenja dvije maloljetne osobe koje su, navodno, sve priznale, a koje, eto, nemaju veze s politikom, upućuje na organiziranost onih koji su to osmislili i odradili. Takvu ocjenu izveli su sami predstavnici pokrajinske i gradske vlasti dan po incidentu. Naknadno spominjanje »satanista« i »satanizma« samo je skretanje s prave teme i bezobrazno ublažavanje onoga s čim se Novi Sad surovo suočava – sve očitiije reorganiziranje i jačanje ekstremističkih ideja i projekata za snovanih na etničkoj i vjerskoj netrpeljivosti.

Ukoliko je netko spreman zavaravati se kako je nerazumno rušenje gradskog jezgra u Novom Sadu poslije nekakve dobijene utakmice »samo« slučajni incident, ili kako je verbalni nacizam nekog kvazipovjesničara na državnoj televiziji »samo« sloboda mišljenja i govora, ili kako je natpis »Srbija ubija« na petrovaradinskoj Crkvi sv. Križa »samo« običan grafit, onda neka taj »netko« i preuzme odgovornost za ono što će se ovdje u budućnosti događati.

A, kakva je atmosfera u Novom Sadu, najbolje su shvatili, a možda su je sami i kreirali, predstavnici stranke koja je duboko upletena u grozote koje su u bliskoj prošlosti činjene u okruženju, čiji je predsjednik na sigurnom u zemlji tulipana, a čiji se zamjenik upravo kandidira za predsjednika države. Ta je stranka za početak predsjedničke kampanje svoga kandidata odabrala upravo Novi Sad, kao grad u kojem se na ideji nacionalizma može okupiti možda i najveći broj ljudi u ovoj zemlji. Miting zakazan za 5. listopada po svojoj će scenografiji, sudionicima i demonstraciji primitivizma biti već viđeno, što je, zapravo, najveća optužba protiv aktualne Vlade u Beogradu, veća od svih korupcijskih i drugih afera zajedno.

Narodni pokret Otpor nije uspio s inicijativom da se dotični zamjenik lustrira i da mu se, zbog sudjelovanja u prethodnoj vlasti, onemoguću kandidiranje za predsjednika države. Toliko ismijavani dozirani legalizam vraća nam se kao bumerang, a razrušeno groblje u Novom Sadu ostaje kao još jedna opomena. Vlastima, ali i svima ostalima.

Z. P.

TJEDNIK

ČETVRTAK, 25. 9.

Savjet radiodifuzne agencije
Srbije prikuplja podatke o emisiji
»Otkopčano« TV Novi Sad

NEDJELJA, 28. 9.

Oskrnjavljeno Katoličko
groblje u Novom Sadu,
policija uhitila dvoje
maloljetnika

PETAK, 26. 9.

Potpisan ugovor, »Lukoil«
postao većinski vlasnik
»Beopetrola«

PONEDJELJAK, 29. 9.

Za otmicu i ubojstvo 16 Bošnjaka iz
Sjeverina 1993., ukupno 75 godina
zatvora

UTORAK, 30. 9.

Republička izborna komisija
prihvatila kandidaturu radikala
Tomislava Nikolića i pored
protivljenja Otpora

SUBOTA, 27. 9.

Goran Svilanović:
SCG u Partnerstvu za mir krajem
ove ili početkom sljedeće godine

SRIJEDA, 1. 10.

Novi Sad: nadbiskup Hočevar i
Apostolski nuncij Eugenio Sbarbara -
molitva na obeščašćenom groblju

AMERIČKI SRBO-HRVAT

Naše je da obavljamo naš posao najbolje što možemo. A to je, hvala bogu, igranje košarke, nešto što smo radili i kao djeca. Eto, ja sam do jučer igrao za beogradsku »Zvezdu«, i u Zagrebu su me gađali kovanicama, a sad sam igrač »Cibone«. Nadam se da mi ovdašnji navijači to neće previše 'zamjeriti', iako znam što se događalo između Srbije i Hrvatske u devedesetima. U stvari, možda baš i ne znam, ali znam da je svaki rat velika glupost i da to nije način na koji se rješavaju problemi. Zato svima preporučujem knjigu 'Sanjam' Martina Luthera Kinga... No, ja sam ovdje, kao što rekoh, došao da bih igrao košarku najbolje što mogu. **James Scoonie Penn**, košarkaš, donedavno član »Crvene Zvezde«, sada »Cibone«, »Feral Tribune«, 27. rujna 2003.

SVJETSKI PRVACI

Ne postoji ovako dobar primer privatizacije u svetu sa koje god strane da se meri: da li po tome šta je ona donela radnicima, ili po tome šta je donela privredi, ili po njenom poštenju, ili po finasijskim efektima za budžet. Svi oni koji ocenjuju naše reforme na makroekonomskom i mikroekonomskom planu znaju da ne može bolje. Deluje kao da se hvalimo, ali za ove tri godine smo uradili najbolje što smo mogli. Ja lično nisam zadovoljan reformama, jer je urađeno 20 odsto od onoga što nam je potrebno da budemo Srbija kakvu želim. Ali, za ove tri godine smo uradili 95 odsto onoga što smo mogli i teško da je moglo više. **Zoran Živković**, premijer Vlade Srbije, TV 5, 28. rujna 2003.

I U PONOS I U SRAMOTU – KOLEKTIVNO

Ako je dobar Srbin ponosan svim velikim dostignućima srpskih pojedinaca na polju znanosti, povijesti, filozofije, glazbe ili sporta, onda je dobar Srbin i onaj koji se stravično stidi zbog zločina svojih sunarodnika – u ime, ali bez kolektivnog sudjelovanja, srpskog naroda. Za individualno dobro kolektivni ponos, za individualno zlo kolektivna sramota, ali kolektivna krivična odgovornost ne postoji ni za srpski, niti za bilo koji drugi narod. Stoga, nitko nema pravo ni postupno nas oslobađati takve vrste krivice. **Đorđe Vid To-mašević**, profesor iz SAD, »Politika«, 28. rujna 2003.

DALEKI VUKOVAR

Djeca više ne uče po tim knjigama (gdje se Hrvati prikazuju kao »ustaše, razbijači Jugoslavije i slično«), one su povučene. No, današnje stanje stvari s udžbenicima povijesti za osnovnu školu u najmanju je ruku zanimljivo. Umjesto prikaza događaja s početka 90-ih, autori su napisali djeci »pitajte roditelje«. Dakle, izašlo se iz Miloševićevske ere gdje je sve bilo posve jasno i govorilo se o obrambenom ratu nametnutom Miloševiću, te se došlo u fazu bez stava. Djeca se ne uče antihrvatstvu, antibošnjaštvu i antialbanizmu, to nije dominantno ni u javnosti. No, morat će proći još vremena da djeca u svojim knjigama dobiju realno i povijesno nepristrano poglavlje o Vukovaru, ali i o »Oluji«, Srebrenici, Gospiću i Sarajevu. **Dr. Žarko Korać**, potpredsjednik Vlade Srbije, »Vjesnik«, 28. rujna 2003.

ZEMLJA MALA, AL JOJ INOZEMSTVO VELIKO

Dosad, iz razumljivih razloga, zbog prioriteta nacionalne samostalnosti, rata i jednog razdoblja kad je najvažnije bilo govoriti dobar hrvatski, nije se previše razmišljalo o usmjerenju

mlade generacije prema stranim jezicima. Danas, moramo podsjetiti na jedno pravilo koje nadasve vrijedi za nas: Što manja zemlja – veće inozemstvo. **Goran Milić**, kolumnist, »Glas Slavonije«, rujna 2003.

Dujizmi

- ✓ *Dok država odumire narod izumire;*
- ✓ *Čekajući na posao, mnogima se rad ogadio;*
- ✓ *Ljudožder bi sve dao za čovjeka;*
- ✓ *Naši su problemi toliko duboki da bi bili vidljivi.*

Dujo Runje

Piše: dr. sc.
Slaven Bačić

Pitanje službene uporabe hrvatskih zemljopisnih i drugih naziva u Vojvodini posebno je osjetljivo zbog sličnosti dvaju jezika. Međutim, Hrvati u Vojvodini ipak imaju jedan manji broj svojih naziva mjesta i drugih toponima, kojima do sada nije posvećivana pažnja, a koji su različiti od službenih srpskih naziva

Manjinska prava

Postoje li hrvatski toponimi u Vojvodini?

Uzakašnjelom procesu tranzicije iz kvazidemokratskog u demokratski društveni sustav, manjinska su prava u Srbiji bila jedna od mnogih pitanja koja su zahtijevala temeljitu reviziju. Početni korak na tom području bili su ratificiranje Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina i donošenje Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, kojima su postavljeni pravni temelji za jedan drugačiji odnos vlasti spram nacionalnih manjina. Ovim propisima, kao i kasnijom Poveljom o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama, proklamiran je niz manjinskih prava, koja traže detaljnije reguliranje u odgovarajućim zakonima i drugim propisima.

I doista, za razliku od prakse prošloga režima, neka od proklamiranih prava su dalje razrađena te su stvorene načelne mogućnosti za njihovo ostvarivanje, pa je, na primjer, i hrvatska zajednica dobila financijsku potporu za vlastiti tjednik i za školovanje na književnom jeziku. Međutim, prema jednom broju prava, ne samo tijela vlasti različitih razina, nego katkada i predstavnici manjinskih zajednica, odnose se pasivno.

ZAKON NIJE ZAPREKA: Jedno od takvih prava, kod kojih pravne anomalije bivšeg režima nisu ispravljene a niti je do sada došlo do adekvatnih inicijativa predstavnika hrvatske zajednice ili hrvatskih članova tijela vlasti, jest pitanje službene uporabe tradicionalnih hrvatskih naziva toponima. Okvirna konvencija preporuča stranama ugovornicama da »nastoje« »u oblastima tradicionalno naseljenim znatnim brojem ljudi koji pripadaju nacionalnoj manjini... da tradicionalni lokalni nazivi, imena ulica i drugih topografskih oznaka namijenjenim javnosti budu ispisani na lokalnom jeziku kada postoji dovoljna tražnja za takvim oznakama.«

Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina propisuje da na teritoriju jedinice lokalne samouprave gdje »tradicionalno žive pripadnici nacionalnih manjina«, njihov jezik i pismo može biti u ravno-

pravnoj uporabi, a *obvezno* se uvodi ako broj te nacionalne manjine dostiže 15 posto prema rezultatima posljednjeg popisa stanovništva, u okviru čega je predviđeno i pravo da »nazivi jedinica lokalne samouprave, naseljenih mjesta, trgova i ulica i drugi toponimi ispisuju se i na jeziku dotične nacionalne manjine, prema njenoj tradiciji i pravopisu.« Povelja o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama proklamira nacionalnim manjinama pravo »da u sredinama sa značajnom manjinskom populacijom, tradicionalni lokalni nazivi, imena ulica i naselja, kao i topografske oznake, budu ispisani i na jeziku manjine«.

Premda su mu rješenja u koliziji s tri navedna propisa, čini se da važeći republički Zakon o službenoj uporabi jezika i pisma iz 1992. godine ne predstavlja zapreku za oživotvorenje ovoga prava hrvatske manjine, pošto ga je praksa u velikoj mjeri derogirala. Dosadašnje iskustvo pokazuje da ostvarivanje prava hrvatske manjine ovisi od spremnosti odgovarajućih tijela vlasti da omoguću njihovo uživanje ovoj, do jučer za mnoge neprijateljskoj, nepoželjnoj i nepriznatoj manjini. Prevedeno na primjere, odgovarajuće pomake moguće je očekivati napose u Općini Subotica, te eventualno na pokrajinskoj razini, ukoliko uopće ima mjesta uporabi lokalnih toponima. U sornorskoj općini također postoje hrvatski narodni nazivi mjesta, premda do sada očitovana potpora gradskih vlasti u dijeljenju hrvatskog etničkog korpusa u ovom gradu ne ulijeva odveć optimizma.

PRAVA OVISE I OD MANJINA: Pitanje službene uporabe hrvatskih zemljopisnih i drugih naziva u Vojvodini posebno je osjetljivo zbog sličnosti dvaju jezika, pošto dosadnja praksa poznaje samo identične nazive mjesta, uz eventualnu razliku uporabe pisama — ćiriličnog, odnosno latiničnog. Međutim, Hrvati u Vojvodini ipak imaju jedan manji broj svojih naziva mjesta i drugih toponima, kojima do sada nije posvećivana pažnja, a koji su različiti od službenih srpskih

naziva. Neki od njih su za posljednjih osamdesetak godina nestali i predstavljaju arhaizme (npr. Subatica, Bajmak, Načvin za današnji Stari Žednik), ali se dio njih ipak održao u govornom jeziku kao pravi tradicionalni nazivi: na teritoriju subotičke općine, npr. Žednik za Stari Žednik (osnivanje novih naselja pored starih, ne znači nužno i mijenjanje naziva ranijeg mjesta, za što najbolji primjer pružaju Beograd i Novi Beograd), Mirgeš za Ljutovo, Sebešić za Šebešić; u sornorskoj općini, npr. Lemeš za Svezotar Miletić, Monoštor za Bački Monoštor, Bereg za Bački Breg; u Srijemu npr. Srijemska Mitrovica, Srijemska Rača, Srijemska Kamenica itd. No, osim naziva mjesta, postoje i drugi tradicionalni hrvatski nazivi koji su doživjeli ideološki preimenovanja: dijelovi naselja (npr. subotičko predgrađe i mjesnu zajednicu Aleksandrovo subotički Hrvati, poput Mađara, zovu Šandor), škole (npr. OŠ »Matko Vuković« u Subotici ima svoj tradicionalni hrvatski naziv »Golubova« škola), ulice (primjerice, Ulica Pariške komune u poglavito bunjevačkom dijelu Subotice ima svoj narodni naziv Mukićeva, Ulica 10. oktobra u središtu Subotice tradicionalno se zove Rudićeva ulica) itd. Asimilacija hrvatskog stanovništva u Vojvodini rapidan je proces, uvjetovan nizom čimbenika, a osobito potaknut sličnošću hrvatskog i srpskog jezika. Najopćije društvene i pravne pretpostavke za očuvanje manjinskog identiteta su stvorene u posljednje tri godine. Opiranja ostvarivanju manjinskih prava hrvatske zajednice nisu rijetka, kao na primjer, u Sornoru, koja idu i do negiranja, kao u Srijemu, ali onda kada postoji načelna mogućnost za njihovo provođenje, kao što je to u Subotici, onda od samih predstavnika manjina ovisi hoće li se i koliko ostvarivati određena prava, tim prije ako ona ne zahtijevaju opsežnije pripreme i napore, kao što je pravo o kojemu je naprijed bilo riječi.

Autor je doktor društvenih znanosti i odvjetnik iz Subotice

Rušenje katoličkog groblja

Pozdrav iz osramoćenog grada

Treći puta za posljednjih mjesec dana sknavi se Katoličko groblje u Novom Sadu, ovoga puta porušeno je ili oštećeno 85 spomenika, među kojima čak i jedan dječji grob

Piše: Mirko Sebić

Nesto se moralo zgrčiti duboko u duši svakog moralnog čovjeka kad je slušao o nemilom događaju, ili, ne daj bože, u nedjelju ujutro svojim očima izravno registrirao stravičan prizor na novosadskom Katoličkom groblju. I taj grč, koji je možda kod potpredsjednika srpske Vlade Józsefa Kasze izazvao i suze, zaleđio se u stid i sramotu, ali i nemoć. Još jednom na ovim prostorima, iznova i tvrdoglavo, brutalnost i zlo manifestiraju kako su sama suština moći i da se svatko tko je protiv njih kreće kao nemoćnik.

Kao nemoćna družina kretala se i grupa visokih funkcionara koja je u ponedjeljak prije podne, uz izjave oštarih osuda, posjetila Katoličko groblje na Futoškom putu u Novom Sadu, groblje oskrnavljeno kidanjem križeva i razbijanjem nadgrobnih kamenova u noći između subote i nedjelje, noći poslije pravoslavnog praznika Krstovdana, praznika koji uzvisuje misteriju svetog križa.

MONSTRUOZNA PORUKA: Agencijska vijest glasila je ovako: »Nepoznati počinitelji su u nedjelju u ranim

jutarnjim satima porušili 85 nadgrobnih spomenika na središnjem dijelu Katoličkog groblja u blizini kapele. Nadgrobni spomenici su izvaljivani, nekolicina križeva polomljena, dok su neki okrenuti naopake, a jedan je dječji grob, star 35 godina, do pola otkopan.«

Prvi su u nedjelju poprište nemilog događaja posjetili novosadski gradonačelnik *Borislav Novaković* i načelnik novosadskog SUP-a *Miladin Kostrešević*. »Ovo što se dogodilo nije naprosto vandalizam,

jer vandalizam je divljanje bez povoda i poruke, rušenje iz objesti. Naprotiv, ovim činom je Novi Sad osramoćen, jer ne postoji necivilizirana gesta od rušenja nadgrobnih spomenika.«

Istražni organi su posjetili lice mjesta, obavili uviđaj, ustanovili kako ima dosta materijalnih tragova, kao i otisaka cipela i drugih detalja koji mogu poslužiti kako bi se identificirali počinitelji. Istražna sutkinja Općinskog suda u Novom Sadu *Brani-slava Perišić*, koja je obavila uviđaj, izjavila je za novosadske medije kako spomenici nisu rušeni pomoću nekakve mehaničke alatke, već isključivo fizičkom silom, što pretpostavlja da je u pitanju grupa izvršitelja.

IGNORIRANJE HRABRI POLUSVIJET: Ovo je treći puta u mjesec dana da se Katoličko groblje na Futoškom putu sknavi. Zato pomalo i čudi što tek sada, kada je razaranje dostiglo zaista velike razmjere, političari i njihovi medijsko-polijski asistenti zasipaju javnost izjavama kojima se u krajnjoj liniji ne postiže ništa osim političkog marketinga.

Zajedničko priopćenje crkava u SCG

»Mi, ovlašteni predstavnici historijskih crkava i vjerskih zajednica na susretu u Beogradu 30. rujna 2003. donosimo ovu izjavu u povodu nečuvenog i nehumanog obeščašćivanja katoličkog groblja u Novom Sadu, u noći od 27. na 28. rujna.

Kao ljude i vjernike duboko nas pogađa činjenica nepoštovanja prema svetinjama koje su u svim civilizacijama i svim religijama u osobitom štovanju, a to su počivališta mrtvih. Groblja, kao mjesta štovanja spomena svojih najdražih su i mjesta spomena i ljubavi. Oskrnjivanje i obeščašćivanje takve svetinje vrijeđa i ljudski i vjernički osjećaj svakoga čovjeka. Ovaj vandalski čin osuđujemo kao svojevrsno nijekanje svetinje i što tim počiniteljima nije dovoljno što ne vjeruju u Boga, nego što su tim činom i neprijatelji kako Boga, tako i ljudi, te su pokazali potrebu da se na ovakav način, oskrnjujući kršćansku svetinju, suprotstave samom Bogu. Duboko nas zabrinjava i muči pitanje kakova nas budućnost čeka ako se sve

civilizacijske moralne norme gaze, obeščašćuju i niježu.

U nadi da će nadležni organi gradskih i pokrajinskih vlasti uspjeti da otkriju počinioc ovog anticivilizacijskog čina i privedu ih pravdi, nadamo se da se takve stvari neće dogoditi ni jednom društvu, ni jednoj vjerskoj zajednici.

Ovlašteni predstavnici tradicionalnih crkava i vjerskih zajednica u Vijeću Ministarstva vjera Srbije:

- *Njegovo preosveštenstvo episkop bački g. Irinej v. r.*

- *Muftija Islamske zajednice Srbije Hadži-Hamdija ef. Jusufspahić v. r.*

- *Mevludin ef. Dudić, zamjenik predsjednika Mešihata Islamske zajednice Sandžaka v. r.*

- *Predsjednik Komisije za vjeronauk Biskupske konferencije Katoličke crkve u Srbiji i Crnoj Gori, velečasni mr. Andrija Kopilović v. r.*

- *Biskup Slovačke Evangeličke crkve augsburške vjeroispovijesti g. Samuel Vrbovski v. r.*

- *Superintendent Evangeličke kršćanske crkve augsburške vjeroispovijesti g. Arpad Dolinski v. r.*

- *Biskup Reformatske kršćanske crkve g. Istvan Csete Semeš v. r.*

- *Generalni sekretar Saveza židovskih općina Srbije i Crne Gore g. Davor Salom v. r.*

U Beogradu, 30. rujna 2003.

Obred na groblju

U znak solidarnosti i vjere u život vječni i bolju budućnost, u srijedu je u 12 sati održan molitveni obred na obeščašćenom groblju, gdje su pokojnici preporučeni Bogu, jedinome i pravednome, a groblje je posvećeno kao sveto mjesto poštovanja i pijeteta. Obred je predvodio Beogradski nadbiskup i metropolita msgr. Stanislav Hoćevar, uz prisustvo Apostolskog Nuncija Svete Stolice Eugenia Sbarbara, svećenika i vjernika.

Jer, kako je na konferenciji za medije sazvanoj u povodu ovog događaja rekao predsjednik Gradske organizacije SVM-a i potpredsjednik te stranke *Zoltán Bunyik*, koji u ovom činu vidi nedvosmisleni nacionalističku gestu pritiska na nacionalne manjine, do sada su se slični slučajevi vandalizma samo blago verbalno osuđivali, uz nastojanje da se umanju njihov značaj. Upravo nastojanje da se ne osude i pravim imenom ne nazovu slični incidenti, poput divljanja navijača, divljanja po izložbama koje nam se ne sviđaju, fizičkih napada na Rome, predstavlja ignorantski stav koji je hrabrio polusvijet da čini to što čini. Ako ih je režim *Slobodana Miloševića* hrabrio da nedvojbeni zlodjela čine u ime vjere i nacije, DOS-ovski kalkulantski poredak ne hrabri ih da nedvojbeni zlodjela ne čine. I zato, svakako treba pozdraviti briljantnu logiku i željeznu umnost izjave predsjednika Skupštine Vojvodine *Nenada Čanka*, koji kaže: »Kome smeta nadgrobni spomenik, taj je direktni nasljednik onih koji su ljude zatrpavali u pasjim grobljima bez nadgrobničkih ploča«. No, samo jedno imajmo na umu: da je ovdje logike i uma bilo, ne bismo mi danas prebrojavali porušene spomenike, porušene obiteljske kuće, porušene crkve...

Nacionalizmi u Vojvodini

Bilo kuda, nacionalizam svuda

Na tribini Helsinškog odbora održanoj u Novom Sadu govorilo se o nacionalizmu koji uspijeva i razmnožava se na tlu Vojvodine

U »Art klubu« Kulturnog centra Novog Sada prošlog je tjedna održana tribina pod nazivom »Vojvođanski nacionalizmi«, a u organizaciji Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji. Na tribini su govorili: predsjednica Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji *Sonja Biserko*, filozof *dr. Milenko Perović*, književnik *László Végh*, novinar i publicist *Mihal Ramač*, publicist *Tomislav Žigmanov* i predsjednik Izvršnog odbora Nacionalnog vijeća Roma *Srdan Šain*.

Već sam naziv tribine sugerirao je stav organizatora da podsjetite kako u Vojvodini egzistira onoliko nacionalizama koliko i nacija, dakle, da je stvar kompleksna i prepletena mnogim višestrukim vezama i smislenim čvorovima.

UMIVENI NACIONALIZAM: Moglo bi se reći da je danas u Srbiji, pa i u Vojvodini, nacionalizam dominantna ideologija, samo što je to sada umiveni demokratski nacionalizam. Danas, nacionalisti u Srbiji više nisu spremni ratovati, ali su spremni gospodariti, vladati i nagađati se, riječju – voditi politiku. Ono što posebno brine, kako je naglasio uvodničar na ovoj tribini *Pavel Domonji*, rukovoditelj vojvođanskog ogranka Helsinškog odbora, jest da su izostale i uporno izostaju kritičke tematizacije užasa nacionalizma. Društvo koje nije u stanju suočiti se s posljedicama ovakvog djelovanja ima ozbiljan problem. Domonji ističe da je na dje-

lu ubrzana etnizacija, koja ništa dobro nikom neće donijeti, a Vojvodinu cijepa po interetničkim šavovima.

Filozof *Milenko Perović* u Vojvodini ne vidi ni jedan drugi nacionalizam do srpski, te mu množina u naslovu tribine smeta. »Vojvodina je lanac različitih etničkih enklava i ona se uvijek mogla sagledati i kao sistem paralelnih svjetova koji ravno dušno prebivaju jedan kraj drugog. Te snažne barijere i getoizirani životi izdizali su se preko svojih granica u dinamičku društvenu međuigru različitosti samo pod utjecajem nekog višeg, ali vanjskog principa. Dakle, suživot je postojao, ali kao vanjskim razlogom dat. Tako je bilo sve do pobjede *Slobodana Miloševića*. S njegovom politikom u Vojvodini nestaje tog vanjskog napora za suživot, a osnažuje se ideja o srpskoj, i uvijek srpskoj Vojvodini, u kojoj su Srbi gospodari još od mlađeg kamenog doba. Po Vojvodini niču pravoslavne bogomolje bizantskog tipa, takve kakve nisu primjerene ovom podneblju i kakve se ovdje nikad nisu gradile, što je klasično obilježavanje teritorije. Ako se tako nastavi, za pedeset godina moglo bi se desiti da Vojvodina postane najskuplja srpska riječ«, smatra *Perović*.

TRANSFORMACIJA: *Sonja Biserko* svoj govor koncentrirala je prije svega na srpski nacionalizam u Vojvodini. Mada je projekt srpskog nacionalizma, kako je rekla, nakaradni koncept, nastao na po-

grešnom čitanju historije i mitomaniji, definitivno poražen, logika nacionalizma je čini se pobijedila, koji se uspješno prilagodio novim situacijama. Pokret »Svetozar Miletić«, koji po nacionalnosti prebrojava zastupnike Skupštine Vojvodine kako bi utvrdio da ona nije dovoljno srpska, ili osporavanje prava na autonomiju beogradskih intelektualaca okupljenih oko časopisa »Prizma«, dovoljno govore o tome.

Nacionalizam, dakle, postoji, no mnogo je važnije zapitati se o kakvom je nacionalizmu riječ i hoće li će interesno kanalizirati njegovih manjinskih izdanaka doprinijeti da se i ovaj drugi, većinski, po našem mišljenju opasniji, srpski nacionalizam, primiri, pacificira i marginalizira. Govoreći o Hrvatima u Vojvodini *Tomislav Žigmanov* je rekao da u njih ne postoji nekakav vid radikalnog nacionalizma, niti su oni manifestirali ekscitativnu i ekskluzivističku nacionalnu pragmatiku. To je bilo, kako je rekao, »ne zato što je u pitanju skupina nekakvih svetaca«, već je to odraz povijesno uvjetovanih neprilika i konkretnih društvenih datosti u kojima žive. »Oni su, prvo, u značajnoj brojčanoj manjini, a ujedno su i teritorijalno izuzetno disperzirani. Drugo, ne raspolažu niti jednim relevantnim resursom za građenje nacije. Treće, nakon hrvatske antihisterije početkom devedesetih i etničkog čišćenja u Srijemu, Hrvati u Vojvodini uveliko žive u strahu. Stoga je razumljivo što oni najčešće nijemo promatraju ono što se oko njih zbiva.

Rjeđe su spremni da uđu u projekte koji su u funkciji ostvarivanja manjinskih prava, a daleko je najmanji broj onih koji su spremni javno očitovati svoj nacionalni identitet«, zaključio je *Žigmanov*.

M. S.

Prilike i neprilike s izbornim predmetom

Tko to tamo (ne) govori hrvatski

Nakon višedecenijskog nepostojanja obrazovnih institucija na hrvatskom jeziku, nije realno očekivati da hrvatske škole startaju bez problema, niti se učenici mogu uvjetovati »tečnim znanjem hrvatskoga jezika«

Piše: Zvonko Sarić

U nas je dugo bilo na ledu pitanje o mogućnosti obrazovanja na hrvatskom jeziku. Napokon, koncem veljače 2002. godine, donijet je Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina koji je stvorio pravni okvir za mogućnost otvaranja razreda na hrvatskom jeziku.

Kako je nakon stanke duge pet desetljeća pitanje prava na obrazovanje na materinskom jeziku konačno odmrznuto, otvaranjem razreda na hrvatskom jeziku od rujna 2002. godine, za očekivati je bilo kako će se nakon dugoga »ledenog doba« gledi školovanja, javiti mnogi problemi i brige. Uvijek je s brigama lakše kada ih se s nekim podijeli, što će se pokazati točnim i u slučaju našega sugovornika koji je upravo zbog tih svojih briga želio ostati anonimn.

RIJEČI I DJELA: »Moj unuk pohađa četvrti razred Osnovne škole »Pionir« ovdje u Starom Žedniku«, priča mještalin Starog Žednika, sela 20 kilometara udaljenog od Subotice na starom putu ka Beogra-

du. »Učiteljica je sazvala je prvi roditeljski sastanak početkom školske godine i postavila je pitanje o zainteresiranosti roditelja za sate izbornog predmeta na kojima bi njihova djeca učila na hrvatskom jeziku, ali je odmah napomenula kako se mogu upisati samo ona djeca koja već kod kuće tečno govore hrvatski književni jezik. Rekli smo da nitko od djece ne može ispuniti taj uvjet, jer standardni hrvatski jezik djeca su imala prilike čuti samo u crkvi ili na vjeronauku, dok se u obiteljima najčešće govori lokalnim dijalektom bačkih bunjevačkih Hrvata, dakle ikavskim izgovorom, što znači da djeca nisu imala priliku ovladati standardnim hrvatskim književnim jezikom. Pitam se je li učiteljica svojevrijedno iznijela taj zahtjev za tečnim poznavanjem književnog jezika ili je možda postavljanje takvoga uvjeta sugerirano od strane škole? Nadao sam se kako će moj unuk pohađati nastavu na hrvatskom jeziku, ali nije se uspio formirati odjel«, kaže naš sugovor-

nik koji je u nedoumici hoće li moći upisati svoga unuka makar na sate izbornog predmeta na kojima bi se učilo na materinskom hrvatskom jeziku.

Direktorica OŠ »Pionir« *Sonja Neorčić* ističe kako je u tijeku anketa koja se sprovodi s učenicima od prvog do četvrtog razreda. Tom anketom će se ustanoviti broj djece koja žele pohađati izborni predmet za njegovanje hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture. »Anketu provodimo nakon radnog dogovora s *Dujom Runjom*, koji je kao član Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća zadužen za obrazovanje. Sugerirano nam je da se prvo anketa sprovede, a potom će se i pitanje u vezi izbornog predmeta dalje rješavati. Roditelji će biti obaviješteni nakon završetka ankete o rezultatima. Za sada nemamo nastavnika, ali nastojat ćemo na rješenju, jer mi imamo tu obvezu, a također imamo i osigurana financijska sredstva. Taj izborni predmet je za djecu koja kod kuće govo-

re hrvatski jezik, a nitko, naravno, neće provjeravati gramatičku ispravnost njihova govora», kaže Sonja Neorčić, objašnjavajući kako je učiteljica inzistirala na podrazumijevanju znanja hrvatskog jezika djece, mada takve kontrole neće biti.

Odgovor na pitanje zbog čega je učiteljica potencirala zahtjev za tečnim poznavanjem hrvatskog književnog jezika za djecu koja žele pohađati izborni predmet na materinskom jeziku, ostat će u domenu upitnosti, dok se odgovor na pitanje gdje su se do sada djeca mogla obrazovati i naučiti standardni hrvatski jezik, može svesti na jednu riječ: nigdje!

Zbog toga i nije riječ o tome kako će se djeci malo »progledati kroz prste« glede lingvističkih zahtjeva, nego je riječ o mogućnosti prakticiranja hrvatskog standardnog jezika tijekom časova izbornog predmeta za djecu koja to žele.

REZULTATI: Pedagog Dujo Runje, član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za obrazovanje, smatra kako je upisivanje djece na sate izbornog predmeta za njegovanje hrvatskog jezika manje radikalno potez od strane roditelja, nego upisivanje djece u hrvatske razrede, te je zbog toga i postignut veliki stupanj upisane djece. »Do sada su poznati sljedeći rezultati ankete za upis djece na sate izbornog predmeta: u OŠ »Matija Gubec« u Tavankutu prijavilo se 36 učenika, u OŠ »Vladimir Nazor« u Đurđinu 20 učenika, u OŠ »Matko Vuković« u Subotici 100 učenika, u OŠ »Ivan Milutinović« također u Subotici 20 učeni-

ka, u OŠ »Ivan Milutinović« u Maloj Bosni 8 učenika, dok je u Bačkom Monoštoru prijavljeno 36 učenika, a u Sonti 16 učenika. Na žalost, rezultata ankete iz subotičke škole »Sveti Sava«, koja se nalazi u kraju grada, koji je naseljen brojnim obiteljima bunjevačkih Hrvata, još nema, isto kao ni iz isturenog odjela ove škole, koje se nalazi u naselju Bikovo, ali mislim da će i to biti završeno, dok se prema mome saznanju u Starom Žedniku do sada prijavilo tek 9 učenika, a pitanje je hoće li se za devetero prijavljenih učenika dobiti sugla-

snost za odvijanje nastave od Ministarstva prosvjete«, kaže Dujo Runje.

Zaista čudi nevjerovatno mali broj prijavljenih učenika u Starom Žedniku, s obzirom kako se u ovome naselju, koje prema posljednjem popisu pučanstva iz 2002. godine broji ukupno 2.230 stanovnika, njih 727 izjasnilo kao Hrvati, uz još 327 koji su se izjasnili kao Bunjevci.

»Mora se reći kako je to i rezultat našeg nedovoljnog angažiranja, ali stvari idu na bolje glede ostvarivanja prava na obrazovanje. Učiteljica *Dobrila Puljić* došla je iz Osijeka u Suboticu zahvaljujući Ministarstvu prosvjete i sporta Republike Hrvatske. Uz izvođenje nastave, učiteljica Puljić će pomagati aktivu učiteljica i učitelja, koji izvode nastavu na hrvatskom jeziku, i uz postojeći nastavni aktiv bit će snažan čimbenik u razvoju i afirmiranju školovanja na materinskom jeziku. Također smatram kako je moguće osnivanje gimnazije s internatom za učenike diljem Vojvodine. Osnivanje gimnazije je također perspektiva za dalji upis na fakultete u Hrvatskoj, a indikativno je kako bi osnivanje gimnazije privuklo i upis učenika u osnovne škole, jer bi nakon završenog osmog razreda učenici mogli nastaviti svoje obrazovanje na materinskom jeziku u gimnaziji«, kaže Dujo Runje, napominjući kako je vrijeme apstencije hrvatskog jezika u ovim krajevima ostavilo traga, te je s toga i vrijeme bitan faktor da se stigne do rezultata u domenu obrazovanja na materinskom jeziku, a to se vrijeme može produljiti ili skratiti sinhroniziranim radom i izradom koncepta obrazovanja.

Sve je u rukama učitelja

Dujo Runje navodi kako su iz Republike Hrvatske stigli udžbenici hrvatskog jezika, a uskoro se očekuju i prevedeni udžbenici matematike i poznavanja prirode i društva. »Očito je da Hrvatska želi pomoći školovanje na hrvatskom kao materinskom jeziku, a smatram kako će učiteljica *Dobrila Puljić* biti spona te suradnje, jer je potrebno još kontakta. Ekskurzije ovdašnjih učenika u Hrvatsku pokazale su se kao veoma dragocjene, jer su se djeca našla u prirodnom ozračju jezika na kojemu uče. Veoma je bitno razumjeti kako je hrvatski jezik ovdje u Vojvodini ipak vankontekstualno prisutan. Moramo nastojati prakticiranju hrvatskog jezika

svakodnevno, a u tome će bitnu ulogu igrati obrazovanje, ali i ovdašnji hrvatski mediji. Stoga je veoma važno što se veliki broj djece, pored onih koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, prijavio pohađati sate njegovanja hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture, što je izborni predmet. Neophodna je kreativnost učitelja koji izvode nastavu na hrvatskom jeziku u postojećim okolnostima, jer iako se zna kako ni jedan početak nije lak, praktična nastava je ipak najvažnija i zbog toga je sada sve u rukama učitelja«, kaže Dujo Runje ističući uz važnost rada učitelja s djecom i neophodnost izrade preciznog koncepta obrazovanja u okviru HNV-a.

Uoči parlamentarnih izbora u Hrvatskoj

Prljava bitka lijevog i desnog bloka

Početkom tekućeg tjedna hrvatski premijer *Ivica Račan* je, konačno, obznanio da će parlamentarni izbori biti 23. studenog. No, mjesecima prije objave izbornog datuma, predizborna se kampanja već bila počela ozbiljno zahuktavati. Stranke desnice ili, kako si HDZ, HSLS, DC i HSP vole tepati, stranke desnog centra, počele su pregovarati o desnoj koaliciji, od koje se nakon nekoliko skupnih sastanaka, navodno, odustalo. U predizbornu koaliciju nakon mnoštva hoćemo – nećemo ipak idu DC, bivšeg Tuđmanova ministra vanjskih poslova *Mate Granića*, i HSLS, *Dražena Budiše*, koji se već okušao u različitim partijskim križaljka i na koncu odlazio povrijeđen i uvrijeđen. Zbog nedovoljnog uvažavanja njegovog lika i djela.

Politički analitičari upozoravaju da je odustajanje od predizborne koalicije stranaka desnice i novonastala koalicija HSLS i DC, dio političke igre predsjednika HDZ *Ive Sanadera*. Navodno se nije odustalo od šire desne koalicije, već je ona odgođena za nakon izbora. Da su takve špekulacije realne može se zaključiti i po reakcijama iz vodeće koalicijske stranke – Račanovih socijal-demokrata. Premda u SDP kažu da ne sumnjaju da će stranke vladajuće koalicije osvojiti potrebnu većinu za sastavljanje nove Vlade, zbog nove oporbene koalicije u SDP razmišljaju da bi osim najavljenog postizbornog koaliranja SDP, HSS i HNS možda bilo dobro da koalicijske stranke krenu i u predizborne koalicije u pojedinih izbornim jedinicama, slično kao što je SDP učinio s IDS (u istarskoj izornoj jedinici) i kao što je predloženo Libri.

Protuteža desnoj koaliciji će po svemu sudeći biti stranke iz vladajuće koalicije: SDP, HNS, HSS, LS, Li-bra i neke regionalne stranke, prvenstveno IDS, usprkos tvrdnjama nekih stranaka iz aktualne koalicije: LS (*Ivo Banac*) i HSS (*Zlatko Tomčić*), kako će izići samostalno na izbore.

IZJEDNAČENA TRKA: U suprotnom, HDZ i desnica osvajaju izbore. Naime, prema većini ispitivanja javnog mnijenja najviše glasova birača će dobiti HDZ (16,9 posto), zatim SDP (15, 4 posto), slijedi HSS (9,2 posto); koalicija HSLS-DC (9 posto); HNS (7,6 posto); HSP, koji se javno odrekao ustaške ideologije bi trebao dobiti 5,5 posto glasova; LS minornih 2,7 posto; koalicija Hrvatskog bloka (*Ivić Pašalić*) i Hrvatskog istinskog preporoda (HIP) – *Miroslava* (juniora) *Tuđmana*, čak 2,5 posto; IDS, kojeg u posljednje vrijeme potresaju afe-re oko prodaje zemljišta u Istri, bi dobio nešto više od jedanaest posto glasova. Ostale stranke/strančice ne bi osvojile niti jedan posto birača. Valja istaknuti da čak 23, 5 posto građana još uvijek ne zna za koga će glasati.

Na osnovu ispitivanja političkog pulsa hrvatskih građana na slijedećim izborima odvijat će se žestoka, gotovo izjednačena, bitka tzv. lijevog i desnog koalicijskog bloka. Svjesni da će borba biti izjednačena i da će o pobjedniku odlučivati upravo oni neodlučni građani, stranke su krenule u agresivnu političku kampanju, koja prelazi granice dobrog ukusa. U javnost je najprije izišla afera o tajnim računima HDZ, na koje su hrvatske tvrtke tijekom Tuđmanove vladavine uplaćivale novčane

Na osnovu ispitivanja političkog pulsa hrvatskih građana na slijedećim izborima odvijat će se žestoka, gotovo izjednačena, bitka tzv. lijevog i desnog koalicijskog

bloka. Svjesni da će borba biti izjednačena i da će o pobjedniku odlučivati upravo oni neodlučni građani, stranke su krenule u agresivnu političku kampanju

priloge u korist »širenja demokracije«. O političkom reketu prvi je progovorio *Stipe Gabrić Jambo*, metkovski tajkun. Odmah potom je isključen iz HDZ. No, policijski i pravosudni organi još uvijek nisu pronašli dovoljno dokaza za kazneno gonjenje kompromitiranih u HDZ. Nedugo zatim je policija je podnijela kaznene prijave protiv *Ivića Pašalića*, *Ante Belje* i *Ivana Aralice* pod sumnjom da su kao čelnici HDZ stranačke zaklade oštetili državu za 300 tisuća kuna koje su hrvatski iseljenici prikupili za obranu Hrvatske. Postupak je u tijeku.

PRISLUŠKIVANJE ILI »PRISLUŠKIVANJE«: Nakon iznošenja HDZ prljavog rublja, uslijedio je udar navodno uljuđenih i reformiranih Sanaderovih pulena. Vrativši se sa službenog puta iz Irske, predsjednik HDZ *Ivo Sanader* je hrvatskoj javnosti putem »Jutarnjeg lista« saopćio kako njega, njegove stranačke kolege, oporbu i novinare prisluškuju tajne službe po nalogu SDP i HSS. Upitan je li osobno primijetio da ga se prisluškuje, Sanader je odgovorio potvrdno: »Da, sve nas se prisluškuje. Prisluškuju vodeće oporbene političare i novinare, a čak se i međusobno prisluškuju unutar vladajuće koalicije. To su nam čak priznali neki zastupnici iz vladajućih stranaka koji to, naravno, neće javno potvrditi.«

Sanader je, međutim, odbacio ideju o pokretanju istrage »... jer ova vlast negira da nas prisluškuje, a materijal i podaci dobiveni prisluškivanjem uništavaju se svakodnevno. Dakle, nema tragova i ne možemo ništa učiniti, no poručujem im da sve to što rade neće pomoći. Izgubit će na izborima, jer su birači na našoj strani«. Premijer *Ivica Račan* je rekao kako je očito da Sanader po sjećanju govori o tome što je njegova stranka obilato koristila dok je bila na vlasti.

Po službenoj je dužnosti reagirao i glavni državni odvjetnik *Mladen Bajić*. U pismu Bajić poručuje Sanaderu da njegove izjave u osnovi predstavljaju kaznenu prijavu protiv nepoznatih počinitelja zbog kaznenih djela za koja se kazneni progon poduzima po službenoj dužnosti. Stoga ga poziva da Državnom odvjetništvu žurno dostavi sve dokaze koji su mu poznati ili da »pristupi radi davanja potrebnih obavijesti koje mogu pridonijeti ocjeni o postojanju osnovane sumnje o počinjenju navedenih kaznenih djela, odnosno otkrivanju počinitelja«.

Sanader je potvrdio da je dobio poziv od glavnog državnog odvjetnika *Mladena Bajića* da iznese dokaze o svojim tvrdnjama, međutim, nije se odazvao pozivu. A, umjesto dokaza, Sanader je malo ublažio početno nabrijanu retoriku glede prisluškivanja: »Iznio sam političku ocjenu i nisam govorio o protuzakonitom djelovanju«. Tijekom posljednje parlamentarne rasprave u ovom sazivu Sabora, *Damir Kajin* (IDS) je podsjetio HDZ da se na kraju njihovog mandata, 1999., prisluškivalo više od 2.600 osoba, a u prvih šest mjeseci ove godine tek 60-ak i svi uz nalog Vrhovnog suda.

Predizborna kampanja je dakle počela nesmiljenom jačinom, prljava kao i svi dosadašnji politički skandali u Hrvata: bilo da je riječ o Tuđmanovoj ili Račanovoj vladavini.

Iz Zagreba *Ivana Erceg*
Preuzeto iz dnevnog lista »Danas«

Hotel »Panonija«

Ima li još onoga čega još nema

Oni koji ovih dana vješto dug mijenjaju za kredit, a zatim kreditom kupuju vojvođanska poduzeća, pitaju ima li još takove Vojvodine. Dajte još, ako ima. Oni bi ponijeli još koji komad svojoj kući.

Piše: Mirko Sebić

Kada je prije nekih pet-šest godina jedan od svakako najznačajnijih novinara ovdašnjih *Dimitrije Boarov* objavio svoju prvu knjigu, nazvao ju je »Ima li još Vojvodine«. Bila je to brižljivo sačinjena zbirka novinarskih tekstova, formiranih po tematskim grupama od kojih je svaka obrađivala po jednu specifičnu vojvođansku oblast, koja se polako urušavala pod nalemom antibirokratskih osloboditelja.

Rukopis te buduće knjige, prije nego što je bio objavljen, dugo je kružio među mnogim »recenzentima«, koji su, neki dobro namjerno, a neki i suprotno od toga, davali komentare, poneku sugestiju, ili naprosto ocjenjivali valjanost tekstova. Tekstovi su bili uglavnom već poznati pažljivijim čitateljima tiska, jer su bili objavljeni u, istina, poglavito nesrpskim medijima (*Boarov*, kao jedna amblemska meta AB revolveraša, sve do osnivanja nezavisnih srpskih medija nije baš po srpskim medijima mogao objavljivati), ali veoma tiražnim i kvalitetnim.

STUP SVAKE SIMULACIJE:

Dakle, bili su to sve stari tekstovi, tu i tamo redigirani, dotjerani i umiveni, ali naslov, naslov je bio potpuno nov. Sjećam se kako me je naslov zbog nečega fascinirao, ali u isto vrijeme i zbunjivao. Naime, nisam ga do kraja razumio, zbunjivala je riječ »još«. Je li ona upotrijebljena u smislu: »ima li još uvijek« nečega čega je nekad bilo a sad ga ne vidimo, pa smo tako u strahu da ga uopće i nema. Ili je, pak, riječ »još« sasvim suprotno korištena kako bi se zatražilo nešto čega ne sumnjivo imamo, samo nam ga treba više. Tada, prije toliko godina, činilo se kako je dilema čisto jezičke prirode, a svaki pošten lektor u slučaju kad netko hoće pitati postoji li Vojvodina, mirne duše bi izbacio riječ »još«.

Ali, danas se čini kako uopće nije riječ o

jezičnoj dilemi i kako nam je svima jasno zašto ta riječ treba stajati tu gdje stoji, i podsjećati nas na dva danas dominantna tipa ponašanja.

Oni koji ovih dana vješto dug mijenjaju za kredit, a zatim kreditom kupuju vojvođanska poduzeća, pitaju ima li još takove Vojvodine. Dajte još, ako ima. Oni bi ponijeli još koji komad svojoj kući. A mi drugi, koji ništa nismo privatizirali i ništa nećemo kupiti na ovim aukcijama, mi se pitamo ima li uopće smisla danas pitati o Vojvodini. Jer, pitanje o Vojvodini je pitanje o njejoj autonomiji. A upravo ovo pitanje postalo je stup svake simulacije, razmatranje njegovo moguće je dimna zavje-

sazivu, lider jedne male ali ponosne autonomaške partije, tako reći autonomaški radikal *Živan Berisavljević* polaže nade u to kako će neke od vodećih DOS-ovskih partija pokrenuti inicijativu da ta Skupština donese rezoluciju o rehabilitaciji svih stradalih i politički progananih ljudi za vrijeme »antibirokratske revolucije«. Ovakva rezolucija svakako bi bila simbolička gesta diskontinuiteta s politikom koja je načinila toliko zla Vojvodini. Simbolička gesta ili ne, tek njega (diskontinuiteta) do sada nije bilo, a raznoraznih gesta jest. Ovih dana takvu istu političku ideju, ideju o moralnoj rehabilitaciji, saopćio je *Dragan Veselinov*, bivši ministar poljoprivrede i lider Koalicije Vojvodina. Nešto se

govorka kako su i neke manje stranke, poput Liberala Srbije, također spremne podržati ovakvu inicijativu ako bi je netko kojim slučajem u Skupštini Vojvodine pokrenuo. Ostaje samo pitanje nije li sad malo kasno. Takve programske rezolucije idu prve a ne posljednje; ovako djeluju samo kao predizborni marketing i gube svoj simbolički kapital, što im je inače i jedina vrijednost.

Nasukani na iluziji,

zamlatarani kao da plivamo u suhom Panonskom moru, mi se ne možemo otrgnuti dojmima da je za nešto već prilično kasno, da naša stvarnost izgleda sasvim drugačije, a da mi to nismo ni zamijetili. Možda prefiks vojvođanski nešto i znači, mogao bi postati dobra robna marka ako se pridruži Šun-ki, Slanini i Žmarama, ali u politici on sve manje liči na svježju robu.

Truditi se oko Vojvodine danas znači pokušavati saopćiti nešto s margine zbivanja, s margine vlasti, s margine margine. Jer, vlast se mora održati, a trud oko Vojvodine je ipak samo trud, što će reći muka, patnja i bol.

sa, koja treba prikriti ono što se stvarno događa. Možda je riječ autonomija postala najskuplja vojvođanska riječ u tranziciji i treba potrajati onoliko koliko je potrebno da se sve u Vojvodini privatizira i proda. A kad se sve u Vojvodini privatizira i proda, hoćemo li onda biti nešto autonomniji, glasi pitanje malog Stipice. Zavis odakle se gleda, odgovara mu mali Ivica. Drugim riječima, kad nekoliko obitelji bude posjedovalo sve u Vojvodini, autonomija Vojvodine će se zvati konzorcij. Naravno, obiteljski.

NASUKANI NA ILUZIJI: Od kad je konstituirana Skupština Vojvodine u ovom

Ivan Bonus, književnik iz Slankamena

Pjesnik košavom uznemiren

*Vidio sam da se stvari neće dobro završiti, ne samo po slankamenske Hrvate, nego da je to uzelo širokog maha u cijeloj SFRJ, te sam donio odluku da moram dići sidra i otići iz Slankamena * Srbi su napravili strahovitu pogrešku, ne samo prema nama Hrvatima, nego i prema samima sebi, što su izazvali taj nesretni rat. Barem ja tako gledam na to * Srpska i hrvatska kultura su u Vojvodini dugo išle ruku pod ruku, i svi smo mi upijali taj »štof« * Ja se time ponosim i ovdje u Hrvatskoj, te nazivam to »vojvođanskom kulturom« ili vojvođanskim duhom.*

Razgovor vodio: Vladimir Bošnjak

»‘A zašto, Visosti...!?
Zašto ste nam to učinili?’, rekao je Ivan Pernar kralju Aleksandru, koji ga je 1928. došao posjetiti u beogradskoj bolnici i izjaviti mu sućut zbog atentata u beogradskom parlamentu. Po Pernaru - voj gestu, atentat od 20. lipnja 1928. godine, bio je izveden sa znanjem srpskog dvora, ili po njegovu nalogu, a sada im kralj cinički izražava sućut.«

Tako počinje najnovije djelo Ivana Bonusa, kontroverznog i karizmatičnog pjesnika iz Slankamena, srijemskog Hrvata koji od nedavna živi u predgrađu Zagreba, koji je stjecao slavu svojim pjesmama ispunjenim mirisom Dunava, Fruške gore, vinom, ženama i hrvatskim Srijemom, uz pokoji izlet u kozmičko-filozofska prostranstva. Bog mu je bio prijatelj, podarivši mu i lijepi, baršunasti glas, te je pjevao po Srijemu i šire, kad god je kraj sebe imao tamburaše. Posljednja srijemska tamburaška banda zvala se »Rujno vino«, a činili su je najbolji slankamenski tamburaši s kraja XX. stoljeća, s kojima je snimio nekoliko vlastitih skladbi. Danas se Ivan Bonus izdvaja od ostalih Srijemaca, nenadano odseljenih u Hrvatsku, po tome što je najpoznatiji pučki pjesnik. Tu su mu »etiketu« priljepili mediji, jer Bonus nije školovani pjesnik, ali ju je zaslužio, prije svega, iskrenošću i svesrdnim zalaganjem radi afirmiranja svog naroda i rodnoga kraja.

Knjiga koju je objavila Udruga prognanih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, na preko 300 strana govori o stradanju srijemskih Hrvata, zadire pomalo i u nje-

gove povijesne uzroke, ali promatrano iz vlastitog kuta jednog apolitičnog boema. Ivan je inzistirao da ovaj razgovor bude spontan, koliko god je moguće.

HR: Na samome početku ovoga intervjua zamolit ćemo Vas da u najkraćim crtama opišete svoj dolazak u Hrvatsku prije dvanaest godina.

Bilo je to »neugodno« vrijeme, kada sam ja bio jedan od prvih prognanika (kako se to ovdje u Hrvatskoj tada tretiralo, a doista je i bilo tako). U Srijemu sam bio pomalo šikaniran, što inkognito, što otvoreno, zapriječeno mi je čak i ubojstvom i k tomu slično. Ja sam podigao sidra i otišao iz Srijema. Presudna je bila jedna sjednica na području Općine Indija, koja je održana negdje u lipnju 1991. godine, u Vatrogasnom domu u Indiji, na kojoj su nazočila dvojica gradonačelnika (Indije i Rume). Sjednica je trajala devet sati, a na dnevnom je redu bila jedna jedina točka: hrvatski barjak na Hrvatskom domu u Novom Slankamenu, izvješten (kao što je bio i prijašnjih godina) na dan 1. svibnja iste godine. Samo, te je godine barjak bio novi (ili stari, kako hoćete), bez zvijezde. Taj je barjak policija sramno prepilila, te je došlo do incidenta. Zbog toga sam incidenta bio pozvan na tu sjednicu, premda nisam bio članom općinskih vlasti. Bio sam jedan od trojice članova Vijeća DSHV-a. Po toj osnovi su pozvali mene na sjednicu, na nekakvu odgovornost. Kao što sam već rekao, sjednica je trajala devet sati i ništa se zaključilo nije. Ja sam tu bio strahovito šikaniran i prozivan, tako da su mi

»davali riječ« jedno sedam-osam puta. Dakako, bio sam i prestrašen. Bio je nazočan i novinar »Vjesnika« Jovan Paripović, koji je to opisao u svom dopisu zagrebačkom dnevniku. Nakon te sjednice, kad sam se vratio doma, bio sam strahovito uznemiren. Vidio sam da se stvari neće dobro završiti, ne samo po slankamenske Hrvate, nego da je to uzelo širokog maha u cijeloj SFRJ, te sam donio odluku da moram dići sidra i otići iz Slankamena. Kanio sam otići u Njemačku na nekoliko mjeseci, međutim, kada sam vidio kako su se događaji zahuktavali (u Njemačkoj je sve teže bilo doći do posla, a ja sam bio bolesnog srca) odlučio sam nastaniti se u Hrvatskoj i tako sam došao u Zagreb. Tada mi je Matica hrvatska tiskala moju treću zbirku pjesama pod nazivom »Bitka kod Slankamena«. Čekao sam da mi knjiga bude objavljena i da vidim što će dalje biti, međutim, dogodio se je rat i ja sam, eto, ostao u Hrvatskoj. Za mnom je došla i moja obitelj, prvo djeca, a potom žena i mati.

HR: Ima li nekih »pikantnih« detalja za naše čitatelje, a koji su u svezi s Vašim preseljenjem iz jedne seoske u urbanu sredinu, kakva je predgrađe Zagreba?

Čujte, kako ne bi bilo! Pa tu je puno dogovština iz toga vremena, toliko iznenađenja, da sam ja bio često šokiran i teško sam se snalazio. Dva dana poslije moga odlaska, otišle su i moje tri kćeri, preko Bosne, na more, negdje kod Splita, na nekakvo Čiovo. Do tada nikad nisam niti čuo da postoji otok sa takvim imenom. Ja sam tada već bio u Zagrebu i žena mi je telefonom dojavila da su nam kćeri na moru, na nekakvom Čiovu. Bio sam očajan, te sam zamolio svog prijatelja dr. Marka Veselicu da mi pomogne u pronalaženju triju kćeri. On mi je odgovorio da ne brinem, da ćemo moju potragu objaviti preko Radio – Splita. I doista, Radio-Split je sljedećeg dana oko 11 sati objavio: »Traže se kćeri Ivana Bonusa iz Slankamena: Marija, Katarina i Jelena«. Naravno, one su se i pojavile na naznačenom mjestu i ja sam ih poveo u Zagreb.

HR: Vi ste bili istaknuti hrvatski pučki pjesnik u Srijemu. Što nam možete reći o svom umjetničkom autorskom djelovanju tijekom

osamdesetih godina prošloga stoljeća?

Moj je život bio nabijen tim kulturnim događajima. Ja sam bio seosko dijete, seoski mladić, ali moja »škola« i naobrazba najvećim dijelom je naslonjena na HKPD »Stjepan Radić«, zapravo na njegovu knjižnicu, iz koje sam veliki broj knjiga pročitao. Zatim, od pokojnog učitelja Štimca puno sam lijepih i plemenitih stvari naslijedio. Pa, i od naših kulturnih djelatnika Slavka Rukavine, Franje Lackovića i Marka Kelenje. To su bili umjetnici, rekli bismo danas, »seoskoga kova«, ali ne samo »muzikaši« ili »svirci«, nego su oni bili kompletni umjetnici. Oni su odisali hrvatskom srijemskom kulturom. I ne samo hrvatskom, nego i uopće, jer su se hrvatska i srpska kultura toliko preplitale, da se često nisu mogle niti razlučiti. One su dugo išle ruku pod ruku i svi

smo mi upijali taj »štuf«. Ja se time ponosim i ovdje u Hrvatskoj, te nazivam to »vojvođanskom kulturom« ili vojvođanskim duhom. On je širok kao što je široka i ravna Vojvodina, zna biti uzburkan kao što val na Dunavu zna biti košavom uzemiren. Tako sam naučen, ali i nadaren, jer sam od djetinjstva pjevao. Tako sam ispjevao niz pjesama koje su priopćavale i određene poruke. Ja sam ih, ne samo pjevao, nego i razmišljao o sadržaju tih riječi.

HR: Koliko ste knjiga tiskali dok ste živjeli u Vojvodini?

Tri. Prva je bila »Miris oranice«, druga »Sremica«, a treća »Bitka kod Slankamena«.

HR: Tko Vas je najviše razočarao?

Pa, već sam rekao. To je bila ta nesretna sjednica u Indiji, lipnja 1991. godine, na kojoj sam susreo niz mojih »prijatelja«, Hrvata i Srba, koji su gurali glavu u pije-sak ne htijući vidjeti što će se dogoditi iza te sjednice, a bilo je očito. Htio sam pobjeći odatle, ne zbog straha, nego iz toga »gadiluka« koji ljudi nisu htjeli vidjeti. No, ne mogu reći ni da sam u Hrvatskoj presretan, da nema razočaravajućih pojava, ali se ovdje osjećam »svoj na svome«. U Slankamenu, ipak, nisam bio to.

HR: Što Vas je najviše obradovalo u ovih dvanaest godina, nakon svih nedaća koje su Vam se dogodile?

Prvo i najvažnije: imamo Hrvatsku! O svemu ostalom možemo pričati, ali to je za mene najvažnije: imam moju državu i ostvaren je moj san. Što nije Slankamen u njoj – meni je žao, ali to ne znači da jednog dana neće biti. Europska unija bi to mogla »poravnati«. Ako neće brijeg Muhame-

SVI SVETI

Ivan Bonus

Gle, kako sipi magla

Po gradu Zagrebu mom.

Svuda već kipi vlaga,

Tu moj je novi dom.

Četvrta godina, eto,

Kroz moj se život krade,

Za ljetom ide ljeto,

Povratku nema nade.

Svi sveti su na pragu,

Blagoslov groblja bit će.

Moju obitelj dragu

Okitiť nitko neće.

Srce bi puklo sada

Od ove tužne sjete,

Da ne postoji nada

I vjera u sve svete.

du, ići će Muhamed brijeću. Da čitatelji ovo ne razumiju kao šovinistički poklič, pojasnit ću: mislim da ćemo tek u EU moći pokazati sva svoja umijeća na svim područjima, a onda neće biti važno da li si Hrvat u Sesvetama ili u Slankamenu. Valorizirat će se tvoje cjelokupno djelo.

HR: Riječ – dvije o prijateljima i neprijateljima?

Imam ja jedno svoje geslo, poslovicu ili aforizam, kako hoćeš to nazvati: bolje je imati časnog neprijatelja, nego nečasnog prijatelja. Među mnogim ljudima koje sam poznao i mislio da su mi prijatelji, otkrio sam veliki broj neprijatelja. I obratno! Dakle, stvari se uvijek mogu dvojako valorizirati. Srbi su napravili strahovitu pogrešku, ne samo prema nama Hrvatima, nego i prema samima sebi, što su izazvali taj nesretni rat. Barem ja tako gledam na to. Nije me toliko ni sam rat razočarao, koliko se tu pokazalo pravo lice te, tako dugo lupane u prsa, jugoslavenske ideje.

HR: Zamolili bismo Vas sada da predstavite svoj umjetnički opus. Koliko ste do danas izdali knjiga poezije?

Do sada sam izdao 11 knjiga poezije i jedno prozno djelo.

HR: Proza kod pjesnika? Nije li to pomalo čudno?

Pa, da. Ta se posljednja knjiga zove »A zašto, Visosti?« ili »Priče iz Srijema«. U meni se dogodio svojevrsni raskol, kao

čovjeka i kao Srijemca, koji je do svoje pedesete godine govorio i rabio »tvrdu« ekavicu, a sada sam u Hrvatskoj i moram govoriti jekavicu. Dakako, to je u pedesetoj godini bilo jako teško. Nosim se mišlju da neka svoja djela ponovno tiskam, ali da ih nazovem »Pjesme moje prepevane«, ili »Pesme moje prepjevane«. Ova je knjiga probudila u meni moje iskonsko podrijetlo, hrvatsko i katoličko, ali i one ekavštine...

HR: Srbijanštine?

Pa, neću reći »srbijanštine«, jer nije ekavica samo srpski dijalekt. Imamo mi i naše Zagorce, ali i ne samo njih. Mi sada za sve što nije tipično hrvatsko kažemo da je srpsko, a zaboravljamo na tolike turcizme, mađarizme, germanizme i talijanštinu.

HR: Otkuda želja za pisanjem proze, nakon jedanaest knjiga poezije?

Nije ta želja od skora. Imao sam tu želju još u mladosti, ali uvijek sam se osjećao neukim. I danas mislim da sam nepismeni spisatelj, ali nakupilo se toliko toga da se više nije moglo provući kroz poeziju. Određeni događaji su se morali napisati prozno, dakle onakvima kakvi doista i jesu. Tako je i došlo do nastanka ovoga djela, kojim osobno nisam pretjerano zadovoljan. Ja sam čovjek koji, uz čašicu pića, inspiraciju pretvaram u književno djelo, a onda me mrzi da se vraćam na pravi put, pa dopustim da se stvari događaju onako kako Gospod hoće.

HR: Kakvi su Vaši planovi? Što možemo očekivati od našeg trenutno najplodonosnijeg Hrvata iz Srijema?

Planovi su mi veoma skromni. Htio bih se povući u miran život. Eto, nedavno sam podigao voćnjak, na jednom hektaru zemlje, pokraj jednoga vještačkog jezera...

HR: Da se ne kaže, možda, »umjetno« jezero?

Pa, dobro, može i umjetnog. No, meni je važno da je to jezero nadomak Save, pa se mogu baviti i ribolovom. Tamo mogu biti u miru, mogu napisati i pokoju pjesmu koja iznikne iz mene, nenadano, ni sam ne znam kako. Nekad to bude noću, nekad pod dozom koje bolje kapljice...

HR: Inspiracija ne falí?

Ne, nikada nisam bez inspiracije!

HR: Što imate za poručiti čitatelji-

ma »Hrvatske riječi« i Hrvatima u Vojvodini?

Budite dobri građani Vojvodine, kao što ste uvijek i bili. Budite otvoreni i širokogrudni, kao što je i ta lijepa Vojvodina. Budite prijatelji sa svima, bez obzira na sve. Izbacite pomisao o mržnji – mržnja može samo narušiti vlastito zdravlje. Budite ono što jeste, kao što Hrvati znaju biti. To isto poručujem i Srbima, mojim prijateljima koji su ondje ostali, pa i onima koji mi više nisu prijatelji.

HR: Niste nam htjeli otkriti novo djelo prije njegova izlaska iz tiska, no ipak ćete morati. O čemu se radi?

Znate, nije ovo prvi puta da pišem za djecu, a vjerujem ni posljednji. Htio sam da prvo knjiga dođe do čitatelja, pa da tek onda o njoj govorimo.

HR: To će biti...

Da, to će biti moja trinaesta knjiga. Ja sam vjernik, pa dakle nisam sujevjerao. Pišem redovito i za »Zov Srijema«, glasilo nas odseljenih Srijemaca, a volio bih surađivati i s »Hrvatskom riječi«, ako se uklapam u uređivačku koncepciju. Želim biti od koristi svom narodu, ma gdje da on živi.

HR: Na koncu, kad ćemo se vidjeti u Slankamenu?

Bio sam prije dvije godine na Svisvetu. Mislio sam da ću umrijeti kad sam ušao u crkvu. Imam bolesno srce i uzbuđenja mi nisu potrebna, a to je bilo doista uzbuđenje od koga se moglo i umrijeti. Ne znam, vidjet ću. Pozdravljam sve, od Subotice do Zemuna i želim svako dobro.

TELEX

Savjetodavni komitet Vijeća Europe razmatrao izvješća o položaju manjina

Visoka ocijena za izvješće

Predstavnici vojvođanskih nacionalnih zajednica i članovi nevladinih organizacija susreli su se s visokim predstavnicima Savjetodavnog komiteta Vijeća Europe u nedjelju 28. rujna u Novom Sadu, a tema njihovog sastanka bilo je razmatranje alternativnih izvješća o položaju manjina u Vojvodini. U njegovom pisanju je pored rusinske, slovačke, romske, sudjelovala i hrvatska nacionalna manjina.

U povodu ratifikacije Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, Vijeće Europe, pored službenog državnog izvješća SCG, razmatra i izvješća koja podnose nacionalne manjine o njihovom položaju i kršenju prava garantiranih spomenutom Konvencijom, i oni se kasnije uspoređuju, te se time vrši monitoring nad provođenjem same Konvencije u državi potpisnicima.

Predstavnici Vijeća Europe, u čijem sastavu su bili *Asbjorn Eide* iz Norveške, *Zdzisław Galić* iz Poljske, te *Antti Korekeakivi* iz Irske, iznijeli su visoku ocjenu o kvaliteti podnietog zajedničkog izvješća koji su uradile nacionalne manjine. Alternativno izvješće hrvatske zajednice na temu »Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina i hrvatska zajednica u Vojvodini – prva godina njezine primjene u SR Jugoslaviji«, predstavnicima Vijeća Europe obrazložio je *Ladislav Suknović*, tajnik HNVa, na temelju pristiglih izvješća s terena, koja su i uvrštena u ovaj rad, te postojećih problema s kojima se ova zajednica susreće.

Na ovom skupu nazočna je bila i predstavnica Pokrajinskog tajništva za obrazovanje i kulturu *Stanislava Pribiš*, koja je glavnu zamjerku uputila na račun državnog izvješća, i neuključivanje pokrajinskih organa u njegovu izradu, te na pitanje

Papa Ivan Pavao II. imenovao nove kardinale

Nadbiskup Bozanić postaje kardinal

RIM, 28. rujna – Papa Ivan Pavao II. imenovao je u nedjelju tijekom Angelusa u Vatikanu trideset novih kardinala, a među njima i zagrebačkoga nadbiskupa i predsjednika Hrvatske biskupske konferencije *Josipa Bozanića*.

Ivan Pavao II. objavio je u nedjelju u podne da će imena s popisa biti promaknuta u red kardinala 21. listopada kad se slavi 25. obljetnica njegova pontifikata.

Uz nadbiskupa iz Hrvatske, među novim su kardinalima i nadbiskupi iz Nigerije, Francuske, Španjolske, Škotske, Brazila, Gane, Sudana, Indije, Australije, Vijetnama, Gvatemale, Mađarske, Kanade, Italije i SAD-a.

Slijedi 19 nadbiskupa lokalnih crkava, te će Papa imenovati i kardinale posebno zaslužne za službu u Crkvi.

Konzistorij u listopadu bit će deveti konzistorij Ivana Pavla II. koji je dosad imenovao, ne računajući sadašnje, 201 kardinala, među kojima su još 145 živih.

Od ukupno 164 kardinala, ne računajući nove, samo njih 109 ima manje od 80 godina. To znači da mogu sudjelovati na eventualnoj konklavi (koja bira novoga papu), dok će još desetak kardinala tu dobiti navršiti za nekoliko mjeseci. (Hina)

predstavnik Vijeća Europe o efikasnijem provođenju i ostvarivanju prava nacionalnih manjina. Između ostalog, odgovorila je da treba nastojati ugasiti političke partije i udruženja koja raspiruju nacionalnu mržnju, što bi zapravo samo značilo implementiranje odredbi Ustavne povelje SCG, koja to i propisuje. U izradi Alternativnog izvješća hrvatske nacionalne manjine sudjelovali su *Vladimir Bošnjak* iz Novog Slankamena, *Josip Stantić* iz Subotice, *mr. Mato Groznica* iz Golubinaca, *dr. Slaven Bačić* iz Subotice, *Tomislav Žigmanov* iz Subotice, te *Ladislav Suknović* iz Tavankuta. Oni su u nekoliko mjeseci rada, prikupljajući informacije s terena i tumačenjem Okvirne konvencije, ugradili sve probleme s kojima se suočava hrvatska nacionalna zajednica u cilju zaštite i poboljšanja položaja njenih pripadnika.

L. S.

Vladika Irinej na obilježavanju papinog jubileja u Beogradu

Ujidenjenje crkava?

»Jubilej pape Ivana Pavla Drugog povod je da se zamislimo nad njegovom porukom i ličnošću. Naglasak u njegovoj misiji nije vršenje vlasti i jurisdikcije, nego služenje, čiji je izvor evanđeosko učenje, što dopri-

nosi smanjenju razdaljina između kršćana i daje mu identitet autentičnog mostograditelja. Kad – tad doći će vrijeme jedinstvene kršćanske ekumene, a njen prvi episkop bit će, prema drevnom poretku, episkop grada Rima«, rekao je episkop bački *Irinej (Bulović)* na svečanoj akademiji kojom su, uz misu zahvalnicu u katedrali Blažene Djevice Marije na Neimaru i prijemom u Aeroklubu, Biskupska konferencija SCG i Apostolska nuncijatura u SCG krajem prošlog tjedna obilježile u Beogradu 25. godišnjicu pontifikata poglavar Rimokatoličke crkve.

Povodom papinog jubileja objavljena je njegova knjiga poezije meditacija »Rimski triptih« u prijevodu na srpskom jeziku i organizirana izložba umjetničkih slika o njegovom djelu u katedrali na Neimaru. Svečanoj akademiji, između ostalih, prisustvovao je i *Jozsef Kásza*, potpredsjednik Vlade Srbije, a na misi zahvalnici *Vojislav Milovanović*, republički ministar vjera, dok su na obje svečanosti patrijarha Pavla predstavljali profesor *Dimitrije Kalezić* i arhimandrit *Andrej (Čilerdžić)*. Vladika Irinej, koji je nedavno u Vatikanu imao neformalne razgovore sa visokim predstavnicima Rimske kurije, za učešće na akademiji, kako je sam naglasio, dobio je lični poziv »kao episkop SPC, a ne kao član centralnih crkvenih tijela«.

Obnovljen rad podružnice DSHV-a u Petrovaradinu

Predstoji period ozbiljnog rada

Demokratskom savezu Hrvata u Vojvodini predstoji period ozbiljnog rada, ali i preispitivanja, kako bi Hrvati na ovim prostorima i dalje mogli imati svoju nacionalnu stranku, zaključeno je prilikom obnavljanja rada Petrovaradinske podružnice DSHV-a prošlog petka u Petrovaradinu.

Obnavljanju rada Petrovaradinske podružnice prisustvovao je vrh DSHV-a na čelu s *Petrom Kuntićem*, vršiteljem dužnosti predsjednika stranke. Kuntić se tom prigodom založio za razgovor i dogovor s predstavnicima druge hrvatske stranke – Hrvatskim narodnim savezom, kao i sa svim ostalim hrvatskim institucijama.

»Pomirba je jedno od ključnih načela kojih ćemo se držati u narednom periodu«, naglasio je Petar Kuntić. »Moramo se izmiriti sa svima, a ponajprije sa svećenicima. Zatim, moramo se maksimalno integrirati u državu u kojoj živimo, i, na koncu, raditi na daljnjem razvijanju dobrih odnosa sa Republikom Hrvatskom i njenim Veleposlanstvom u Beogradu.«

Kuntić je tijekom sjednice izjavio i da je u razgovorima s predsjednikom Hrvatske *Stjepanom Mesićem* i potpredsjednikom Vlade Srbije *Miletom Isakovim* napomenuo da će cenzus od 3.000 potpisa vjerojatno biti nedostižan za političku opciju organiziranja Hrvata u Vojvodini, te da ih je zamolio da se založe kako bi u novom Zakonu o političkim strankama taj cenzus bio

smanjen.

Na skupu na kojem je prisustvovalo desetak bivših petrovaradinskih aktivista DSHV-a *Branko Melvinger*, dugogodišnji predsjednik Podružnice, naglasio je kako se Srijemci nikada nisu ni svađali sa svećenicima, te da su upravo svećenici bili ti koji su okupljali i pomagali Hrvate u teškim ratnim godinama. *Zdenka Popov*, koja je na skupu najavljena kao »nova snaga DSHV-a« ustvrdila je da se DSHV po svaku cijenu mora sačuvati, jer inače »neće biti političke stranke koja bi zastupala interese vojvođanskih Hrvata«.

Na sastanku se, također, moglo čuti kako Srijemci često nisu bili informirani o dešavanjima unutar DSHV-a, te da se od novog

Sa sastanka u Petrovaradinu

rukovodstva to svakako očekuje.

Obnavljanje Petrovaradinske podružnice DSHV-a održano je u Župnom uredu Crkve svetog Križa u Petrovaradinu, zahvaljujući vlč. *Marku Kljajiću*, tamošnjem župniku.

Na kraju je Petar Kuntić najavio održavanje Velikog sabora DSHV-a koncem ove, ili u siječnju sljedeće godine, koji bi ujedno predstavljao i izbornu skupštinu.

N. S.

Novi Upravni odbor »Hrvatske riječi«

Skupština AP Vojvodine imenovala je novi Upravni odbor Novinsko-izdavačke ustanove »Hrvatska riječ«. Na sjednici održanoj 30. rujna za nove članove Upravnog odbora većinom glasova pokrajinskih zastupnika izabrani su mr. Mato Groznica iz Golubinaca, Zvonko Tadijan iz Sonte, Marija P. Matarić iz Sombora, Tomislav Žigmanov, Kalman Kuntić i Stipan Stipić iz Subotice, a iz same Ustanove – Dušica Dulić, Dražen Prčić i Zvonko Sarić.

Ovom odlukom Skupština APV samo je potvrdila prijedlog Izvršnog odbora HNV-a. Istom odlukom NIU »Hrvatska riječ« dobila je i novi Nadzorni odbor u sastavu Antonija Čota, Bela Ivković i Zorica Tikvicki.

Izvršni odbor HNV-a o nejednakom položaju manjinskih novinsko-izdavačkih ustanova u Vojvodini

Neravnopravan tretman medija

Na službenom sajtu Hrvatskog nacionalnog vijeća u ponedjeljak 29. rujna objavljeno je izvješće o sjednici Izvršnog odbora ove institucije održane 20. rujna, o čijim zaključcima smo pisali u prošlom broju.

U dijelu koji se odnosi na preuzimanje osnivačkih prava nad »Hrvatskom riječi«, osim zaključka da se izražava spremnost prihvatiti takvu inicijativu pokrajinskog

Tajništva za informiranje, stoji i sljedeće:

»Izvršni odbor HNV-a ukazuje na činjenicu da Novinsko-izdavačka ustanova »Hrvatska riječ« nije u istoj poziciji s drugim novinsko-izdavačkim poduzećima i ustanovama na jezicima manjina. Te nejednakosti se ogledaju u sljedećem: NIU »Hrvatska riječ« nema još uvijek temeljno riješeno pitanje prostora u kojem djeluje, zatim, zbog nedavnog osnutka, proces

konstituiranja nije izveden do kraja, te sukladno tome iz istih razloga nije do kraja kadrovski ekipirana i ima slabije razvijene kapacitete od drugih manjinskih ustanova. U tom smislu IO HNV-a traži od Tajništva za informiranje AP Vojvodine da u procesu primjene strategije usklađivanja novinsko-izdavačkih poduzeća i ustanova, čiji je osnivač Skupština AP Vojvodine, vodi računa o ukazanom neravnopravnom položaju NIU i poduzme potrebne radnje, kako bi se osigurala ravnopravnost s drugim novinsko-izdavačkim poduzećima i ustanovama na jezicima manjina čiji je osnivač Skupština AP Vojvodine.

Inicijativni odbor Hrvatske udruge mladeži u osnutku

Dijalog je moguć

Prošloga petka 26. rujna u Subotici je održana radionica s temom »Uspješno komunicirati«, na kojoj se okupilo više od trideset mladih osoba, pripadnika hrvatske zajednice. Radionicu je organizirala »Inicijativa mladeži«, točnije Inicijativni odbor Hrvatske udruge mladeži u osnutku, s ciljem da se, kako se kaže u naknadnom priopćenju, komunikacija podigne na višu razinu, te da se mlade osobe uključe u razne aktivnosti i procese u hrvatskoj zajednici.

Okupljeni su tijekom rasprave snažno izrazili želju da se sporna pitanja, prvenstveno misleći na relacije komuniciranja i dijaloga unutar hrvatskih institucija i udruga, konstruktivno i otvorenim dijalogom počnu rješavati. U tom procesu mladi osjećaju da su spremni aktivirati se u cilju pronalazjenja rješenja nagomilanih problema ove i drugih aktualnih tema koje ih se direktno ili indirektno dotiču.

Kao najznačajniji zaključak s navedenog skupa je odluka da se u kratkom vremenskom periodu utemelji posebna udruga hrvatske mladeži, jer za tim postoji više razloga, od kojih su mnogi izrečeni na radionici »Uspješno komunicirati«. Jedan od osnovnih ciljeva bit će i pospešivanje atmosfere suradnje u hrvatskoj zajednici i

Hrvatska mladež

pronalaženje adekvatnih rješenja za uključivanje mladih u sve strukture naše zajednice kao i van nje. U tom cilju će se održati niz okruglih stolova, seminara i radionica na koje će se pozivati dužnosnici hrvatskih institucija, kako bi se dijalogom i zajednički pronalazila adekvatna rješenja.

U početku, ova inicijativa nosi u sebi poruku, a ta je, da je moguć zajednički dijalog unutar različitih organizacija, što potvrđuje i činjenica da su se po prvi puta u okviru Inicijativnog odbora i učešća u organizaciji i aktivnog sudjelovanja na radi-

onici uključili predsjednik Mladeži DSHV-a, predsjednik mladeži HNS-a, predsjednik e-vlade HNV-a, tajnik HNV-a, predsjednik udruge »Krov«, članovi udruge HIC-a, urednica stranice mladih mjesečnika »Zvonik« itd.

To su motivi za uključivanje u rad mladih generacija koje smatraju da je suradnja put ka uspjehu. Ovom prigodom pozivamo mladež da se uključi u rad«, stoji u priopćenju.

U ime Inicijativnog odbora priopćenje su potpisali Slaven Dulić, Svetislav Milanković, Nikola Perušić, Ladislav Suknović i Zoran Vojnić Tunić.

Priopćenje za javnost DSHV

Nema zapreke za upis Petra Kuntića kao ovlaštenog lica

Povodom zahtjeva Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini upućenog Ministarstvu za državnu upravu i lokalnu samoupravu, od 18. kolovoza 2003. godine, da se u Registru političkih organizacija kao lice ovlašteno da zastupa i predstavlja DSHV umjesto Bele Tonkovića upiše Petar Kuntić, pismeno izjašnjenje je Ministarstvu uputio Bela Tonković, bivši predsjednik DSHV-a. Tonković između ostalog navodi da je »izmjenom dnevnog reda Izvanredna Skupština DSHV koju je legalno sazvalo Predsjedništvo 20. srpnja 2003., prekršila Statut i nije odlučivala o pitanjima radi kojih je sazvana, a to je pitanje razrješenja starih i imenovanje novih članova u tijela stranke«. Skupština je, iznosi svoj stav Tonković, raspravljala o svim drugim pitanjima, te je time prekršila Statut. Stav Tonkovića je da za sve odluke

koje su donesene na ovoj Skupštini treba biti održana redovna skupština stranke, koja ima po Statutu ovlaštenje da sama sebi postavlja dnevni red, ili da se za izmjene Statuta trebala sazvati izvanredna skupština radi odlučivanja o pitanjima izmjene Statuta. Tonković smatra da, budući nije izričito glasano o smjenjivanju ili nepovjerenju njemu, kao predsjedniku, kao i da nije prihvaćena njegova ostavka, nema osnova za izbor novog ili v. d. predsjednika Predsjedništva, sve do zakonitog i statutarne ispravnog razrješenja ili prihvaćanja ostavke dotadašnjeg predsjednika.

Nakon toga, od strane sadašnjih čelnika DSHV-a upućeno je pismeno izjašnjenje Ministarstvu za državnu upravu i lokalnu samoupravu, potpisano od strane dopredsjednika DSHV-a Josipa Gabrića. U iz-

jašnjenju se navodi da »radi pravilnog i potpunog utvrđivanja činjenica koje su od značaja za donošenje zakonitog i pravilnog rješenja, u zakonskom roku se upućuje dodatno pojašnjenje, u kojem se Ministarstvo izvještava da je Bela Tonković dao neopozivu ostavku na mjesto predsjednika stranke, da ostavka nije prihvaćena već je Skupština donijela odluku da se on smijeni s dužnosti predsjednika stranke«. Nadalje se navodi da je prema Statutu Skupština najviši organ upravljanja, i kao takva je promijenila dnevni red, što je i njezino ovlaštenje. U tom smislu smatra se da ne postoji zapreka za upis Petra Kuntića kao ovlaštenog lica za zastupanje, jer za to postoji odluka najvišeg organa upravljanja DSHV. Na kraju se zaključuje da »Tonković ne spori da je bila Skupština, da su bili ispunjeni uvjeti za rad Skupštine, već spori da najviši organ upravljanja može promijeniti dnevni red koji je predložilo Predsjedništvo stranke, a zaboravlja da je prema Statutu Predsjedništvo stranke samo izvršni organ Skupštine, a Skupština najviši organ upravljanja strankom«.

Prva obljetnica »Rotografike«, uspješnog hrvatsko-subotičkog poduzeća

Povjerenje i kvaliteta zajedničkog rada

»Vjera jednog poduzeća u drugo nije od danas. To je naš dugogodišnji minuli rad, jedno dugogodišnje poslovanje i povjerenje da smo svi poštteni, ozbiljni ljudi i da krećemo u jedan ozbiljan projekt koji će sigurno uspješno završiti. Nismo ništa riskirali, vjerovali smo da svi zajedno možemo napraviti dobar posao«, kaže Branka Pušec koja je uz Marjana Arambašina suvlasnica »Radina«.

Subotičko grafičko poduzeće »Rotografika« prošloga je tjedna svečanom sjednicom obilježilo prvu obljetnicu uspješnog poslovanja. Naime, prošle godine 23. rujna ovdje je tiskan prvi časopis na četvorbojnom roto stroju, jedinom takvom u zemlji, da bi se tijekom te prve godine rada do danas ovdje tiskalo dvadesetak naslova različitih tjednika, mjesečnika među kojima su »Vreme«, »Lepota i zdravlje«, »Super Sat« i drugi.

Poduzeće su osnovali hrvatski »Radin« koji je uložio 60 posto kapitala i subotička »Birografika« s 40 posto ulaganja, a nakon registriranja u Trgovinskom sudu u Subotici sredinom svibnja prošle godine započelo je ispitivanje tržišta, i istodobno i montaža roto stroja.

»U svakom slučaju moramo biti zadovoljni, jer tek je godinu dana kako je ova proizvodnja zaživjela u Srbiji i Crnoj Gori. Visokokvalitetni kolorni časopisi do sada su se tiskali u susjednim državama – u Italiji, Mađarskoj, Slovačkoj, a mi smo instaliranjem visokokvalitetne opreme uspjeli da se oni rade na domaćem tržištu«, kaže ravnatelj »Rotografike« Antun Bačić.

PUN POGODAK: »Rotografika« je za proteklih godinu dana ostvarila ukupan prihod od 2,7 milijuna eura od čega je dobit 185 tisuća eura, a osim toga kupljena je i dodatna oprema, rotorezač u vrijednosti od 90 tisuća eura. Prema riječima ravnatelja Bačića ova investicija bila je dobra procjena marketinškog tima, njime je proširena ponuda poduzeća, pa sve veće sudjelovanje u produkciji imaju trgovački lifleti. Tako danas svi veći trgovački lanci poput »Merkatora«, »C marketa«, »Pekabete«, »Maxia« svoje reklamne letke tiskaju u »Rotografici«.

»Ova investicija bila je pun pogodak, jer je na tržištu Srbije i Crne Gore ovo prva kolorna rotacija. Prilikom ulaska u ovaj posao napravljena je prava procjena što se i pokazalo u ovih godinu dana. Iz dana u dan raste fizički obujam proizvodnje, a time je i financijski efekat veći«, kaže Bačić.

Suvlasnica »Radina« Branka Pušec sa zadovoljstvom ističe još jedan podatak. Naime, prema statistici hrvatskog poslovnog tjednika samo su četiri poduzeća iz

Antun Bačić, ravnatelj »Rotografike«

Hrvatske koja imaju suradnju s poduzećima iz Srbije i Crne Gore, uspješno poslovala od kojih je jedno »Rotografika«.

»Vjera jednog poduzeća u drugo nije od danas. To je naš dugogodišnji minuli rad, jedno dugogodišnje poslovanje i povjerenje da smo svi poštteni, ozbiljni ljudi i da

krećemo u jedan ozbiljan projekt koji će sigurno uspješno završiti. Nismo ništa riskirali, vjerovali smo da svi zajedno možemo napraviti dobar posao«, kaže Branka Pušec koja je uz Marjana Arambašina suvlasnica »Radina«.

OČEKUJE SE POMOĆ BANKARA: Zahvaljujući takvoj suradnji danas »Rotografika« svojim kupcima može garantirati kvalitetu i točnost isporuke.

»Moram reći da smo u proteklih godinu dana imali veliku pomoć 'Radina' kada bi iskrsnuo neki problem i došlo do zastoja. Više puta se desilo da smo elektronskim putem poslali već prelomljene stranice u 'Radin' kako bi se tamo samo poslije nekoliko sati nastavilo tiskanje. Jako puno znači za kupca kada možemo garantirati da će časopis izaći u vrijeme. Međutim, veoma je rizično raditi s jednom rotacijom budući da svi znamo da tiskanje časopisa nije vezano za dan, nego za sat. Zbog toga su naše ambicije kupovina još jedne rotacije, a razmišljamo i o proširenju kapaciteta u doradi, možda još jedan pancir, s time da stalno moramo imati u vidu održavanje likvidnosti i 'Birografike' i 'Rotografike'. Mi smo se uvijek pokrivali koliko smo mogli,

moramo voditi računa o tome da se ne preinvestiramo, ali za ovakve projekte očekujem i pomoć bankara. Na nama je da ocijenimo i procijenimo dobar proizvodni program, a ukoliko u tome uspijemo, u što ne sumnjam, uloženi novac vratit će se i nama i bankarima», kaže Antun Bašić.

Ravnatelj »Birografike« *Bela Marcikić* ističe kako mjesečno tridesetak radnika zapošljava za potrebe rotacije: »Osnivanje 'Rotografike' je zaista bio pravi potez od strane menadžmenta, ali je i sada prisutan

veoma veliki interes 'Birografike'. Ona je značajno investirala u pripremu tiskarske forme kako bi mogla opslužiti rotaciju kojoj treba tiskarskih ploča i to mnogo i bez čekanja. Jer, proizvodnja časopisa i revija je takva da nema čekanja«.

Prije oko tri mjeseca »Birografika« je privatizirana, pa to u nekoliko mijenja vlasničku strukturu i »Rotografike«

»Većinski vlasnik 'Birografike' *Zvonko Gobelić* je kupio 53 posto akcija i time je automatski suvlasnik u 'Rotografici' sa

21,5 posto akcija. Uvjeran sam da se to neće odraziti na poslovanje jer je interes 'Birografike' da i 'Rotografika' ima dobro poslovanje i da to bude još bolje«, kaže Antun Bašić.

U povodu obljetnice rada »Rotografika« je za kvalitetu i angažiranost na poslu sa po tisuću eura nagradila dvoje radnika – ing. *Tatjanu Stipančević* iz »Birografike« i *Stevana Simulova*, rotostrijara u »Rotografici«.

Slavica Mamužić

Marija Hećimović, stručna suradnica u Odjelu za manjine Hrvatske matice iseljenika

Vojvođanski studenti u Zagrebu bez doma

Zbog renoviranja studentskog doma za vojvođanske bruceše će biti osiguran smještaj preko Crkve, u kući Caritasa

Svi studenti i bruceši iz Vojvodine nakon što se upišu u redovitom postupku na fakultete u Hrvatskoj natjecali su se, sve do ove godine, za mjesta u domu. Ukoliko smještaj nisu osigurali ovim redovitim putem, onda je Ministarstvo znanosti i tehnologije RH pomagalo tako što je odobravalo određen broj dodatnih mjesta i pomagalo onima koji nisu u redovitom postupku dobili smještaj. Sve do ove godine svi studenti koji su trebali dom i upisali su godinu redovito imali su smještaj u domovima, a ako je u pitanju bila parcijala ili obnavljanje godine studenti su gubili pravo na smještaj u domu.

Je li i ove godine osiguran smještaj za sve studente u Hrvatskoj koji su došli iz SCG?

»Ove godine dogodilo se nešto nepredviđeno i obaviješteni smo, na žalost, prilično kasno. Prošlog tjedna u srijedu, u vrijeme kad su se studenti već trebali useljavati, nama je javljeno da za studente iz SCG nema niti jednog mjesta u domovima, jer je došlo do renoviranja Studentskog doma »Ante Starčević« (poznatog kao »Šara«) i zbog tog je bitno smanjen broj mjesta s kojim je raspolagao student-

ski centar i on je na svim stranama smanjio sve povlastice, pa tako i za mjesta Ministarstvu znanosti i tehnologije, te smo ostali bez i jednog mjesta. Kad se to dogodilo bili smo šokirani i potrudili smo se iznaći neko drugo rješenje. Provjerili smo sve dačke domove u Zagrebu u koje se smještaju srednjoškolci, no i oni su bili popunjeni. Onda smo došli na ideju da zamolimo Crkvu. Putem Caritasa smo dobili, samo za bruceše, u Zagrebu jednu kuću koja se nalazi u Dubravi. Kako bruceši budu dolazili mi ćemo ih tamo upućivati. Tamo će biti smješteni u dvokrevetne, trokrevetne i jednu četverokrevetnu sobu. Cijena će biti približna smještaju u domu, nešto veća jer će pokrivati troškove režija. Važno je naglasiti i mi molimo djecu i roditelje koji će biti smješteni u domu i upozoravamo ih da će se maksimalno morati poštivati red Caritasa, a djeca će morati sama čistiti svoje zajedničke prostorije (dva velika dnevna boravka i kuhinju). To je vrlo važno da ne bismo mi bili u neugodnoj situaciji ako ponovno budemo morali zatražiti takav pomoćni smještaj. Da im ne ostanu ružne uspomene« – kaže stručna suradnica u Odjelu za manjine Hr-

vatske matice iseljenika *Marija Hećimović*.

Postavlja se pitanje što će biti sa starijim studentima, gdje će se oni smjestiti?

»Stariji studenti ovoga trenutka nažalost nemaju nikakvo rješenje osim privatnog smještaja, ali sve to i za njih i za one bruceše koji će biti smješteni na Dubravi vrijedi do početka sljedeće godine, kad se očekuje da će biti završeno renoviranje »Šare« i kada će studenti dobiti svoju kvotu koja je sada uskraćena. Što se tiče situacije izvan Zagreba, problemi su nešto manji. Studenti su se smjestili u Rijeci, Splitu i Zadru, a u Osijeku su stariji studenti dobili dom, a bruceši će biti smješteni isto preko Caritasa do 15. prosinca. Tada bi se stranci trebali iseliti iz doma i tako osloboditi mjesta za studente iz Vojvodine«, kaže Marija Hećimović.

D. D.

Marija Hećimović

Zbog niza simultanih radova, saobraćaj u Subotici je u posljednje vrijeme donekle otežan

Radovi na plinifikaciji i vrelovodu se izvode ili će se uskoro izvoditi u ulicama:

Praškoj, Karađorđevom putu, Augustina Cesarca, Marka Marulića, Trgu Veselina Masleše, Gajevoj, Filipa Kljajića, Palmotićevoj, Gundulićevoj, Dinka Šimunovića, Kolubarskoj, Somborskom putu, Sergeja Jesenjina, Vase Pelagića, Porečkoj, Ivana Antunovića, Laze Lazarevića, Liparskoj, Sarajevskoj, Braće Majera, Braće Jugovića, Petefi Šandora, Kiš Ferenc, Bračkoj, Majšanskom putu, Jovana Mikića, Severnoj, Segedinskom putu, Trgu Lazara Nešića, Bose Miličević, Aleji M. Tita, Cara Lazara, Ante Parčetića, Arsenija Čarnojevića, Šumskoj, Trgu Sinagoge, Mihajla Pupina, Senčanskom putu, Sonje Marinković, Age Mamužića, Engelsovoj

Ukupna duljina oko 14 kilometara

Radovi na asfaltiranju se izvode u ulicama:

Tivadara Felegija, Trgu Oktobarske revolucije, Petefi Šandora, Vladimira Đanića, Jovana Mikića, Kireškoj, deonici Donji – Gornji Tavankut, Somborski put – Tavankut, Bikovački put – od petlje do Tolminske

Ukupna duljina oko 8 kilometara

Radovi na postavljanju vodovoda i kanalizacije* se izvode ili će se uskoro izvoditi u ulicama:

Marije Bursać, Stipana Vilova, Ivane Brlić Mažuranić, Mičurinovoj, Bajskom putu, Plate Dobrijevića, M. Bojića, Stanoja Glavaša, Turgenjevljevoj, Žedničkoj, Feketičkoj, Starine Novaka, Trgu Paje Jovanovića, Grmečkoj, Jugoslovenskoj, Ive Senjanina, Đerdapskoj

Ukupna duljina oko 5 kilometara

** iz sredstava samodoprinos*

Pažnja! Pažnja!

Grad se gradi

VIJESTI

Prijava bespravno izgrađenih objekata u subotičkoj općini

Cijena dozvola još neizvjesna

Gradonačelnik Subotice *Geza Kucsera* najavio je kako će do kraja tjedna biti donijeta konačna odluka o prijavljivanju bespravno izgrađenih objekata u subotičkoj općini.

Kucsera je rekao kako odluka Izvršnog odbora o cijeni koja bi se naplaćivala još nije donijeta, jer se još vode pregovori i pokušavaju iznaći rješenja o mogućnosti plaćanja pristojbe. Plaćanje će biti moguće u gotovini ili na otplatu na nekoliko godina, a još se razmatra način na koji bi se prikupljena sredstva od legalizacije takvih objekata utrošila. Nije još odlučeno, ali se pretpostavlja da bi se oko 70 posto sredstava vratilo mjesnim zajednicama u kojima su sredstva uplaćivana, te bi one mogle same odlučiti što su im infrastrukturni prioriteti za izgradnju, dok bi oko 30 posto sredstava najvjerojatnije išlo za kapitalne investicije.

Na natječajima Fonda za razvoj Vojvodine

Niti dinara kredita za Suboticu

Poljoprivrednim proizvođačima, poduzećima i zadrugama u Vojvodini u okviru dva natječaja Fond za razvoj Vojvodine dodijelio je ove godine 592 kredita u ukupnom iznosu od blizu 1,3 milijarde dinara.

Kredite su koristili poduzetnici iz 35 od 45 vojevodanskih općina, a zanimljivo je da niti jedan kredit nije odobren u Subotici. Najviše, 23 kredita, dobila su poduzeća i pojedinci iz Novog Sada, ukupno 157,7 milijuna dinara, Kule – 64 milijuna, Kikin – 39 milijuna, Vrbasa – 32 milijuna itd.

Do kraja ove godine bit će raspisani natječaj za »start-up« kredite, kratkoročno kreditiranje izvoza i sufinanciranje infrastrukturnih projekata.

Na poziv szegedinske uprave

Subotički vijećnici u parlamentu Szegedina

Ovoga vikenda će četrdesetak vijećnika subotičke općine na poziv gradonačelnika Szegedina *Laszla Botke* posjetiti ovaj mađarski grad i imati upriličene susrete na kojima će Subotičani biti upoznati s institucijama Szegedina, a domaćini s organizacijom Skupštine općine Subotica. Bit će upriličeni i obilasci komunalnih, gospodarskih, kulturnih, obrazovnih i zdravstvenih institucija, te svakako obilazak organa općinske uprave Szegedina.

U subotičkom ataru

Jesenski prinosi više nego slabi

Žetva suncokreta završena je u subotičkoj općini na 96 posto površina, a prinosi su za 30 posto manji u odnosu na višegodišnje prinose, priopćeno je iz općinskog stožera za praćenje jesenskih radova. U tijeku je i berba kukuruza, urađeno je na oko 30 posto površina, a pri-

nosi su prema prvim rezultatima za 30 do 50 posto manji.

Narodni pokret »Otpor« najavljuje

Prosvjedi – repriza na beogradskim ulicama

Članovi subotičke organizacije Narodnog pokreta »Otpor« obavijestili su svoje simpatizere i sve zainteresirane da u nedjelju oko podneva kreću autobusima ispred Otvorenog sveučilišta u Subotici u protestnu šetnju ulicama Beograda. Putovat će se preko Kanjiže, Sente i Novog Sada gdje će im se pridružiti tamošnji članovi i istomišljenici. Putovanje je besplatno, a šetnja u Beogradu početak će u 18 sati i trajati do

19 sati. Povratak autobusima planira se za 20 sati. Slogan prosvjeda je »Protiv starih i protiv novih«, a izražava otvoreno povlačenje crte između vlasti DOS-a i »Otpora« koji se već ranije distancirao od politike aktualnog vladajućeg režima. Tijekom šetnje dijeliti će se majice »Otpora«, njih oko 4 tisuće, sa spomenutim sloganom na kojima će biti potpisi brojnih uglednika iz javnog, društvenog, kulturnog i umjetničkog života koji opravdavaju stav »Otpora« i daju im podršku u ovoj akciji glede vlasti DOS-a.

U organizaciji pčelara Srbije VII. dani pčelarstva u Subotici

Savez pčelarskih udruženja Srbije, Savez pčelarskih udruženja Vojvodine i Udruženje pčelara »Pčela« iz Subotice, organizirali su proteklog vikenda VII. Dane pčelarstva. Dodijeljena su priznanja,

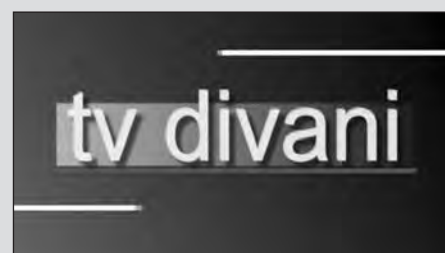

održan zabavni program, pčelarsko savjetovanje, prodajna izložba, te degustacija meda.

TV divani

TV divani emitiraju se u nedjelju 5. listopada na drugom programu Televizije Novi Sad s početkom u 18.30.

Iz sadržaja emisije: Tjedan Hrvata iz Crne Gore održan u Zagrebu, dio programa 72. Grožđe bala iz Sente, opera »Dužijanca« u Subotici u koncertnom izvođenju HNK iz Osijeka.

Prvi međunarodni tamburaški festival u Buševcu

Tavankučanin Zoran Galfi - najbolji primaš

U Buševcu (Zagrebačka županija) 27. rujna 2003. godine održan je Prvi međunarodni tamburaški festival. Pokrovitelji ove zaista impozantne manifestacije su Velika Gorica i Zagrebačka županija. Organizator ovoga dvodnevnog Festivala je Ogranak »Seljačke sloge«-Buševac, dok su suorganizatori Zajednica kulturno-umjetničkih udruga Grada Velike Gorice, Turistička zajednica Grada Velike Gorice te Turistička zajednica Zagrebačke županije.

U okviru dvodnevnog programa koji je započeo u subotu 27. rujna, gostima je organiziran obilazak Velike Gorice, posjet muzeju Turopolja, te kapeli sv. Barbare u Velikoj Mlaci.

U 10 sati upriličen je prijem predstavnika u Poglavarstvu Grada Velike Gorice, gdje ih je primio gradonačelnik Velike Gorice *Ivan Šuker*, a na kojem su bili nazočni i predstavnici HKPD »Matija Gubec«, predsjednik Društva *Ivica Dulić* i ravnatelj tamburaškog odjela *Stipan Jaramazović*. Oni su u kratkom obraćanju prisutne upoznali s obilježjima rodnoga kraja. Po završetku ovoga posjeta priređen je obilazak Zagrebačke županije, posjet vinskoj cesti gdje su se kušala najbolja domaća vina, te zatim odlazak u muzej u Jastrebarskom i na koncu izleta posjet Samoboru.

Prije svečanog početka Festivala otvorena je izložba pod nazivom »Tambura kroz

stoljeća« a u okviru nje prikazane su radionice za izradu tambura.

U 20 sati započelo je svečano otvaranje Festivala na kojem je nastupilo deset tamburaških skupina iz raznih krajeva Hrvatske i dijaspore. Nastupili su: Hrvatsko Društvo - Koljnof, Mađarska, HKPD »Matija Gubec« - Tavankut, SCG, KUD »Izudin Mulabećirović - Izo« - Jelah, BiH, KD »Vipavski tamburaši« - Vipava, Slovenija, HKD »Napredak« - Beč, Austrija, HKD »Čunovo«, Slovačka, Folklorna skupina »Petrinčica« - Petrinja, Tamburaško društvo Tribunj, Tamburaški sastav »Mlade lole« - Bicko selo, KUD »Seljačka sloga« - Lupoglav, Ogranak »Seljačke sloge« - Buševac, KUD »Dučec« - Miraclin te »Najbolji turopoljski tamburaši«.

Tamburaški sastav HKPD »Matija Gubec« iz Tavankuta se predstavio izvedbom skladbi »Neven kolo«, »Rumunjski zimski marš«, pjesmom »Kolo igra« te »Čuč kolom«.

Pjesma »Kolo igra« je prezentirana u izvedbi *Maje Buze* i *Elizabete Balažević*, koje su ujedno prezentirale i najljepši šling. Na samom kraju nastupa Tavankučani su nagrađeni burnim pljeskom i ovacijama publike.

Od deset tamburaških sastava koji su nastupili u takmičarskom dijelu, većina je prikazala visok nivo kvalitete i umijeća no ipak je prestižna nagrada na ovome, iako prvome, ali kvalitetnom Festivalu, pripala članu HKPD »Matija Gubec« - *Zoranu Galfiju*, koji je po ocjeni stručnjaka ponio titulu **najboljeg primaša** prvog međunarodnog tamburaškog festivala.

U nedjelju je priređena radijska emisija u kojoj su nastupale najbolje tamburaške skupine.

Zadovoljstvo organizatora je bilo više nego očigledno, na što su uslijedila i priznanja svima koji su sudjelovali te najavili ponovni susret i dogodine.

L. S.

Maraton i zajednička molitva za mir

NOVI SAD – Iz Novog Sada za Osijek i Tuzlu sutra će krenuti »Ultra maraton« u kojem će sudjelovati 12 maratonaca, koji će promovirati ideju međuregionalne suradnje ova tri grada, priopćeno je u utorak na konferenciji za tisak novosadskog Centra za regionalizam. *Ilija Tucić*, promotor akcije iz ove nevladine organizacije, koja je pored Foruma građana Tuzle, Centra za mir, nenasilje i ljudska prava iz Osijeka i općinskih vlasti tih gradova, organizator sutrašnjeg maratona, rekao je da će maratonci »trčati etapno« na stazi dugoj 279 kilometara. On je kazao da će se prije početka maratona, u 12 sati na novosadskom Trgu Slobode, održati tamburaški koncert orkestara »Triola« iz Osijeka, »Terzijan« iz Tuzle i novosadske »Čigre«, a maratonci će pozdraviti i šef misije OEBS-a u SCG *Mauricio Masari* i ministar za ljudska i manjinska prava SCG *Rasim Ljajić*.

»Maratonci će u večernjim satima stići u Osijek u kojem će se održati zajednička molitva za mir predstavnika Srpske pravoslavne crkve, Katoličke crkve i islamske zajednice. Sportaši u Tuzlu stižu 2. oktobra gdje će se uključiti u proslavu Dana grada«, kazao je Tucić. Direktor Centra za regionalizam *Aleksandar Popov* rekao je da sutrašnji maraton predstavlja nastavak međuregionalne suradnje ova tri grada, kao i da je »ovo prvi put da se u taj proces uključuje i sport«.

(Beta)

Novi red vožnje za Tavankut

TAVANKUT - JP »Subotica-trans« je, izlazeći u susret stanovnicima Tavankuta, kao i na zahtjev i molbu roditelja i đaka putnika, korigirao vrijeme polaska prigradskog autobusa iz Tavankuta prema Subotici.

Novo vrijeme polaska iz Tavankuta za Suboticu je u 11,30 sati, umjesto dosadašnjeg u 11,45, a važi od ponedjeljka 29. rujna 2003. godine.

Četvorobroj časopisa »Dometi«

SOMBOR – U povodu nedavnog izlaska iz tiska četvorbroja časopisa za kulturu »Dometi« iz Sombora (za proljeće, ljeto, jesen i zimu 2000. godine), koji gotovo tri decenije izdaje Gradska biblioteka »Karlo Bjelicki« iz Sombora, u Srpskoj čitaonici Laza Kostić u ovom gradu organizirana je promocija u vezi s temom časopisa – novi historizam. O sadržaju »Dometa« govorili su priređivač *prof. dr. Vladislava Felbov*, *prof. dr. Nikola Grdinić* i urednik časopisa *Radivoj Stokanov*. Slična promocija u listopada bit će održana u Novom Sadu i Beogradu.

A. R.

Kirbaj u Novom Slankamenu

Susret nekadašnjih i sadašnjih župljana

NOVI SLANKAMEN – Ako se za neki događaj u Srijemu može reći da je uvijek bio veličanstveno proslavljan, onda nema nikakve dvojbe da je to kirbaj u Slankamenu. Zaštitnik župe Novi Slankamen je Sv. Mihael Arkandeo, uspješni borac protiv sotone, pa njegov »izbor« za zaštitnika u ovome mjestu zasigurno nije slučajna. U srijemskom dijelu biskupije Đakovačke i srijemske, po općoj ocjeni, slankamenski kirbaj slovi za najraskošniji. Ove je godine kirbaj bio ponedjeljkom, te su župniku,

vlč. Dinku Kalmaru, u goste došli i na sve-toj misi koncelebrirali 9 svećenika iz Srijema u prepunoj župnoj crkvi, dok su dvojica ispovijedali pod misom, a još šestorica došli na svečani objed. Misno je slavlje predvodio preč. Nikola Kraljević, bivši hrtkovački župnik, a nadahnutu je propovijed imao vlč. Željko Tovilo, novi župnik u Hrtkovcima. U tome ima mnogo simbolicke, jer su Hrtkovci, kao i Slankamen, tragično postradali u posljednjem ratu. Gostiju je, dakako, bilo iz cijeloga Srijema, ali i iz Hrvatske, te je župno dvorište bilo pretijesno za susretanja i razgovore među bivšim i sadašnjim župljanima i njihovim gostima.

Dan prije, održan je nogometni turnir na novoizgrađenom igralištu u bašti župne crkve, na kojem su sudjelovale ekipe Surčina, Golubinaca, Slankamena, te (po prvi puta) ekipa »bivših« Slankamenaca iz Hrvatske. Pobijedili su gosti iz Hrvatske,

pojačani s nekoliko domaćih nogometaša, ali važnije od rezultata bilo je prekrasno druženje stotinak mladih ljudi. Mladi Slankamenci su izrazili želju da ovaj turnir postane tradicionalni, da se proširi novim sudionicima, te da se uvijek održava u nedjelju prije kirbaja.

Gosti su bili neugodno iznenađeni činjenicom da ove godine za kirbaj nije ništa organizirano u Hrvatskom domu.

V. B.

Razvojni projekti MZ Tavankut

Komunalna infrastruktura i škola prioriteti

TAVANKUT - Od proteklih izbora za mjesne zajednice i konstituiranja njenih organa do danas u Tavankutu su učinjene korjenite promjene u cilju revitalizacije i rekonstrukcije samog naselja, te podizanje opće kvalitete života u njemu.

Posljednji realizirani projekti govore u prilog spremnosti uprave MZ Tavankut da u svom mandatu realizira što više projekata kako bi i ovo selo s pet tisuća stanovnika dobilo izgled kakav i zaslužuje.

Projekt kompletne rekonstrukcije područne škole u Gornjem Tavankutu ovih dana se privodi kraju, te, kako saznajemo od koordinatora grupe za razvoj Mirka Godara, u utorak, 30. rujna, obavljena je primopredaja ovoga objekta, čija je investicijska vrijednost 2,5 milijuna dinara. Potporu ovome projektu dali su ADF i Općina Subotica, čiji je cilj bio humanizacija nastave, koja se odvija u ovome objektu u nižim razredima osnovnog obrazovanja, te zadržavanje mladih u selu i otvaranje novih mogućnosti dolaženja do znanja.

Krajem prošlog tjedna završeni su radovi presvlačenja lokalnih putova u ukupnoj duljini od sedam kilometara. S obzirom da

po ocjeni stručnjaka nije bilo moguće saniranje postojećih rupa, moralo se pristupiti detaljnoj rekonstrukciji, koju su financirali subotička općina i Pokrajinski fond za putove, u ukupnoj vrijednosti radova od 25 milijuna dinara. Izvođač radova je bio »Vojput« iz Subotice.

Mjesna zajednica u Tavankutu započela je i saniranje prostora za tržnicu, koji je u proteklom godinama bio zapušten, zbog čega je bila onemogućena upotreba tržnice. Obavljeni su početni radovi na uklanjanju smeća i korova s tržnice, a uskoro se očekuje nabavka novih stolova i saniranje postojećeg sanitarnog čvora u sklopu tržnice.

U okviru infrastrukturnog razvoja sela, MZ Tavankut je poručila projektno-tehničku dokumentaciju za izgradnju pješačkih trotoara u centru Tavankuta, i to u ulicama: Marka Oreškovića, Matka Vukovića, I. L. Ribara te Jovana Mikića, u ukupnoj duljini od 1.050 metara, a vrijednost radova iznosi milijun dinara. Troškove na ovome projektu u potpunosti će se izdvojiti iz budžeta MZ Tavankut, kako bi se povećala opća sigurnost.

Kako je istakao Mirko Godar, u ovom tjednu planirana je rekonstrukcija ulične rasvjete u ulicama: Progon, Matka Vukovića, i dio naselja Gornji Tavankut s postavkom 33 nova rasvjetna mjesta, koje će sa suvremenijom tehnologijom doprinijeti boljoj osvijetljenosti ulica i istodobno uštedi električne energije.

S obzirom na veliki problem lokalnog odlagališta smeća, tzv. deponije, Grupa za razvoj i MZ Tavankut, uz potporu ADF-a, razmatrali su mogućnosti formiranja komunalne službe koja bi dugoročnije rješavala ovaj problem. Iz tog razloga su predstavnici Tavankuta na preporuku ADF-a posjetili Banatsko Novo Selo (SO Pančevo), koji je već uspio riješiti ovaj problem, kako bi se prikupile informacije o načinu organiziranja u ovoj oblasti.

U Banatskom Novom Selu je formirana komunalna služba s 12 stalno uposlenih (od zidara do fizičkih radnika), riješeni su problemi odvoza smeća, uređenje lokalnog groblja, putova i ulica, te odvoz otpadnih voda, a financiranje ove službe je osigurano dijelom iz općinskih sredstava, a dijelom naplatom usluga od samih građana. Iskustva i rješenja koja su ostvarena u ovome selu nastojat će se u što skorije vrijeme primijeniti i u Tavankutu, rekao je Mirko Godar.

L. S.

Civilno društvo i politička kultura

Deset godina poslije

Od 25. do 28. rujna na Paliću se održala konferencija pod nazivom »Civilno društvo i politička kultura«, u organizaciji Centra za demokratsku tranziciju iz Beograda, u suradnji s Centrom za demokraciju i ljudska prava iz Podgorice i Centrom za istraživanje tranzicije i civilnog društva iz Zagreba.

Prema riječima glavne koordinatorice, profesorice Pravnog fakulteta u Beogradu i direktorice CEDEM-a dr. Dragice Vujadinović, ova konferencija je realizacija drugog dijela projekta, koji je započet prije tri godine pod općim naslovom »Institucionalni okvir, socioekonomska transformacija i politička kultura u Srbiji i Crnoj Gori i Hrvatskoj«.

»Projekt je podijeljen na tri faze. Prva faza se ticala institucionalnog okvira, dometa i ograničenja promjena u ustavnoj sferi, uopće zakonodavstva, partijskog života, kvalitete partijskih sustava i pravosuđa. U toj domeni usporedne analize finalni tekstovi pisani na hrvatskom i srpskom jeziku objavljeni su u knjizi »Institucionalni okvir«, a zatim je knjiga objavljena i u engleskom prijevodu, te promovirana u Beogradu, Podgorici i Zagrebu. Englesko izdanje je stiglo do mnogih značajnih intelektualaca i sveučilišta ne samo na zapadu, već i u Africi i Aziji, Japanu i naišlo je na pozitivan odjek. U Podgorici i Beogradu ova se knjiga koristi i kao udžbenik. Opći naslov knjige, koji ostaje i za drugu i treću knjigu ako se projekt nastavi, bit će »Između autoritarizma i demokracije« rekla je Dragica Vujadinović.

»Poanta čitavog projekta je ispitati teorijski i istraživački, te s aspekta javnih politika, što se događa u zemljama koje su pripadale istoj državi sedamdesetak godina i koje su ipak uz sve razlike u povijesnom, kulturološkom i u religijskom smislu ostavile određeno zajedničko povijesno nasljeđe«, kaže Dragica Vujadinović. »Cilj je vidjeti što se dogodilo deset godina nakon raspada te zajedničke države. Nismo išli na cijeli prostor bivše SFRJ iz organizacijskih, financijskih, kadrovskih razloga. Krenuli smo s ograničenim dometima usporedne analize, ali sve vrijeme postoji ideja da možda proširimo projekt i na cijeli prostor bivše SFRJ. Isto tako, postoji

mogućnost i ukidanja cijelog projekta, jer se na, žalost, nema dovoljno sluha za akademske istraživačke projekte od strane donatora. Teorijski okvir iz kojeg preispitujemo i institucionalne promjene i perspektive razvoja civilnog društva i karakteristike političke kulture jest paradigma liberalno demokratskog poretka, koji podrazumijeva vladavinu prava i civilno društvo koje uvijek djeluje kao partner, kontrolor i kontrabalans«.

Jedna od tema koja je razmatrana na konferenciji odnosi se na ulogu civilnog društva u nasilnom karakteru raspada bivše zajedničke države SFR Jugoslavije. Teza koju je dr. Lino Veljak, profesor Filozofskog fakulteta u Zagrebu i koordinator projekta za Hrvatsku zastupao, jest »da taj raspad nije nipošto uzrokovan nerazvijenošću civilnog društva, neadekvatnom političkom kulturom, nedovoljnom demokratskošću mentaliteta, ili s bilo čime sličnim, ali da je nasilni karakter raspada bio u znatnoj mjeri uzrokovan upravo tom nerazvijenošću civilnog društva i nedemokratskom, autoritarnom političkom kulturom kao dominantnom. Populistička opcija koja je proizvela rat, a koja se dogodila u obliku takozvane negativne sinteze, dakle, sinteze najdogmatskijeg krila Saveza komunista u Srbiji, koju je reprezentirao Slobodan Milošević, s najkonzervativnijim dijelom nacionalne inteligencije, koju može reprezentirati SANU, rezultat je te

Dr. Dragica Vujadinović

sinteze koja je onda dobila i svoj hrvatski odgovor u obliku Tuđmanove koncepcije nacionalne pomirbe, koja se u praksi svodila na sintezu tvrdog dogmatizma i radikalnog nacionalizma. Ta sinteza i njezini sudionici nisu imali odgovarajući otpor u civilnom društvu«, smatra Veljak.

Uspoređujući situacije u Hrvatskoj i Srbiji, dr. Veljak je rekao kako »postoji visoka razina sličnosti, uz neke diferencije o kojima moramo voditi računa. Jedna od razlika je, na primjer, ta što je Milošević direktno s pozicija vlasti pravio sintezu s konzervativnom nacionalnom inteligencijom, konzervativnim krilom Srpske pravoslavne crkve itd., s onima koji su htjeli rehabilitirati četnički pokret, i općenito srpske kvislinške pokrete iz razdoblja Drugog svjetskog rata, dok je u Hrvatskoj, kad govorimo konkretno o Tuđmanu i HDZ-u, situacija drugačija, jer je Tuđman, premda dolazi također iz kruga tvrdokornog boljševizma, u to doba bio disident, što je kao konzekvenciju imalo drugačije forme. »Uostalom, ne treba zanemariti ni jedan vrlo važan detalj – nikada ne bi HDZ, u obliku u kojem se profilirao 90-tih godina, bio moguć s onakvom snagom i utjecajnošću, da nije prethodno došlo do antibirokratske revolucije i instrumentalizacije JNA za ciljeve Miloševićeve politike. Tako da tu ne možemo naprosto mehanički izjednačavati zbog niza strukturalnih razlika, nego treba diferencirati gdje su uzroci – što je akcija a što je reakcija«, kaže dr. Veljak.

Jasminka Dulić

Dr. Lino Veljak

Članovi Likovnog odjela HKC »Bunjevačko kolo« u Ópusztaszeru, Mađarska

Izlet za umjetničku inspiraciju

Tekst i fotografije: Zsombor Szabó

Nacionalni spomen-park Opustaser (Ópusztaszer) nalazi se pored istoimenog sela na tridesetak kilometara od Subotice. Da nema granice, rekli bismo sat ugodne vožnje dobrim autobusom po lijepom jesenjem sunčanom danu. Ovakvo, malo vožnje, malo čekanja na pregled putovnica, pa malo krivudave vožnje od naše granice do mađarske strane granice (naš terminal još nije izgrađen), pa opet pregled putovnica i, na kraju, članovi likovnog odjela Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo« iz Subotice stigli su na odredište.

Vjetrenjača iz Dorožme

Lijepo uređeni spomen-park, u kojem se može i kampirati, sastoji se iz nekoliko tematskih cjelina. Glavna atrakcija je Rotunda, zgrada kružnog tlocrta, u kojem je smještena kružna monumentalna romantičarska panoramska slika *Arpada Festija* (Feszty Árpád) na temu dolazak Mađara u Karpatski basen. U sklopu ove zgrade nalazi se i arheološka izložba i muzej voštanih figura.

Drugu cjelinu čine iskopine srednjovjekovnog samostana, trobrodne samostanske crkve i ostataka srednjovjekovnog grada Ser (Szer, u dokumentima latinski *Zeer*). Treća cjelina je škanzen (kako Skandinavci zovu ovakve komplekse), zapravo etnografska izložba na otvorenom, u čijem se sklopu nalaze zgrade, salaši, vjetrenjače, šumski vlak i jedno omanje stado racka ovaca (stara rasa s uvrnutim rogovima), koje se slobodno kreću između zgrada (vjerojatno su one zaslužne za lijep travnjak).

Četvrta cjelina su »jurte« – šatori nomadskih naroda. Sastoji se od niza samostojećih ili spojenih drvenih jurti (nekadašnje jurte su imale drvenu konstrukciju i bile su pokrivene kožom ili čohom), a u sklopu ovog kompleksa nalazi se i ekumenska crkva. U pojedinim objektima iz-

Zvonik u ostacima samostana

ložene su prirodnačke rijetkosti iz svijeta i Panonske nizine.

Petu cjelinu čini jezero, na čijim se obalama nalazi etnografska zbirka vezana uz ribolov i život pored rijeke Tise (kuća čuvara nasipa, prerada debela koja su stizala rijekom Moriš iz Erdelja). U ovom je zercu tko ima novca može okušati i ribolovačku sreću. Sve spomenute građevine smještene u prostrani, uređeni park koji ujedno predstavlja »ostatak« šumovite stepe naših krajeva, kao da su stvorene »za kičicu«, tako da likovni odjel HKC-a nije pogriješio kada je izabrao ovo mjesto kao cilj jednodnevnog izleta.

Usljed mnoštva impresija i raznovrsnosti programa, vremena za neko skiciranje baš i nije bilo, ali su zato škljocali foto-aparati, kako bi na ovaj način sačuvane impresije možda kasnije bile pretočene u sliku, grafiku, tapiseriju, shodno likovnim opredjeljenjima umjetnika-amatera. ■

Predah u ekumenskoj crkvi

Ekumenska crkva

Bunjevačko-šokački Hrvati (2.)

Ilirska plemena – vladari zapadnog Balkana

Opravdano je govoriti o ilirskim plemenima, a tek onda o Ilirima kao kompaktnom i organiziranom narodu, bar u nekim područjima. O njima moramo reći nešto više, jer o njihovom nastanku, trajanju i rasprostranjenosti, kao i o jeziku, u nauci postoji više različitih mišljenja. Za naše prilike i neprilike, treba govoriti o Ilirima, jer postoje predrasude i samovoljne konstrukcije koje nemaju nikakve veze s naučnim istraživanjima i stavovima. Olako se misli, i tvrdi, da su Iliri najstariji narod, dobro znani i organizirani, kao na primjer Grci ili Rimljani. Isti misle da među ilirskim plemenima treba tražiti podrijetlo Bunjevaca, da bi se dokazalo i pokazalo da su Bunjevci najstariji narod.

INDOEUROPSKO PODRIJETLO:

Naučni je stav da su Iliri indoeuropska etnička skupina koja je u staro doba nastavala uglavnom zapadno područje Balkana. Hekatej iz Mileta (oko 500. g. prije Krista) smatra da su već na istočnoj jadranskoj obali. Oko 150 godina kasnije, Pseudo-Skilaks nabroja imena nekih ilirskih plemena i utvrđuje njihova naselja na obalnom pojasu otprilike od rijeke Krke do Vlore u Albaniji.

Prvotno su se samo ilirska plemena u okolini Epira nazivali Ilirima, a kasnije se ime proširilo i na druga plemena. Vjerojatno su to oni koje Plinije imenuje kao Ilire u »užem smislu«. Kasnije susrećemo Histre i Liburne na sjeverozapadnom dijelu istočne obale Jadrana. Skoro u isto vrijeme susrećemo ih i u unutrašnjosti između Drave i Dunava. Njihovo ime je i u vezi s mitologijom. Ona ih spominje u vezi s Ilirijem, sinom Kadma i Harmonije. Antički pisci Herodijan, Livije, Plinije i Strabon pišu i o njihovom fizičkom izgledu i načinu života. Neki misle da su bili i u Italiji pod imenom Japigi, Daunijci, Kalabri i Mesapijci. Neki misle da su Iliri autohtoni narod na Balkanu.

Zabilježena su nam i najznačajnija imena ilirskih plemena na istočnoj obali Jadrana. Pored Histra i Liburna, spominju se

još i Delmati, Daorsi, Ardijejci i Plereji. U unutrašnjosti nailazimo na mnoga plemena Ilira, kao što su Norci u Sloveniji, ili, Diokleji u Crnoj Gori. O jeziku Ilira se također veoma malo zna. Nauka smatra da nisu imali svoga pisma, nego da su kasnije poprimili grčko i latinsko.

Kako u znanosti nema suglasja oko mnogih pitanja u svezi s Ilirima, iznosimo jedno mišljenje koje ima vrijednost znanstvenog promišljanja. Aleksandar Stipčević u svome djelu »Iliri, povijest, život, kultura«, (Zagreb, 1974) iznosi sljedeće: »Sarajevski arheolog Alojz Benac, koji se pitanjem etnogeneze Ilira u posljednje vrijeme najviše bavio, u svom je referatu što ga je pročitao u Sarajevu 1964. godine na Simpoziju o teritorijalnom kronološkom razgraničenju Ilira pod naslovom »Prediliri, Protoiliri i Prailiri«, pristupio problemu etnogeneze Ilira na način koji je na današnjem stupnju arheološke znanosti najispravniji: analizirati arheološke podatke i identificirati etničke, ili bar kulturne elemente koji su u raznim dijelovima zapadnog Balkana sudjelovali u procesu stvaranja onih plemena što su živjela na onim područjima koja su se u antičko doba držala ilirskim.

GLASINIČKA NEKROPOLA U BOSNI: Prema A. Bencu, etnička osnova iz koje će se kasnije razviti Protoiliri (a iz tih opet Iliri) stvorena je još početkom metalnog doba, kada se na područje Balkana srućuju stepski narodi s Istoka. To je doba velikih gibanja na širokim euroazijskim prostorima, gibanja su na Balkan dovela prve Indoeuropļane. Njihovim dolaskom završava kameno doba na Balkanu i počinje etnogenetski proces koji će s vremenom dovesti do ilirizacije zapadnog Balkanskog poluotoka.

Nauka je tek nešto razjasnila i pojasnila, kada su u pitanju antički Iliri. Nemoguće je napraviti sveobuhvatni analitički prikaz velikog broja pojava i procesa. Prevelika je povijesna udaljenost, šuma pojmova i toponima, a malo arheoloških i kulturoloških podataka. No, još jedan podatak

Danas se potežu neka već odavno znanstveno razjašnjena pitanja i stvaraju nove konstrukcije. Stoga smatramo da danas nije potrebno ništa više dokazivati o nacionalnoj pripadnosti Bunjevaca i Šokaca. To jednostavno nema smisla. No, potrebno je poučavati i objašnjavati. Naime, pola stoljeća je to bila zabranjena ili neželjena tema.

Piše:
Josip
Temunović

Ilirski bedemi: Picugi kod Poreča

treba spomenuti, a to je glasinička nekropola u Bosni. U njoj je otkriveno više od 20 tisuća grobnica. One vjerno ilustriraju oblike kulturnog razvoja Ilira. Tako saznajemo da su Iliri imali vlastitu manufakturu nakita. Većim dijelom taj nakit ima originalne lokalne oblike, ali ima i uvezenih iz drugih kulturnih zona, naročito iz Grčke.

Teško je, skoro nemoguće, nabrojiti sva imena plemena za koja se, s pravom ili ne, smatra da su ilirska. Također je veoma teško ustanoviti precizno teritorij na kojem su obitali. Sigurno je da su bili na cijeloj istočnoj obali Jadrana od Istre do Albanije. Za neke se zna da su bili i u Grčkoj i Italiji. Također nije jasan etnički sastav Ilira, odnosno njihovih različitih plemena. Strabon izričito navodi da su oni Japodi pomiješani s Keltima. Bilo je sigurno više takvih miješanja i s nekim drugim etničkim grupama. Neki tvrde da su Iliri autohtoni narod na Balkanu. Većina albanskih povjesničara tvrdi da su i Šiptari potomci starih Ilira. S obzirom na mnoštvo i kompleksnost tih pitanja, vrijeme i prostor nam ne dozvoljavaju da se njima bavimo.

Kazališni komadi hrvatskih autora izvedeni pred subotičkom publikom, kroz povijest našeg grada (4.)

Desetljeća »zamrzavanja« i »otopljavanja«

Sezone 1951./52. stiže drama Matije Poljakovića NIKO I NIŠTA, kao prvi komad »za razmišljanje« gledalištu, a igra se POŽAR STRASTI Josipa Kosora. NIKO I NIŠTA je režirao Mirko Huska, a radnja drame se odvija na salašu glavnog lika Patarčić Kaze, zemljoposjednika, 1938. godine, pred rat. U nastavku ovog »dijamantnog« perioda, 1952./53. dolaze VAŠANGE (Maškare) Matije Poljakovića, njegov treći komad, komedija, a iste sezone i drama KUĆA MIRA, komad koji se događa u imaginarnom malom mjestu Vojvodine, gdje su briljirale Ana Skenderović, Miša Parskijević i Giza Kantanić (poslije Vuković) koja je igrala u mnogim filmovima tog doba, a također i Slava Bulgakova (Hrvatica iz Zagorja udana za Rusa, nepoznato djevojačko prezime). 1954. igran je komad glumca i spisatelja ovog kazališta Ante Kraljevića Jaruga, a u jesen iste godine ZAGORSKA RUŽA, opereta M. Široke, potom 1955. peti komad Matije Poljakovića BUCKA-NJE SA SMUTIPEKOM, komedija po narodnim pripovijetkama koje je sakupio Balaž Vujkov i TEŠKE SJENE Mirjane Matić-Halle, znamenite spisateljice iz Zagreba.

Sezone 1955./56. igra se prvi puta moderan komad mladog hrvatskog autora Marijana Matkovića, Krležinog ljubimca, NA KRAJU PUTA, kao opera (budući da je Subotica imala Operu, a cijela Canada nije) Jakova Gotovca ĐERDAN.

Naredne sezone 1956./57. je na repertoaru EKVINOCIO (Ravnodnevica) gošpina Ive Vojnovića, kao i prvi komad drugog autora iz života ovdašnjih Hrvata, BAČ ĐUKA KERČANIN koji je napisao Stipan Matijević, te na koncu klasika hrvatskog glumišta MEČAVA Pere Budaka. **UKIDANJE HRVATSKIH INSTITUCIJA:** Godine kazališne 1957./58. je premijera komada OSAMLJENI dramskog spisatelja Josipa Kulundžića iz Zagreba, a 1959. godine nanovo Pero Budaka, NA TRNU I KAMENU.

Te tri godine je zastoj u igranju hrvatskih komada, posebno komedija i drama Matije Poljakovića, jer su 1956. odlukom državnih vlasti ukinuti hrvatski razredi u

subotičkoj gimnaziji i zabranjeni tjednik HRVATSKA RIJEČ, što je sve dovelo do tektonskih poremećaja u svetištu kulture-kazalištu. Svugdje je bilo smjenjivanja Hrvata sa rukovodnih mjesta i unitarizam je još jednom prevagnuo.

Međutim, dolazi sezona 1959./60. i »otapanje«, te je na repertoaru šesti komad Matije Poljakovića, po mnogima njegova najbolja satira PAR ŽUTIH CIPELA, otvorena alegorija na odjeću ljudi iz tajne policije iz susjednog čvrstoručakškog režima. Pepija, koji posljednjim novcem kupuje rabljene žute cipele u staretnarnici i odjednom postaje štovani sugrađanin, zadivljuje publiku. Nešto kasnije igra i Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu, kao jedini komad subotičkog autora ikada izvođen. Iste sezone pojavljuje se i prvi komad iz kasnijeg serijala BOLTO U RAJU, kao sedmo djelo Matije Poljakovića-Maće, koje je sedamdesetih priredio za televiziju nedavno preminuli redatelj i upravnik Drame NHK Petar Šarčević.

SRPSKO-HRVATSKA DRAMA 1961.-1975.: Godine 1960./61. igra se po prvi puta u Subotici, u izvođenju našeg kazališta, (sada već »Narodno pozorište-Nepszinhaz«), U AGONIJI Miroslava Krleže, nenamjerna aluzija na propast godinama zatiranog HNK-Subotica. Ili moguće, namjerno!

Godine 1961./62. postavljen je treći komad Marina Držića SKUP, koji je redovito igran na Dubrovačkim ljetnim igrama, tada europskom festivalu kazališta u pravom smislu te riječi. I, pojavljuje se novi, osmi, komad Matije Poljakovića LUDO-GRAD, metafora ili alegorija na Suboticu i tadanje njene rukovodioce. Nije puno igran.

Sezona 1962.-63. donosi premijeru devetog djela Matije Poljakovića čija »ladića« neumorno prazni i donosi nam ZGODE I NEZGODE, nanovo naslov prenesenog značenja. Po prvi puta igra se komad Ivana Raosa ŽENE I MUŽEVI. Ovaj hercegovački Hrvat nam je svima ostao u sjećanju po genijalnoj igri velikog glumca, nedavno preminulog Fabijana Šovagovića, čija su djeca također danas poznati glumci u kazališta i na filmu. Godina se

Kazališna predstava je uvijek bila kulturni događaj prvorazrednog značenja, jer živu riječ ništa ne može zamijeniti, a pogotovu kada se radi o jeziku svoje nacije, bio on standardni ili pak dijalektalni. Jednako tako, kazalište, u najširem smislu ima političku konotaciju, jer čovjek je ZOON POLITIKON koji žudi da čuje, obično kroz alegoriju ili parabolu, stav svojeg naciona, u višenacionalnom, šarolikom okruženju svijeta. Kazalište i igrokazi nikada nisu bili samo mjesta za pouku i zabavu - uvijek je to bilo okupljanje jednog autohtonog naroda koji je želio iznad svega čuti živu riječ na svojem jeziku, i pozdraviti prikazatelje - glumce, redatelja i autore, po mogućstvu iz svojih redova. To je bilo uvijek više od predstave!

Piše:
Milivoj Prčić

Matija Poljaković

završava premijerom četvrtog komada Marina Držića, malo znane DUBROVAČKE VRAGOLIJE, laki pučki teatar, ali rado gledan.

Godine 1963./64. imamo jedino VUČJAK Miroslava Krleže, a 1964./65. od istog autora legendarne BALADE PETRICE KEREMPUHA. Bilo je bez ikakvog rizika igrati komade Titovog ponajboljeg osobnog prijatelja iz Zagreba, istina, čovjeka koji je srušio »socijalistički realizam« i na znamenitom Bledskom kongresu književnika i kulturnih radnika »samljeo« staljinizam u kulturi. Tu je bio i klasik Šenoa sa komadom iz povijesti ČUVAJ SE SENJSKE RUKE, a budući su i u Senju živjeli i danas žive Bunjevci-Hrvati, i to je moguće nenamjerna alegorija, ali uspjela.

Starovinski svatovski adeti Bunjevaca XIII. dio

Slikovanje

Piše: Alojzije Stantić

Svatovi su

važan i

obiteljski

radosan

događaj, a da

bi ga što

svečanije oba-

vili i što dulje

pamtiti, rodite -

lji zovu da

svatkuje rodbi-

na i prve

komšije.

Najstarije obiteljske slike (fotografije) su ovikovičile kako su kadgod izgledale snaše i đuevigije prid vinčanje. Slikari (fotografi) su ji počeli slikat bliže kraju XIX. vika, po njima je iz tog vremena sačuvan i ondašnji adet kad se divojka, obučena ko snaša, slikovala s braćom i sestrama, katkad zajedno cila obitelj. Te slike su »oproštajne«, jel je onda divojka u za nju najlipčem danu zauvik napuštala obitelj, rastala se sa sridinom i životom u kojem je odrasla.

Danas je iz tog vremena malo sačuvani slika i zato se otom adetu i načinu odivanja ne mož tušta pripovidat. Od početka XX. vika počeli su se množiti, bavit se novim zanatom, slikari koji su ovikovičavali snašu ne samo s đuevigijom već i s obitelji, drugaricama i rodbinom. Već posli Prvog svetskog rata u modu je ušlo slikovanje, pa tako već od dvadeseti godina prošlog vika takoreć i nije bilo vinčanja, a da mladenci nisu išli na slikovanje, da njim zauvik ostane uspomina s najbližima iz obitelji, s rodbinom, katkad i s drugaricama.

STAROVINSKA MODA: Na vinčanju su se svi okupili, bili su svečano obučeni, pa su s časkom obavili i taj adet. Nuz to, kako je napridovo razvoj slikanja, kad su izumili mali ručni fotoaparat s rotofilmom, slike su bile sve bolje i jeptinije, pa se i rad tog čeljad nisu ustezala od slikovanja.

Te stare slike su sačuvale i ondašnji izgled naši stari, pa po njima možmo pratit modu oblačenja i da se uvirimo kako su se kadgod naše majke oblačile u vinčano ruvo, al i druga čeljad koji su bili u časti kako su se skupili za tu priliku: bresprikorno obučeni, dotirani da njim se na izgledu nema šta zabavit. Te slike pripovijaju i o novoj modi koju je donelo posli ratno vrime, počeli su se oblačiti sve opuštenije, a na narodnu nošnju je sve više uticala nova građanska moda, polagano su se snaše počele oblačiti u čisto bilo ruvo, umisto dotadašnje narodne nošnje.

Svatovi su važan i obiteljski radosan događaj, a da bi ga što

svečanije obavili i što dulje pamtiti, roditelji zovu da svatkuje rodbina i prve komšije. Za tu priliku se tribalo podesno obući. Muškarcima je bilo lako, njevo je odilo prostije i jeptinije, a većina su imali čizme koje su oblačili godišnje samo na godovima, il u kakvoj ritkoj svečanoj prilici, a za zimu su oblačili kratke kapute, najčešće sa striganom (krzno astrahan) oko vrata i striganskim šubarom. Žensko ruvo je oduvik skuplje, a oblačili su se kome je kako doticalo. Tako su imućnije kadgod oblačile svilu, divojke liti šlngovano ruvo, a najviše nji ruvo od drugi materijala, ko na priliku: sukno, pliš, liti kašmir, brokat, il već prema datoj prilici, kako je vrime napolju, jel će noć provest pod šatrom, a katkad su jesenske noći ladne, pa su se onda za taku priliku i oblačili.

DOTIRIVANJE ZA SVATOVE:

Za svatove su obaško dotiravali kola i konje. Kum se nastaro da za snašu i đuevigiju ima što svečanija i dotiranija kola: karuce, haptike, il fijaker, a staralo se i da konji po

mogućnosti budu paradeši, konji što sličniji jedan drugom, jednaki po boji dlake, po veličini, da imaju jednako dugačke korake, da se lipo drže u dekanju. Nipošto nije mogo bit uparen recimo mrk i riđ, il kulaš i vranac itd. Obično su se nastarakli da to budu mrkovi, riđi, kake su najviše odranjivali naši salašari. Našim starima u ovom kraju su bili najpodesniji konji rase njonjus (nonius) i f (h) urin (furioso), bili su »laki«, podesni za kasanje, lipog izgleda, iako za njima nisu zaostajali ni konji rase gidranj (gidran), al su nji izbigavali rad čudne čudi.

Mladence su morali vuć najlipči konji, jel se u svatovima nisu dičili samo snašom, manje đuevigijom, već i konjima i kolima na kojima će donet snašu, a za tu priliku je moro bit izgledan i kočijaš koji dobro pozna i zna dično dekat svoje paradeše. Gledači su se u sve to razumili i ako su se čemu zabavili, o tom će više pripovidat, al će i falit sve ono šta je bilo lipo.

Ako kum nije imo paradeše, bilo je i takog, onda se nastaro da nađe koga u rodbini, il u najgorem slučaju da pogodi čije paradeše.

Snaša s mlađim bratom

IZ ZBIRKE A. STANTIĆ

Piše: vlč. mr.
Andrija Kopilović

*Više ćemo
živjeti
obogatimo li se
dubokim
mislima, ako
nas svaki dan
obrađuje riječ
koju čuvamo
poput
dragocjenog
bisera, imamo
li hrabrosti
slušati mudre
ljude, imamo li
vremena svaki
dan za oazu
mira, tišine,
molitve,
usmjeravamo li
se svaki dan na
ono što je
bitno*

Odgovj za kvalitetu života

Cilj je živjeti dublje, a ne dulje

Dozvolite, štovani čitatelji, da nastavim razmišljanje iz prošloga broja našega lista o odgovu u vjeri. Naime, vjeronauk je počeo na svim razinama. Ušao je zakonito kao predmet u školu, pa sad imamo školski vjeronauk. Ostao je u župskoj zajednici kao osobiti proces i zovemo ga župska kateheza. I jedan i drugi je potreban kao što je potrebno učiti bilo koji predmet u školi, a onda ga dopuniti i doživjeti, kako to kažemo, na privatnim časovima.

Ako hoćemo nešto usvojiti savršeno, treba nam redovita dopunska nastava. U traženju i spoznaji vjerskih istina i dalje sada razmišljamo o katehezi kao permanentnom odgoju u vjeri, kako to zajednica vjernika vidi u sebi i kako naučava Crkva.

KATEHEZA U SLUŽBI STVARNOSTI: U ovoj istoj perspektivi kateheza će, budući da je odgoj vjere, paziti da se ne udalji od svog zadatka u službi drugih stvarnosti koje se, iako su povezane s vjerom, ne poistovjećuju s njom kao što je teološko znanje, vladajuća kulturna baština i religiozne predaje, ili čak predstavljaju njezino nijekanje kao što su različiti oblici religiozne ideologije. Odgoj u vjeri osobu treba poučiti da vodi kvalitetniji život, da pronikne dubine života. Što to za nas znači – živjeti? Živjeti dulje, živjeti ljepše, živjeti korisnije ili živjeti punim životom?

Jedna poslovice kaže: Pravi umjetnici života ne žive dulje, ali žive više. Život ne možemo produžiti ni jednu sekundu. Život ne zavisi o nama. U rukama smo onoga koji ima vlast nad životom i nad smrću. Ma koliko se trudili, koliko god čuvali svoje sile i snage, ne znači da ćemo živjeti dulje nego netko drugi. Isus kaže: Zašto se toliko uznemirujete. Zar možete samo za vlas produžiti život svoj? Ne postoje jela, ni načini života, ne postoje umjetne metode kojima bi se mogao život produžiti. Možemo cijeli život uzimati djetetu hranu i poginuti negdje pod kotačima auta, na fronti ili nekom drugom smrću.

Možemo cijeli život biti mirni, opušteni, ne naprezati se kako bi sačuvali snagu, a otrovati se hranom ili negdje drugdje stradati. Možemo čuvati sebe, ne pušiti i ne piti, ne uzimati pretešku hranu, hraniti se najrazboritije, pa ipak postoji mogućnost da ćemo umrijeti od neke bolesti, ili će nam zakazati neki organ. Nema načina života koji bi jamčio dulji život.

No, postoji način života koji jamči bolju kvalitetu življenja. Jedemo li laku hranu, ne pušimo li i ne pijemo, nastojimo razmišljati, znanstveno raditi ili ljudima oko sebe ne dosađivati ili biti teški, na taj način živimo više, ali ne i dulje. Nastojimo li se dobro odmoriti, poči u šetnju, odpavati, ne pretjerivati radom, bit ćemo sposobniji primati nadahnuća koja inače umorni ne bi mogli primati. Bit ćemo kreativniji, sposobniji uočiti stvari i život oko sebe pravednijim očima i pomoći drugima da i oni vide. Imat ćemo radostan život, jer radost je podijeliti s drugima. Život i radost života, dakle, nije u duljini života, nego u njegovoj dubini. Život ne teži ni uvis ni lijevo ni desno, kaže poslovice, već samo u dubinu. Odijevamo li se skromno i razumno, ako nam nije stalo da budemo bogataši, a svoje vrijeme ne trošimo u dosadnim časkanjima i neprospavanim noćima, u zadimljenim prostorijama gostionica, plesnjaka i zabavišta, imat ćemo vremena i bit ćemo sposobni pronaći u knjigama i u ljudima mudrost koja će nas voditi u dubine i dati našem životu snage da raste u visine. Kvaliteta života nastaje tamo gdje korijeni života bivaju obnovljeni i pomlađeni.

HRABROST SLUŠANJA: Dugim riječima, više ćemo živjeti obogatimo li se dubokim mislima, ako nas svaki dan obrađuje riječ koju čuvamo poput dragocjenog bisera, imamo li hrabrosti slušati mudre ljude, imamo li vremena svaki dan za oazu mira, tišine, molitve, usmjeravamo li se svaki dan na ono što je bitno. O snazi i dubini korijena zavisi koliko će stablo našega

života moći rasti uvis. O tome koliko će se razgranati stablo naših života zavisi, pak, kakve ćemo i koliko ćemo plodova moći u životu nositi. A koliko plodova nosimo, toliko ćemo više ljudi usrećiti. A koliko više ljudi usrećimo, to će biti naša sreća veća. Jer sreća je odsjaj sreće koju pružamo drugima. Sve to se događa u tome odgoju koji zovemo odgoj u vjeri.

Stoga je važno shvatiti cjelinu poslanja kojega imaju Crkva, kao od Isusa Krista ostavljena zajednica, predati, svjedočiti vjeru kao najveći doprinos kvaliteti života. Ono što bih htio posebno istaći ovim razmišljanjem je roditeljska dužnost. Danas se jako puno, s pravom, govori o ljudskim pravima. O pravima djeteta, o pravima čovjeka, o pravima skupina itd. Ali se za boravlja jedna bitna dimenzija, a to je da svako pravo nosi sa sobom i obvezu. Razmišljam. Roditelji su jako osjetljivi na pravo svoje djece. I dobro je tako. Ali me s druge strane zanima da li su svjesni o svojoj dužnosti prema djeci? Ako bi dijete netko povrijedio, opravdano su uvrijeđeni i po svaku cijenu traže pravdu za svoje dijete. Ali me boli kada svoje dijete u odgoju tako zanemare da ono jadno zakrčlja ili posve krene krivim putem, kojega više nitko ne može ispraviti, samo zato što su se borili za pravo svoga djeteta, a zaboravili su svoju nezaobilaznu dužnost da se brinu za odgoj svoga djeteta.

U ova dva nastavka u našem časopisu sam razmišljao i podijelio svoje misli s meni bliskim teolozima, njihovim izričajem i osobnim razmišljanjem, ne bi li poručio svima nama da je osnovno pitanje naše budućnosti: kvaliteta našega života! Ne bi li shvatili i svi mi prihvatili da ta kvaliteta ovisi o kvaliteti odgoja onih koji su sada u školskim klupama, a koji će sutra biti na radnim mjestima i »plaćati« i »vraćati« uloženo u njih. Što ulažemo? Isus kaže: Kako sijemo, tako ćemo žeti. Sada je vrijeme sijanja, pazimo da se ne bi našli u nevolji u vrijeme žetve. ■

Prijedlog tjedna

TOMA BEBIĆ
VOLITE SE,
LJUDOŽDERI

(Feral Tribune, Split, 2002.)

Splitska revija »Feral Tribune« je u posebnom izdanju svoje biblioteke publicirala odabrane pjesme i aforizme iz ostavštine jednog od najpitoresknijih ličnosti ex-Jugoslavije, Hrvatske i možda najznamenitijeg beatnika s ovih prostora, izvornoga »splitskog oriđinala«, pokojnog *Tome Bebića*. Luksuzno opremljeni set posvećen Bebićevom stvaralaštvu sadrži čak devet knjiga: »Volite se, ljudožderi!«, »U sakatu vremenu«, »Volio sam da me vole«, »Primitivci moji dragi«, »Tata-rata-ata bum«,

»Izloži jezik«, »Lucidarij«, »Zelenoidna aritmetička metamorfoza zelenog konja u jednadžbi zelenojeda s travom zelenom« i »Nije gotovo kad je gotovo, već je gotovo kad ja rečen da je gotovo«, te gratis CD s ponajboljim Tominim pjesmama.

Toma Bebić je jedan od najzanimljivijih umjetnika poslijeratne splitske scene (mislim, dakako, na Drugi svjetski, a ne na Otadžbinski rat): rođen je 1939. godine a većinu je svojih nastupa (bio je i

kantautor i pjevač) vezivao za Splitski festival, gdje je predstavljao istinskog »partybreakera« koji je svojim glazbenim formama, tekstovima i hrapavim glasom a la Tom Waits predstavljao pravog splitskog beat-heroja, mada je malo tko na ovim prostorima mario i uopće čuo ta beat-pokret, a za *Toma Waitsa* gotovo da nitko tada u cijeloj Europi nije čuo. Radio je kao mornarički podoficir, bio je inspektor SUPa, nogometni trener u »Hajduku«, novinar u listovima »Slobodna Dalmacija« i »Vjesnik«, a igrao je i u vrlo gledanom talijanskom musicalu »Hacoponeova poruka«. Njegove su numere dobijale nagrade i na festivalima klapskoga pjevanja.

Učmalu i užtogljenu atmosferu splitskih festivala uznemiravao je izvodeći sasvim osobene pjesme tipa »Nije gotovo kad je gotovo, no je gotovo kad ja rečen da je gotovo«, »Tutu auto, vrag ti piz odnija« (u kojoj njače živi tovar-magarac kojeg je doveo na scenu), »Devizna balada«, »Leute moj« (pjesmu je kasnije obradio *Johnny Štulić*), a na binu je običavao izlaziti u svakodnevnu odijelu: u mornarskoj majici na »štrafte«, platnenim trapericama i neizbježnim japankama na bosim stopalima. Objavio je i dva LP-a, a koncem 80-ih minulog stoljeća povukao se sa scene i posvetio okultizmu i mistici. Preminuo je u svom voljenom Splitu, od raka pluća, 1990. godine. Inače dirljivi glazbeni hommage ovom iznimnom i krajnje nekonvencionalnom umjetniku, boemu, svaštaru, avanturisti i renesansno nadarenom čovjeku priredila je beogradska grupa »Kanda, Kodža i Nebojša« svojom skladbom-prvijencom »Guarda, Toma«.

R. G. T.

PLACEBO
SLEEPING WITH
GHOSTS

(Virgin 2003.)

Placebo je britanska indie-rock skupina čiji četvrti, posljednji album dokazuje njihovu čvrstu poziciju na vrhu nečega što bi se moglo okarakterizirati kao indie mainstream.

Skupinu Placebo čini tročlana postava predvođena frontmenom za primjer, an-

droginom neo-glam figurom, *Brianom Molkom*. Svoju skladateljsku kreativnost članovi Placeba okušali su i potvrdili i na filmu, radeći skupa s još nekoliko poznatih glazbenika pod imenom »Venus in furs«, glazbu za engleski film »Velvet Goldmine«. Nakon veoma uspješnog albuma prethodnika iz 2001. godine »Black Market Music«, novi zadatak ovoga sastava bio je veoma težak. Ali, oni su ga ipak uspješno realizirali. Stilski nisu pružili mnogo novina, osim aktualnih elektronsko-produkcijskih dekoracija i možda veće posvećenosti skladanju pjesmama sporijega tempa. Formalno, oni ipak ostaju dosljedni svojoj prepoznatljivoj i višegodišnjoj oprobanoj zvučnoj estetici, nadziranoj ovoga puta od strane novoga producenta *Jima Abbissa*.

Sadržinski, pjesme na ploči su emotivno otvorenije, nasuprot kempovski emocionalnoj netaknutosti s njihovih prijašnjih albuma. Primjer tome su pjesme »Sleeping with ghosts«, »I'll be yours« i pjesma koja zatvara ploču naslovljena »Centrefolds«. Ova novina zapravo predstavlja tijek njihovog skladateljskog i ličnog razvijanja. Svoju veliku ljubav i strast prema živoj izvedbi njihovih djela, prezentirali su ovogodišnjom turnejom u sklopu koje su posjetili i nama geografski bliske prijestonice Zagreb, Beograd i Budimpeštu. Tko je imao prilike vidjeti ih uživo, uvjerio se u njihov status kvalitetne koncertne atrakcije. Njihov performans podrazumijeva visoke vizualne standarde o kojima govori i omotnica ploče »Sleeping with ghosts« koju potpisuje umjetnički direktor i fotograf *Jean Baptiste Mondino*. Za sve one koji tragaju za novim strastima, a koje se ipak oslanjaju na tradicionalne rock obrasce, ovaj album bi doista mogao biti pravo rješenje.

Davor Bašić Palković

Vijesti

»Bunjevački blues« i u Mađarskoj

U srijedu 8. listopada u Gradskoj čitaonici u Baji (Mađarska) održat će se promocija knjiga pjesama subotičkog pjesnika *Tomislava Žigmanova*. Organizator promocije je Hrvatska mjesna samouprava, a o knjigama će, osim autora, govoriti i koautori - prevoditelj *Matija Molcer*, mr. *Ante Rudinski*, koji je autor ilustracija i *Zlatko Romić*, novinar. Na književnoj večeri, koja počinje u 16 sati, prvi puta će javnosti biti predstavljena i Žigmanovljeva knjiga pjesama »Feltárás« (Raskrivanje) na mađarskom jeziku u prijevodu Matije Molcera.

Brešanovi »Svjedoci« hrvatski kandidat za »Oscara«

Ovogodišnji predstavnik Hrvatske u konkurenciji za »Oscara«, najprestižniju nagradu američkog, točnije svjetskog filma, biti će treći dugometražni igrani film *Vinka Brešana* (na slici) »Svjedoci« rađen prema literarnom predlošku »Ovce od gipsa«, koji tretira istinitu priču iz Otadžbinskog rata i kritički se odnosi spram ponašanja branilaca Hrvatske u njemu. Nakon dva iznimno uspješna ostvarenja, »Kako je počeo rat na mom otoku« i »Maršal«, za očekivati je da će i ovo Brešanovo ostvarenje naići na dobar prijem kod publike, pogotovo poslije veoma zapažene kritike u glasovitom filmskom časopisu »Variety«.

Novi album »Kazališta«

Nakon pet godina diskografske pauze, hrvatska rock-skupina »Prljavo kazalište« objavila je novi album, naslovljen »Radio Dubrava«, i to u novoj postavi - *Jasenku Houri*, *Mladenu Boda*, *Tihomiru Filešu* i *Ninu Hrasteku* pridružuju se novi članovi benda: gitarist *Zlatko Bebek* i klavijaturist *Jurica Leikauff*. Album je objavljen u nekoliko izdanja-osim standardnog CD-a i kasete, u prodaji je i limited izdanje s bogatim dodatnim sadržajima u vidu dvije live snimke, intervjuom s Jasenom Hourom, dvije galerije fotografija, video zapisom boravka družine u New Yorku, preview DVD-a »Prljavo Kazalište na Trgu«, koji uključuje dva video-zapisa pjesama »Mojoj majci« i »Mi pijemo« (što se nekoć zvala »Mi plešemo«).

Kulturne priredbe u čast Papinog jubileja

U povodu obilježavanja obljetnice-25. godišnjice pontifikata pape Ivana Pavla Drugog, u Beogradu se nakon svečane Akademije 25. rujna i svete mise (26. rujna) u katedrali blažene djevice Marije na Neimar u održala i promocija knjige poezije i meditacija poglavara Rimokatoličke crkve naslovljena »Rimski triptih« što ju je prevela *Milica Markić*. Potom je otvorena izložba umjetničkih slika o papi, koju je organizirala i upriličila Ambasada Poljske i SCG. Domaćin manifestacije i domaćin mnogobrojnim gostima bio je predsjednik Biskupske konferencije SCG nadbiskup beogradski *Stanislav Hočevar*.

Ivana Bolanča u Karanovićevom filmu

Pretposljednji dana netom minolog Dvanaestog festivala domaćeg igranog filma »Novosadska arena« u minulu je sri-

jedu navečer u Velikoj sali kina »Arena« prikazan novi film redatelja *Srdana Karanovića* »Sjaj u očima« u kojem jednu od tri glavne uloge igra i darovita hrvatska glumica *Ivana Bolanča*.

»Gori vatra« u Zagrebu

Sjajni i hvaljeni film mladog sarajevskog redatelja *Pjera Žalice* »Gori vatra«, pobjednik Sarajevskog filmskog festivala i laureat filmske smotre u Locarnu, nagrade Srebrni leopard, početkom narednog tjedna biti će prikazan na Prviom filmskom festivalu u Zagrebu.

Trijumf Dolenčića u Kini

U ponedjeljak je, 29. rujna, u Pekingu održana senzacionalno uspješna premijera *Verdijeve* »Aide« u režiji hrvatskog maestra *Krešimira Dolenčića* koja je u glavnom gradu Kine okupila više od 65 tisuća nazočnih ljubitelja opere i klasične glazbe, dok je ovaj kulturni spektakl istodobno zorno pratio milijunski TV-auditorij.

OBLJETNICE

Walter Neugebauer (1921. -1992.)

Hrvatski Disney u kratkim hlačama

Na današnji dan 1992. godine preminuo je u Munchenu u Njemačkoj, gdje je živio od 1960. godine, genijalni hrvatski crtač stripova i animator, *Walter Neugebauer*. Walter, briljantni karikaturist, autor stripova i crtanih filmova, sa svojim je starijim bratom *Norbertom*, također vrsnim crtačem ali radije okrenutog scenariju, bio jedan od pionira onoga što je kasnije postala već legendarna »zagrebačka škola stripa (i crtanoog filma)«, a uz pokojnog *Andriju Maurovića*, o kojem je već u našem tjedniku podrobno bilo riječi, te nešto mlađih autora-kolega *Julesa Radilovića* i *Borivoja Dvornikovića*, kao i »Oskarovca« *Dušana Vukotića*, i najbitniji strip-umjetnik i crtač ne samo u povijesti hrvatske popularne kulture i umjetnosti već i šire, na ovim (srednje) europskim prostorima.

Najpoznatija ostvarenja su mu ostala strip serijal »Patuljak Nosko« te crtani filmovi »Veseli doživljaj« i »Veliki miting«. U svim spomenutim projektima

brat *Norbert* bio je pisac tekstova, kolorist, scenarist i suredatelj.

Walter se rodio u Tuzli, 28. ožujka 1921. godine, i još kao dječarac s bratom, »pjesnikom stripa«, *Norbertom* (rođenim u Tuzli 9. lipnja 1917. godine), koji je preminuo u Offenbachu 6. svibnja također 1992. godine, kreirao stripove i već kao pubertetlija pokrenuo vlastitu strip-reviju »Veseli vandrokaš«. Njihov otac, ugledni zagrebački fotograf, nikako nije mogao shvatiti zašto njegovi sinovi s prezirom odbijaju i pomisao na iole »poznatiji građanski častan« posao, već trčkaraju oko novinskih uredništava i gu-

taju sve stripove koji im dođu pod ruku. Nakon što je trbuhom za kruhom otišao u umjetničku pečalbu u Njemačku, prijatelji su i znatiželjnici često umjeli zapitkivati pokojnoga Waltera je li istina kako je svoje prve stripove donosio urednicima u kratkim hlačama. A on bi sa smiješkom na usnama odgovarao: »Što je tu čudno? U to se vrijeme u kratkim hlačama hodalo do velike mature, a ja sam krenuo crtati stripove s mojim bratom *Norbijem* već kada mi je bilo tek nepunih dvanaestak-trinaestak godina!«

R. G. T.

NEIMARI KULTURNE BAŠTINE

Biskup Lajčo Budanović (1873. – 1958.)

Ljudevit Lajčo Budanović rođen je u Bajmoku kod Subotice 27. ožujka, godine 1873. a zaređio se za svećenika u Kalocsi (Kalači) 24. lipnja 1897. godine. Kao kapelan razvijao je svestran rad, zbog čega je doživio mnogo napadaja preko mađarskog tiska, s kojim je stupao u česte i otvorene polemike braneći prava svojih Hrvata-Bunjevaca. Pod nepoznatim imenom ili pseudonimom *Veco Labudić* objavio je velik broj članaka u kalendaru »Subotička danica«, »Nevenu« te kasnije »Subotičkim novinama«. Svagdje je osnivao čitaonice i radio na razvijanju (samo) svijesti u svoga naroda. Surađivao je sa zagrebačkim književnim društvom »Zbor duhovne mladeži«, a nakon rata postao je biskupom Bačke biskupije i razvio veliki rad oko organiziranja nove biskupije. Osnovao je književnu udrugu »Alfa«, koja je izdala lijep broj poučno-zabavnih i prosvjetiteljskih brošura.

Njegovo je djelo i »Subotička matica«, koja je igrala prvenstvenu ulogu i imala veliki značaj u kulturnom životu bačkih Hrvata, izdajući godišnje po više knjiga i priređujući prosvjetno nacionalne »Razgovore«. I sjemenište »Paulinum« u Subotici otvoreno 1938. godine njegova je zamisao i djelo. Najpoznatija su mu djela rukopisi-molitvenici »Mala Slava Božja u molitvama i pismama« te »Velika Slava Božja«. Aktivno je podupirao i duhovno i materijalno »Subotičke novine«, »Subotičku danicu«, »Klasje naših ravni«. Sazvao je i održavao glasovitu Bačku sinodu godine 1936. a rezultati toga rada objavljeni su u poznatome djelu »Codex Bachiensis«. Organizirao je nemali broj euharistijskih kongresa, i, uopće, čitav život posvetio tome da priopći puku vjerske istine Katoličke crkve i učvrsti svoj narod u toj vjeri.

R. G. T.

HAD: Dr. Vladimir Horvat o Vrančiću, Kašiću i Mikalji u Subotici, Somboru i Beogradu

Četiri stoljeća hrvatskog jezikoslovlja

Piše: Robert G. Tilly

Organizaciji Hrvatskog akademskog društva prošle srijede 24. rujna predavanje naslovljeno »Počeci hrvatske leksikografije: Vrančić, Kašić i Mikalja« održao je ugledni znalac teme i znameniti isusovac iz Zagreba dr. *Vladimir Horvat*. U lijepo popunjenoj svečanoj sali HKC »Bunjevačko kolo«, po općem mišljenju stručnjaka najbolji znalac djela Bartola Kašića, dr. Horvat i inače zanimljivo predavanje još je više obogatio ironičnim i duhovitim opservacijama o dobu u kom su živjeli i djelovali *Bartol Kašić*, *Faust Vrančić* i *Mikalja*, no i o vlastitom životu i naročito sukobima s režimom za života u Beogradu, ranih 70-ih ponajprije, a potom i u doba početka Miloševićeve vladavine, koncem 80-ih minulog stoljeća, kada je od 1986. do 1991. godine dr. Horvat bio poglavarom isusovaca u Beogradu, te župnik u Crkvi sv. Petra i dekan katoličkih župa.

Zanimljivo predavanje ugledni je isusovac još više obogatio malo znanim i duhovitim opservacijama, anegdotama iz života Kašića i Vrančića, ali i pričama o nedaćama za vrijeme njegovog bivanja u Beogradu 70-ih i tijekom kasnih 80-ih i ranih 90-ih godina.

DVA VIJEKA PRIJE VUKA: Inače, i sam Bartol Kašić osobno je bio ugledni isusovac i svakako prvi hrvatski jezikoslovac. Prvu izvornu hrvatsku gramatiku počeo je sastavljati 1599. godine. Objavio ju je 1604., dakle 210 godina prije *Vuka Karadžića*. Bio je, također, jedan od najznačajnijih hrvatskih velikana i najplodniji spisatelj 17. stoljeća. Cijeli svoj život (rodio se u Pagu 15. kolovoza 1575., a umro u Rimu 28. prosinca 1650. godine), Kašić je posvetio bogu i kulturnom i duhovnom dobru svog hrvatskog naroda. Ponajviše zahvaljujući svojem »Rječniku« i »Gramatici« Kašić je Bartol prvi hrvatski jezikoslovac. Uz to, bio je vrlo plodan pjesnik i prozaist, prevodio je Bibliju i knjigu »Ritual rimski«. Bio je vrstan teolog, veliki misionar i papinski vizitator, cenzor knjiga, te hrvatski ispovjednik u Bazilici sv. Petra u Rimu i u Loretu. Istodobno, Bartol je Kašić autor prve hrvatske tragedije »Venefrida«, kao i prve autobiografije u povijesti hrvatske književnosti.

Bartol Kašić je, inače, prvi Hrvatsko-talijanski rječnik napisao već 1599. godine,

i to onako »kako se govori«, i upravo je dr. Vladimir Horvat u povodu 200. obljetnice rođenja Vuka Karadžića na tom prigodom organiziranom skupu u Beogradu 1987. godine referatom »Vukov Srpski rječnik (1818.)«, prema rječnicima isusovaca leksikografa: Kašića (1599.), Mikalje (1649.), Habelića (1670.), Della Belle (1728.) i Jambrešića (1742.), iznio značajno otkriće dokazavši kako je Kašić prvu izvornu hrvatsku gramatiku počeo sastavljati 1599. godine, a objavio je 1604. godine, drugim riječima 210 godina prije Vuka Karadžića.

Ponajvećma na temelju toga referata, akademik *Radoslav Katičić* dao je Bartolu Kašiću mjesto prvog hrvatskog leksikografa u Međunarodnoj enciklopediji leksikografije, i tako je, podvukao je dr. Horvat na svome predavanju, godina 1599. u stvari stvarni početak hrvatskoga jezikoslovlja.

SVESTRANI ZNALAC: Dr. Vladimir Horvat je, sa svoje strane, svećenik, isusovac, znanstvenik, istraživač i spisatelj. Rođen je 21. ožujka 1935. godine u Donjoj Dubravi (Međimurje). Otac *Ivan* bio mu je župni orguljaš i zborovođa. Osnovnu školu pohađao je u Koprivnici, kamo mu se obitelj preselila početkom Drugog svjetskog rata. Poslije rata, nakon što su se opet vratili u Donju Dubravu, otac dr. Horvata je smaknut od strane nove vlasti 1945. godine. Potom se dr. Horvat upisao u Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju u Zagrebu, a u isusovački red stupio je 1952. godine.

Filozofiju je završio 1960. godine, a teologiju pet godina kasnije na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu. Zareden je za svećenika 1964. godine, a potom je na beogradskom Filozofskom fakultetu diplomirao 1970. godine. Pet godina kasnije je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu magistrirao iz hrvatske književnosti radom o *A. G. Matošu*, te doktorirao djelom o jezikoslovlju Bartola Kašića 1977. godine. Od 1970. godine je profesor u sjemeništu u Zagrebu i Dubrovniku. U periodu 1975. -1985. bio je u Parizu direktorom katoličke misije, a uređivao je i utemeljio dvojezični bilten (hrvatsko-francuski) »Naš glas - Notre voix«. Od 1981. godine dr. Horvat je

Fotografije: Ivan Ivković Ivandekić

član Ekiye za istraživanje hrvatske kulture pri Centru za istraživanje komparativne književnosti na pariškoj Sorboni. S profesorom dr. *Henrikom Hegerom* sudjelovao je u osnivanju Hrvatskih studija u Parizu.

Od 1986. do 1991. godine u Beogradu je bio poglavarom isusovaca, te župnik u Crkvi sv. Petra, kao i dekan katoličkih župa. Godine 1987. dr. Horvat je otvorio Dvoranu »Bartol Kašić« i vodio tamo tribine iz područja religijske kulture. U Rimu je boravio kao stipendist Povijesnog instituta Družbe Isusove tijekom školske godine 1991/92. te istraživao arhivsku građu o Bartolu Kašiću i njegovome dobu. Od 1992. godine dr. Horvat je pročelnik Hrvatskoga povijesnoga instituta u Beču, na kojem kao docent vodi kolegij »Religijske teme u svjetskoj i hrvatskoj književnosti.«

Zanimljivo predavanje dr. Horvata naišlo je na izuzetno zanimanje u Subotici, a nakon toga je i zainteresirana publika u Somboru (četvrtak, 25. rujna) i Beogradu (27. rujna) mogla čuti puno toga zanimljivog o počecima hrvatske leksikografije, Bartolu Kašiću, kao i samom dr. Vladimiru Horvatu.

Sajam knjiga Exlibris '03

Ovog puta bez hrvatskih nakladnika

U Subotici se od 29. rujna do 4. listopada održava, sada već tradicionalni (treći po redu) Sajam knjiga, naslovljen »Exlibris '03«. Premda su organizatori, »Telos« d. o. o. konkretno braća *Tomić, Bojan i Oleg*, inače iz Hrvatske rodom, već navikli ovdašnje ljubitelje knjige da se na izložbenim štandovima nađu i djela spisatelja iz Hrvatske i BiH, odnosno nakladnici iz Hrvatske i katkad i Bosne i Hercegovine, ove godine su izostali gosti iz inozemstva, čak i iz najbližeg okruženja – Mađarske, primjerice, ili kao što rekosmo već, Hrvatske i BiH, premda naslova na mađarskom jeziku ima, jer je jedan od izlagača i novosadski nakladnik »Forum«, čija su izdanja mahom na mađarskom jeziku: od albuma-stripova s avanturama *Taličnog Toma/Lucky Lukea (Talpraesett Tom)* i *Asterixa*, do stručne literature, beletristike i lijepe književnosti.

Od ostalih zanimljivijih nakladnika valja spomenuti beogradski »Plato« s naslovima *Jacka Londona* (»Kralj alkohol«), znamenitim »Tao The Chingom« Ji Đing velikana dalekoistočnjačke misli *Lao Cea*, novosadskog »Prometeja« koji nudi, primjerice, »Almanah Vojvodine« i sabrana djela pokojnog redatelja, scenarista i književnika *Žike Pavlovića*, i mnoge druge, mahom beogradske, novosadske i niške nakladnike.

»Premda su organizatori ove godine kolege iz Udruge profesionalnih nakladnika i knjižara Vojvodine, nismo uspjeli naći niti donatore niti ma kakvu drugu potporu za ovu našu manifestaciju, koja jest počela volonterski i iz čistog entuzijazma, ali smo barem imali kakve-takve pomoći. Eto, Otvoreni univerzitet nam je davao prostor, ljudi iz knjižare »Deus« isto su pomagali kako su umjeli, no ove godine moramo praviti Sajam pod vedrim nebom. Nema se novca, ali mi ne odustajemo. Mi smo navikli Suboticu i sve zainteresirane na ovaj Sajam, i mi ćemo ga održati i nastaviti s njim, uz pomoć entuzijasta, nekad i volontera, naših drugara, istomišljenika, knjižara, nakladnika, kolega, pa i ne imali novca«, kažu nam organizatori ovogodišnjeg Sajma knjiga u Subotici. Zainteresirani čitatelji mogu obići štandove na Sajmu još do sutrašnjeg dana (subote), jer Sajam zatvara u nedjelju izjutra.

R. G. T.

**„Lira naiva
2003“**

**KATARINA FIRANJ
GROBLJE
Dan mrtvih**

Kamen do kamena,
sivi i crni,
na njima zlatna
i srebrna slova,
cviće i sviće,
simbol i znamenja
da u dubini
neko spava.
A cilog dana
Hodaju ljudi
Od groba do groba
Tražeći svoje.
Spomen na drage
Tad se probudi
I suza kane
Dok šutke stoje.
Spomen »Svih svetih«
I Dan mrtvih
Sakupe rodbinu
Na grob dragih.
Molitvom, za malo,
dok su spojeni
sićanja naviru
iz dana prošlih.
Za sobom ostave samo hrizanteme
I rosu od svete vode
I senke od svića dogoreli
Sa uzglavlja
Usnuli ondje.

KATARINA FIRANJ je rođena 1950. godine. Domaćica je, mater dvoje djece i četvero unučadi. Pjesme govori na priredbama u HKUD-u »Vladimir Nazor« u Somboru i objavljuje u listu »Miroljub«.

DialUp, Full i Day nalozi
Wireless internet
Izrada web prezentacija
Prodaja računara i opreme

DialUp, Full és Day üzemmód
Wireless internet
Web honlapok kidolgozása
Számítógép és alkatrészek árúsitása

SuOnline.NET

Trg Cara Jovana Nenada 15, Subotica. Tel/Fax: (024) 559-200

Danas

Novine s m(j)erom

Poetski kutak: Vesna Parun

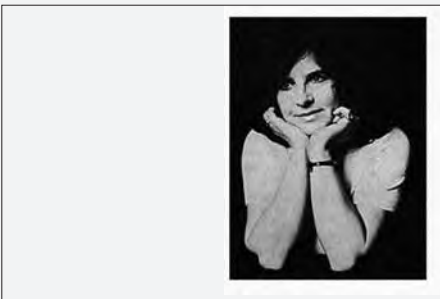
Put od ljubavne lirike do oštre satire

Vesna Parun rođena je na otoku Zlarinu 1922. godine. Gimnaziju je pohađala u Šibeniku i Splitu, a u Zagrebu je studirala romanistiku i filozofiju. Piše poeziju, kao i prozu, drame, eseje i kritike. Prevoditeljica je sa slovenskog, bugarskog, francuskog i njemačkog jezika. Njezina je poezija prevedena na mnoge strane jezike. Imala je nekoliko samostalnih izložbi slika. Vesna Parun je od 1947. godine slobodna književnica, dopisna je članica HAZU-a i dobitnica brojnih nagrada. Za autobiografsku prozu »Noć za pakost – moj život u četrdeset vreća« primila je u lipnju 2002. godine Nagradu grada Zagreba. Dobitnica je nagrade Društva hrvatskih književnika »Tin Ujević« za najbolju zbirku poezije »Suze putuju« za 2002.-2003. godinu.

Vesna Parun objavila je sljedeće knjige poezije: *Zore i vihuri*, 1947., *Pjesme*, 1948., *Crna maslina* 1955., *Vidrama vjerna*, 1957., *Ropstvo*, 1957., *Jao jutro*, 1963., *Bila sam dječak*, 1963., *Vjetar Tra-kije*, 1964., *Pjesme*, 1964., *Gong*, 1966., *Otvorena vrata*, 1968., *Ukleti dažd*, 1969., *Sto soneta*, 1972., *I prolazim životom*, 1972., *Stid me je umrijeti*, 1974., *Olovni golub*, 1975., *Apokaliptične basne*, 1976., *Ljubav bijela kost*, 1978., *Čitač snova*, 1978., *Izabrane pjesme*, 1979., *Šum krila*, *šum vode*, 1981., *Salto mortale*, 1981., *Poezija*, 1988., *Kasfalpirova zemlja*, 1981., *Sonetni vijenci*, 1991., *Začarana čarobnica*, 1993., *Tronožac koji hoda*, 1993., *Izbor iz djela*, 1995., *Ptica vremena*, 1996., *Smijeh od smrti jači*, 1997., *Mozak u torbi*, 2001., *Suze putuju*, 2002. godine.

Vesna Parun je u književnost ušla 1947. godine zbirkom *Zore i vihuri*, koja je satkana od dvaju kontrastnih osjećaja: s jedne strane radost življenja, djetinjstvo, priroda i ljubav, a s druge strane stradanje i smrt. Vesna Parun u svom opusu govori o elementarnim emocijama koje određuju svakog čovjeka, čime dopire do brojnih čitatelja, a što uspijeva tek rijetkim pjesnicima poslijeratne poezije. Ona je prije svega, pjesnikinja ljubavi, ali sa svoje pozicije društvenog autsajdera Vesna Parun sa zanimljivom optikom osvjetljava i ak-

tualna zbivanja, pri čemu zna koristiti mr-sne riječi i slike, za razliku od ljubavne poezije u kojoj je zapravo vrlo čedna. Prema mišljenju književnika *Branimira Bošnjaka*, spajajući tjelesno i spiritualno »Vesna Parun svjedoči čovjekov vječni orfejski put, a ljubav kao pjesnička misija i smijeh kao satirička misija glavna su pjesnikinja oruđa«. Ljubav je središnja tema pjesništva Vesne Parun i u punoj mjeri dolazi do izražaja u knjizi »Crna maslina« iz 1955. godine. Ta zbirka, stvorena

od sna i jave ima antologijsko mjesto u našoj suvremenoj lirici. Ljubavni hedonizam sa složenom metaforikom i s ljubavnom raspjevanošću, pjesnikinja je povremeno napuštala u želji da satirički propjeva, tako da je Vesna Parun prešla put od ljubavne lirike i snažnih mediteranskih osjećanja do oštre satire pune ugriza i gorke duhovitosti. Književnik *Sead Bego-vić* bilježi kako je »Vesna Parun pjesnikinja koja je uvijek bila za tlo, ali ne i za krv, dosljedna u borbi za intelektualno i moralno poštenje na ovim našim prostorima gdje je sudbinu ljudi krojila politika«. Vrsno baratajući alegorijom i satirom, svojom je poezijom Vesna Parun uvijek izricala odgovore »nedodirljivima«: gradu, obitelji, književnim suvremenicima, ideolozima i političarima, vlasti i njezinim slugama.

Još se lome koplja oko toga je li pjesništvo Vesne Parun suvremeno ili tradicionalno. Pritom se podrazumijeva da bi tradicionalno trebalo biti nešto nazadno, a suvremeno nešto napredno. Vesna Parun služi se i onim što nazivamo tradicionalnim i onim što nazivamo suvremenim načinom pjesničkog izražavanja i na oba

polja ona se nadmoćno kreće. Pjesnikinja je spoznala kako je snaga moderne umjetnosti u vizionarstvu, a moć vizionarstva u ukorijenjenosti u tradiciji, jer najozbiljnija umjetnička preispitivanja u 20. stoljeću posljedica su dubokog pomjeranja najtradicionalnijih vrijednosti. Moderna umjetnost s početka 20. stoljeća u svojim uspjelim iskušenjima nagovijestila je ontološku katastrofu čovjeka na kraju stoljeća, čemu smo svjedoci s početka ovog novog Mega-milenija. Prema književnom svjetonazoru Vesne Parun, napuštanje prastare bonace mitskog jedinstva čovjeka s prirodom prouzročit će s jedne strane individualizaciju i njenu probudenu raznovrsnu želju, ali s druge strane čovjek će otada trajno umnožen i diferenciran ipak postati i ostati više-manje trajno nesretan na mnogo više načina nego što je bio sretan na samo jedan jedini način, način mita i njegovog tipa sreće. Ipak, pjesme Vesne Parun pune su svjetla i igre, jer svojim pjesništvom ona ne pokušava iznijeti talog svoga duha, već njegove dvojbe i probijanja kroz svakodnevne životne događaje.

DOM NA CESTI

Ležah u prašini kraj ceste.
Niti vidjeh lice njegovo
niti on vidje lice moje.

Zvijezde sišle su, i zrak bijaše plav.
Niti vidjeh njegove ruke
niti on vidje ruke moje.

Istok postade ko limun zelen.
Zbog ptice jedne otvorih oči.

Tada doznah koga sam ljubila
čitav život.
Tada on dozna kome je ruke
grlio uboge.

I uze čovjek zavežljaj, i krenu
plačući u svoj dom.
A dom je njegov prašina na cesti
kao i moj dom.

Priredio: Zvonko Sarić

Starinska narodna nošnja

Okićena zaprega - tropreg Stevana Bačića

Sedamdeset drugi Grožđe bal u Sonti

Praznik vina i veselja

Piše: Ivan Andrašić

Za Sontu je »Grožđe bal« događaj za koji se živi, manifestacija po kojoj se vrijeme mjeri, zbivanja se dijele na ona »prije Grožđe bala i ona poslije«. Za vrijeme trajanja »Grožđe bala« Sonta postaje »centar svijeta«. Veliki broj gostiju sa svih strana svijeta, mahom bivših žitelja Sonte, te njihovih gostiju i prijatelja, posjete svoje selo, obidu rodbinu i prijatelje, ali glavni razlog njihovog dolaska baš posljednjeg vikenda rujna jeste ova preljepa i stara manifestacija.

Naime, ove godine »Grožđe bal« je organiziran sedamdeset drugi put. U svojoj bogatoj povijesti čuvanja tradicije

berbanskih običaja u Sonti, »Grožđe bal« je preživio i ratove i poplave i sve druge nepogode, te do danas ostao zaštitni znak Sonte.

POVIJEST: Korijeni »Grožđe bala« sežu do 1928. godine. Danas postoje dvije verzije o postanku »Grožđe bala«. Po jednoj, »Grožđe bal« je utemeljio učitelj Brazucko, Švaba, koji je u to vrijeme službovao u Sonti. Po pripovijedanju starih sudionika ove manifestacije, Brazucko je prevodio scenarij s njemačkog jezika i obučavao djevojke i mladiće u plesanju i pjevanju. Jedino je njemačke pjesme i plesove zamijenio izvornim šokačkim.

Po drugoj verziji, »Grožđe bal« je utemeljio učitelj Janko Knežević, da bi izmirio dvije zavađene polovice sela. Naime, žitelji južnog i sjevernog dijela sela živjeli su u velikoj zavadi. Među njima je često dolazilo do sukoba, ponekad i s ozbiljnim posljedicama, a učitelj Janko, kako bi izmirio zavađene strane, organizirao je tobožnju svadbu s mladencima iz različitih dijelova sela. Ratoborni mještani, veliki ljubitelji vina i veselja, sa zadovoljstvom su ovo prihvatili, a »Grožđe bal« traje i danas. Ne znamo koja od ove dvije verzije odgovara istini, svaka ima svoje argumente, no pisanih podataka nema, postoje samo predanja. Svejedno, ova nejasnoća ne umanjuje vrijednost same manifestacije, pošto je njena »starost« svrstava u najstarije manifestacije na ovim prostorima.

VELIKA POSJEĆENOST: Ove godine »Grožđe bal« su organizirali OKUD »Ivo Lola Ribar« i KPHZ »Šokadija« iz Sonte. U petak 26. rujna OKUD »Ivo Lola Ribar« organizirao je priredbu »Prvi glas Grožđe bala«, na kojoj je sudjelovalo 13 natjecatelja za ovo laskavo priznanje, a vidjeli smo i modnu reviju na kojoj su manekeni-amateri prikazivali modele Nikolas-a, proizvedene u »Novitetu« u Sonti, te predivne, rukom rađene haljine modne kuće »Dona«, vlasništvo Ivanke Nygvist, žiteljke Abu Dhabija, rodnom Sonćanke. Vidjeli smo i plesne grupe »Venere« iz Borova Naselja, te domaće »Dona« i »Angels«.

Pjevači-amateri su se opredijelili za izvođenje novokomponiranih »narodnih« pjesama, a po ocjeni stručnog žirija, najuspješniji je bio Duško Paunović iz Prigrevice. Žiri publike opredijelio se za Dejana Pavlovića iz Apatina, što se baš i nije slagalo sa salvama pljeska i burnim skandiranjem prepune sale tijekom nastupa

Vič. Željko Augustinov s knezom i kneginjom

HKPZ »Šokadija«

najmlađeg sudionika natjecanja, Sončanina *Aleksandra Durakovića*, koji je na koncu nagrađen drugim mjestom po ocjeni stručnog žirija.

Nosioći subotnjih aktivnosti bili su članovi KPHZ »Šokadija«. U popodnevnom satima otvorena je izložba starinskih nošnji, alata i pribora. Izložbu je postavio mladi Sončanin *Saša Zec*, učenik drugog razreda Gimnazije u Apatinu, uz pomoć »Šokadije«. Saša, zaljubljenik u starine, a i njihov veliki poznavalac, vlasnik je više od polovice izloženih eksponata, od kojih su neki izuzetno velike vrijednosti. U stare predmete se »zaljubio« još kao dijete, uz igru. Počelo je skupljanjem starih novčića, što je vremenom preraslo u pasiju koja ga zaokuplja i danas. Kaže da će ustrajati u sakupljanju i čuvanju narodnog blaga, a zahvaljuje se prijateljima iz »Šokadije«, koji su mu pomogli u postavljanju ove izložbe. Izuzetno je zadovoljan što je veliki broj posjetitelja vidio ove vrijedne eksponate. Velika je šteta što članovi OKUD-a »Ivo Lola Ribar« nisu uspjeli organizirati i najavljeni izložbu starinskih torti i kolača.

U večernjim satima 27. rujna KPHZ »Šokadija« je, pred prepunom salom Doma kulture, organizirala priredbu »Šokačko veče«. Uz nazočnost gostiju *Stipana Mede, Rade Medića, Vlade Miljevića, Tomislava Žigmanova, Zvonimira Perušića*, te članova lokalne samouprave, na pozornici su se u pjesmi, plesu i prikazu starih običaja, smjenjivali domaćini, »Šokadija« i »Ivo Lola Ribar«, te gosti iz Hrvatske, KUD »Šokadija« iz Budrovaca i KUD »Ivan Kapistran Adamović« iz Čepina. Naslušali smo se »Bećaraca«, nagledali plesova iz Vojvodine i Slavonije, plesova sa područja na kojima obitavaju Šokci.

Čuli smo i gajde, a imali smo i nekoliko minuta poezije, one narodske, autora *Antuna Kovača*, rodnom iz Bačkog Monoštora, sada žitelja Sombora. Gledalište je ovu priredbu ispratilo burnim pljeskom, što znači da su Sončani željni ovakvih manifestacija. Nakon priredbe, »Šokadija« je organizirala svečanu večeru za goste i sudionike programa.

KNEZ I KNEGINJA: U nedjelju, 28. rujna, po prekrasnom vremenu, u popodnevnom satima je održan defile sudionika »Grožđe bala« na ulicama Sonte. Knez, kneginja, pudari i pudarice, sa gostima iz Budrovaca i iz Sombora, u okićenim konjskim zapregama, provezli su se kroz selo, plešući i pjevajući na nekoliko križanja pred velikim brojem Sončana, kao i gostiju iz zemlje i

Najmlađi sudionik »Prvog glasa«
Grožđe bala, Aleksandar Duraković

inozemstva. Na platou ispred Doma kulture, održano je simbolično vjenčanje kneza i kneginje, a u crkvi sv. Lovre vlč. Željko Augustinov služio je licitiranu svetu misu, uz sudjelovanje tamburaškog i pjevačkog zbora KPHZ »Šokadija«.

Organizator defilea, kao i večernje priredbe bio je OKUD »Ivo Lola Ribar«. Večernja priredba, centralna na »Grožđe bala«, ponovno je dupke napunila salu Doma kulture. Vidjeli smo, u dvoposatnom programu, prikaz berbanskih običaja u izvođenju domaćina OKUD-a »Ivo Lola Ribar«, te goste iz Turije, Bačke Palanke i Sombora, uz sudjelovanje domaćih, KPHZ »Šokadija« i KPD Roma. Ovogodišnji knez i kneginja bili su četrnaestogodišnja *Jelena Radosavljević*, učenica OŠ »Ivan Goran Kovačić« iz Sonte, član »Lole« već 4 godine, te *Miloš Vodeničar*, učenik drugog razreda srednje tehničke škole u Apatinu, član OKUD-a »Ivo Lola Ribar« 6 godina. U svakom momentu, uz njih su bili njihovi ponosni roditelji, kojima treba odati veliko priznanje za ogroman doprinos ovogodišnjem »Grožđe bala«, kao i za usadivanje ljubavi prema zaostavštini predaka u srca svoje djece.

Nakon programa OKUD »Ivo Lola Ribar« je za goste i sudionike programa organizirao svečanu večeru, uz veselje do zore. ■

Gosti na »Šokačkoj večeri«

Vlado Pandžić, Hrvatska darovnica, II. izdanje

Pregledna knjiga o hrvatskoj zemlji i narodu

Iz tiska je izašlo drugo (promijenjeno) izdanje Hrvatske darovnice, autora Vlade Pandžića i Vlaste Sabljak. Ovaj priručnik zagrebačke izdavačke kuće »Alka script« namijenjen je učenicima V., VI., VII. i VIII. razreda hrvatskih dopunskih škola u inozemstvu

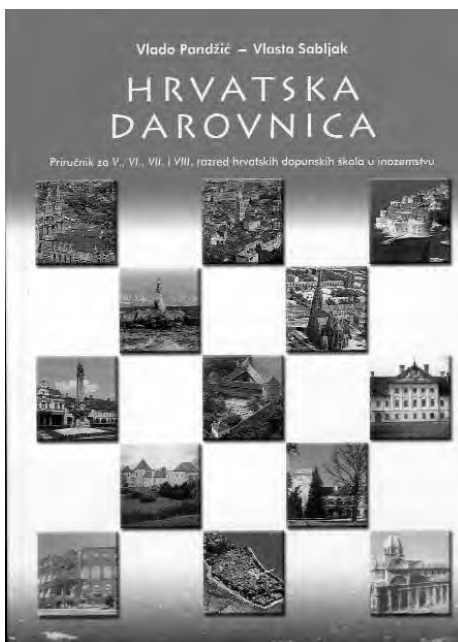
Piše: Vesna Kukavica

Priručnik za V., VI., VII., i VIII. razred hrvatskih dopunskih škola u inozemstvu pod naslovom Hrvatska darovnica, autora Vlade Pandžića i Vlaste Sabljak, prije godinu dana objelodanjen je u drugomu, promijenjenom izdanju, u nakladi zagrebačke izdavačke kuće »Alka script«. Riječ je o udžbeniku kojim je obuhvaćena nacionalna grupa predmeta, to jest hrvatski jezik i kultura, književnost, povijest, zemljopis, te likovna i glazbena baština. Opsežna knjižna građa, koja obuhvaća vremensko razdoblje od dolaska Hrvata na Jadransko more u 7. stoljeću, pa do kraja 20. stoljeća – kada je uspostavljena neovisna hrvatska država – sažeta je na 303 stranice te knjige. Metodička razdjela hrvatskoga jezika i kulture, kroz prošlost i sadašnjost, napravljena je (prema uzrastu učenika) u četiri dijela. Prva su tri dijela sastavljena od 24, a četvrti od 25 tematskih cjelina. Knjiga je bogato ilustrirana – sadrži više od tri stotine fotografija, odabrane kartografske prikaze i notne zapise rado izvođenih kompozicija naše glazbene baštine.

SLOJEVITA SLIKA HRVATSKE: Vlado Pandžić i Vlasta Sabljak trudili su se pregledno složiti dokumentarnost riječi i slike, kako bi naši učenici koji pohađaju hrvatsku izvandomovinsku nastavu i odrastaju u četrdesetak različitih multikulturalnih zemalja svijeta, na što jednostavniji način stekli uvid u bogatu kulturu, jezik i regionalnu raznolikost zemlje svojih djedova ili očeva. Priručnik Hrvatska darovnica slojevita je slika Hrvatske koju učitelji u hrvatskim dopunskim školama mogu metodički vrlo lako prilagođavati nastavnom procesu, ovisno o razinama interesa i znanja naših učenika u inozemstvu, a što im bez velikih poteškoća sugerira i sama grafička oprema knjige. Naime, na rubovima svake stranice istaknuta su bitna imena i pojmovi, te manje poznate riječi, a u posebnim kvadratima različitih boja ispisani su naslovi antologijskih književnih djela, kao i kratke gramatičke jedinice, značajni povijesni događaji i likovi, zanimljivi književni tekstovi ili povijesni tekstovi hrvatskih darovnica i natuknice o

živopisnim kulturno-povijesnim znamenitostima zemlje Hrvatske.

Sadržaj knjige nastoji obuhvatiti bitne karakteristike razvitka hrvatskoga nacionalnoga i kulturnoga identiteta, i to posredstvom jezika, književnosti, historiografije, zemljopisa, likovne i glazbene kulture... a sve u dugomu vremenskom luku. Predstavljeni su i regionalna raznolikost Hrvatske, autohtona hrvatska flora i fauna (velebitska degenija, bjeloglavi sup...), zatim odabrani elementi tradicijske kulture (narodne nošnje, licitarska srca...), filmska umjetnost (Zagrebačka škola crtanog filma, s poznatim likom profesora Baltazara), a i hrvatski sportaši svjetskoga glasa našli su svoje mjesto u

tom šarolikom priručniku.

Listajući knjigu ponavljamo, na drukčiji način, činjenice o općepoznatim temama: Bašćanska ploča (prvi cjelovito sačuvani spomenik narodnog jezika) služila je kao dio oltarske pregrade u crkvi Sv. Lucije u Jurandvoru, na otoku Krku. Nastala je oko 1100. godine, a sadrži zapis o darovanju zemljišta i gradnji crkve. Darovatelj je bio hrvatski kralj Zvonimir...

Hrvatska kulturna baština jedinstvena je unutar europskoga kulturnoga kruga po

trajnoj suživljenosti triju pisama i triju jezika koji su se prelapali na hrvatskom prostoru. Hrvati su se, u počecima svoje pismenosti, služili trima pismima, i to glagoljicom, bosančicom (zapadnom varijantom ćirilice) i latinicom, kao i trima jezicima – izvornim staroslavenskim, hrvatskom redakcijom staroslavenskoga jezika i latinskim jezikom. Tu pojavu triju pisama i triju jezika u jednom narodu uvjetovao je zemljopisni položaj nove domovine na mediteranskom prostoru u koju su Hrvati stigli u 7. stoljeću i gdje su se susreli s utjecajima Franaka, Bizanta i papinskoga Rima. Latinica je naziv za staro latinsko pismo i niz pisama koji su se iz njega razvila, a njezina je hrvatska inačica danas službeno pismo u neovisnoj Republici Hrvatskoj. U izbor reprezentativnih književnih tekstova uvršteni su i oni autora iz iseljništva, primjerice pjesme glasovitoga bokeljskog pjesnika Viktora Vide, čije je djelo nastalo u egzilu u Americi, ili pak klasika gradišćansko-hrvatske književnosti i tamošnjega narodnog tribuna Mate Meršić Miloradića.

SUVREMENA POVIJEST: U pregledu hrvatske povijesti i zemljopisa autori posvećuju pozornost i Bosni i Hercegovini – također matičnoj državi dijela Hrvata, međunarodnoj priznatoj 1992. godine, nakon raspada druge Jugoslavije. Historiografskim tekstovima »prelstavaju« se stoljeća, posebice 20., kad je Hrvatski sabor, 8. listopada 1991., proglasio raskidanje svih državnopravnih veza s Jugoslavijom. Dakako, spomenut je i početak 3. tisućljeća, kad su Europska unija i Republika Hrvatska, 2001. godine, sklopile Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju.

Ukratko, učitelji i profesori hrvatske izvandomovinske nastave naći će u priručniku za V., VI., VII., i VIII. razred hrvatskih dopunskih škola, odnosno pod naslovom Hrvatska darovnica Vlade Pandžića i Vlaste Sabljak, obilje reprezentativnih uzoraka nacionalne kulture koji će im omogućiti da djeci hrvatskih iseljenika iz prve, druge pa i iz treće generacije, približe zemlju podrijetla njihovih djedova i očeva: Republiku Hrvatsku.

U Zagrebu održan Tjedan Hrvata iz Crne Gore

Čuvajući baštinu čekaju na priznanje

Piše: Dušica Dulić

U Zagrebu je od 22. do 28. rujna pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske *Stjepana Mesića*, a u organizaciji Hrvatske matice iseljenika, Hrvatskog građanskog društva Crne Gore, Grada Zagreba i Turističke zajednice Grada Zagreba organiziran Tjedan Hrvata iz Crne Gore. Tjedan hrvatskih manjina je prilika da se autohtone hrvatske manjine iz Europe predstave Hrvat-skoj, a ovogodišnji gosti su se predstavili

Tripo Schubert,
Predsjednik Hrvatskog građanskog društva Crne Gore

Čuvamo tradiciju, čekamo manjinski status

»Položaj Hrvata u Crnoj Gori se bitno promijenio od 1997./1998. godine, jer tada aktualna vlast CG počinje uspostavljati kontakte s Republikom Hrvatskom. Tada su i Hrvati osjetili signal da se počnu udruživati za što ranije nije bio pravi moment. To nam je dalo krila pa smo stvorili infrastrukturu i udružili Hrvate što se pokazalo vrlo pozitivno.

U početku smo nastojali očuvati onu bogatu baštinu i svoj identitet. To radimo u kontinuitetu. Drugi nam je problem bilo loše informiranje o događanjima unutar naše zajednice, te smo stoga formirali uredništvo i počeli tiskati naš list 'Hrvatski glasnik'. Kroz njega prezentiramo i prošlost i sadašnjost Hrvata u CG.

Ono što nam je još uvijek neriješeno jesu neregulirana manjinska prava, budući da mi još nemamo status manjine jer aktualna politika u Crnoj Gori ne priznaje savezni Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina. Mi imamo sva prava kao građani Crne Gore, ali nemamo ono što imaju manjine u Srbiji. Na tome se tek radi. Očekujemo da će se to pitanje riješiti poslije popisa stanovništva koji se treba održati do kraja godine.

Vlast u Crnoj Gori prije svega mora riješiti pitanje tko je većinski narod u CG, a lako se može dogoditi da to ne bude crnogorski narod. ■

kroz brojne priredbe posvećene kulturnom i društvenom životu hrvatske zajednice u Crnoj Gori tijekom prošlosti i sadašnjosti.

Organizirali su promotivnu degustaciju bokeške kuhine, predstavljanje knjige »Pomorski trgovci, ratnici i meceni« au-tora *dr. Miloša Miloševića*, zatim izložbe »Pomorci i trgovci Boke«, »Boka i Mur-tić«, »Maslina-kamen-žena«, glazbeni scenski prikaz »Na kotorskoj pjaceti« u izvođenju ženske klape »Bisernice Boke«, koncert bokeljskih skladatelja, kazališne predstave »Betula u malu valu« i »Bokeški D-mol«, okrugli stol o položaju Hrvata u Crnoj Gori, a svečani Tjedan su za-vršili svetom misom u zagrebačkoj katedrali koju je predvodio kotorski biskup *mons. Ilija Janjić*, te kolom Bokeljske mornarice.

Bogatu izložbu o prošlosti crnogorskih Hrvata u velikoj su mjeri pomogle i crnogorske institucije koje su omogućile do-premanje eksponata iz Pomorskog muzeja Crne Gore iz Kotora, Istorijskog arhiva Kotor, Muzeja grada Perasta, te Dijece-zanskog muzeja Kotorske biskupije, a otvorio ju je ministar kulture RH *Antun Vujić*. Dijelu programa predstavljanja Hrvata iz Crne Gore prisustvovalo je i iza-slanstvo Hrvatskog nacionalnog vijeća na čelu s predsjednikom Izvršnog odbora *La-zom Vojničkom Hajdukom*.

Od 1998. godine u Tivtu djeluje Hrvat-sko kulturno društvo »Napredak«, zatim 2001. godine utemeljeno je Hrvatsko građansko društvo Crne Gore sa sjedištem u Kotoru, a politička stranka Hrvatska građanska inicijativa utemeljena je 2002.

godine. Glavni oslonac bokeljskim Hrvatima je i dalje uglavnom Katolička crkva, tj. Kotorska biskupija. Tek će predstojeći popis stanovništva pokazati koliko danas ima Hrvata u Crnoj Gori, a oni sami pretpostavljaju da ih ima dvanaest tisuća. Hrvati u Crnoj Gori imaju dugu tradiciju, a o tome svjedoči i kotorska katedrala sv. Tri-puna osvećena davne 1166. godine, dok sami počeci Kotorske biskupije sežu u sta-rokršćansko vrijeme, u V. Stoljeće. ■

Dr. Dalibor Burić
Predsjednik Hrvatske građanske inicijative

Političkom borbom za dobrobit naroda

»Da smo se ranije pojavili kao hrvatska politička stranka u Crnoj Gori, za nas bi to bilo pogubno. Sa-da su demokratski iskoraci napravljeni i bez obzira jesmo li nekome dragi ili ne, mi pokazujemo da nas ima i s tom činjenicom su se, kako nam se čini, uglavnom pomirili.

Sada u svom djelovanju nemamo konkretnih problema i moramo reći da su manjine u znatno boljem položaju nego prije. Pojava HGI je već dovoljan uspjeh. Sada smo u Tivtu u raskidu s koalicionim partnerima baš zbog nepoštivanja potpisano-g i činjenice da im trebamo samo da ih održavamo na vlasti, a mi se nismo zbog toga pojavili. Mi smo se pojavili da bismo brinuli o svom narodu i dobrobiti grada, tako da se možda za ove nove političke krugove ponašamo neobično. Nama se čini da je to sasvim logično i primjereno i raskidamo takvu koaliciju.

Željno očekujemo popis stanovništva jer točne podatke o broju Hrvata u CG nemamo. Mislimo da nas ima oko deset do dvanaest tisuća, najviše u Boki. No, ako usporedimo te brojke s ranijim godinama, vidimo da se veliki broj odselio i asimilirao. Neka konkretna suradnja s drugim hrvatskim strankama u Vojvodini još nije postojala, ali ja je očekujem bar u toj mjeri, da kada vojevodaški Hrvati odlaze na more dođu kod svojih sunarodnjaka u Crnu Goru. ■

Web novosti

Virusologija

Više antivirusnih kompanija izvijestilo je o pojavi novog kukca koji se maskira kao Microsoftovo upozorenje.

Kompanija Aladdin Knowledge Systems izvijestila je kako se radi o virusu Swen, a koji inficira računala neopreznih korisnika distribuirajući se korišćenjem lažnog Microsoftovog sigurnosnog biltena. Swen je varijanta kukca Gibe, od ranije poznatog po tome što odlično imitira Microsoftovu uslugu Security Update. Dva kukca se razlikuju po tome što je stariji virus pisan na

ENCIKLOPEDIJA WEB-a

Dotcom (dot. com, dot-com ili dot com) – ukazuje na dio Web adrese obično komercijalnih domena (. com) na kraju e-mail adrese ili adrese Web sajta. Obzirom da se ovaj termin veoma često upotrebljava, Internet je postao poznat i kao »dot-com« svijet. Dot-com kompanije su one kompanije koje nude svoje proizvode za prodaju na Webu.

Yellow pages, ili »žute stranice«, su Web sajtovi koji sadrže pretraživu bazu poslova i svih djelatnosti iz oblasti poslovanja i financija. Neki sajtovi pružaju i dodatne informacije, kao što su, na primjer, mape, instrukcije za vozače i Web adrese. Neki od najpopularnijih yellow pages sajtova su: [www. bigbook. com](http://www.bigbook.com), [www. bigyellow. com](http://www.bigyellow.com), [www. zip2. com](http://www.zip2.com).

Home page – je glavna ili prva stranica nekog Web sajta. Obično ova stranica služi kao indeks (index) ili tablica sadržaja ostalih strana istog sajta.

Bluetooth je u bukvalnom prijevodu »plavi zub«, ali u tehnologiji predstavlja bežičnu komunikaciju na kratkim rastojanjima (do 10 metara) među uređajima. Danas je upotrebu našao u komunikaciji kompjutera sa GSM uređajima za razmjenu podataka. Službeni sajt koji prikazuje ovu tehnologiju i sadrži sve podatke o njoj nalazi se na adresi [www. bluetooth. com](http://www.bluetooth.com).

Visual Basicu, dok je Swen pisan na C-u. Novi virus se prvenstveno širi elektronskom poštom, ali je u stanju i prenositi se kroz mreže ravnopravnih računala (Peer-to-Peer, P2P) ili sustavom za mrežno časkanje Internet Relay Chat (IRC), objasnio je *Ken Duram* iz kompanije Aladdin.

»Kada virus napadne računalo, pojavljuje se aplikacija koja je naizgled vjerodostojna i koja obavještava korisnika da mora upisati određene podatke, na primjer, naziv POP3 servera, ime naloga za pristup Internetu i zaporku. Zatražene informacije ne idu, naravno, Microsoftu, ili bilo gdje drugo, osim napadaču, koji ih kasnije koristi po svom nahođenju«, kaže Duram. Antivirusna kompanija F-Secure označila je opasnost od novog virusa kao »umjerenu«, dok mu kompanija Computer Associates International za destruktivnost dodjeljuje oznaku »niska opasnost«.

ZANIMLJIVOSTI: Najveći proizvođač software-a Microsoft priopćio je kako će zatvoriti svoje »četove«, odnosno sajtove na kojima korisnici mogu direktno razmjenjivati pismene poruke, zbog straha da ih pedofili sve više koriste kako bi namamili djecu. Microsoft kaže, kako prenosi BBC, da je to neophodno kako bi zaštitio djecu koja su među najvećim korisnicima »četova«. Kompanija će ostaviti »četove« u samo pet zemalja, ali će ih i tamo pažljivo kontrolirati. Tako će, na primjer, u

SAD pristup »četovima« biti ograničen na pretplatnike. Aktivisti za zaštitu djece i njihovih prava pozdravili su ovu odluku Microsofta. A kako će reagirati zagriženi četeri, tek će se vidjeti.

Bojan Todorov, YU FCC

KORISNI LINKOVI:

[www. hallmark. com](http://www.hallmark.com)

Ako želite nekom poslati virtualnu razglednicu, takozvani E-card, ovaj sajt je prava lokacija za vas. Sve E-cards su urađene besprijekorno lijepo (Flash animacije) i podijeljene u dvadesetak kategorija, uz mogućnost slanja E-cards određenog datuma. Znači, izaberete E-card i onda izaberete kad da se pošalje (prava stvar za zaboravne). Po našem mišljenju ovo je najbolji sajt za slanje E-cards.

[http://www. corner. hr/gastro/](http://www.corner.hr/gastro/)

Idealna lokacija ako nemate ideju što kuhati, ili ako želite osvježiti ili promijeniti jelovnik. Cornerovi recepti donose sve važnije hrvatske i svjetske recepte s mogućnošću pretraživanja i dostavljanja vaših recepata.

[http://www. croacta. com/](http://www.croacta.com/)

Katalog i pretraživač zakona, propisa, pravilnika, presuda ustavnog suda, međunarodnih ugovora i ostalih sadržaja iz područja državne regulative Republike Hrvatske.

Vježbom do lijepog izgleda

Prsni mišići

Na lijepom muškom torzu, odmah nakon izraženih trbušnih mišića, primjećujemo prsne mišiće. Kod žena također imaju značajnu ulogu u čvrstini i položaju grudi. Veliki prsni mišić (lat. *musculus pectoralis major*) drugi je po redu najveći mišić trupa, odmah nakon velikog lednog mišića (*musculus latissimus dorsi*). Latinski nazivi su upravo ti od kojih su nastala imena najpopularnijih fitness sprava za ove mišiće – »pec deck« za prsne i »lat mašina« za ledne mišiće.

Prsni mišići u sjedećem ili stojećem položaju približavaju ruke jednu ka drugoj i rotiraju ih prema unutra, dok u ležećem položaju na leđima, osim ova dva pokreta, još i guraju ruke okomito prema gore. Najpopularnije vježbe za prsne mišiće su svakako sklekovi i potisak sa klupe – »bench press«. Iako se smatraju prvenstveno »muškim vježbama«, postoje mnoge varijacije ovih vježbi koje su, pravilno izmijenjene i prilagođene, idealne i za žene.

KAKO VJEŽBATI

1. Ova vježba je vrlo lagana i jednostavna, moguće ju je raditi u stojećem ili sjedećem položaju, na bilo kojem mjestu i u bilo kojem trenutku, jer ne zahtijeva nikakvu pomagala, ali je bitno da su leđa u svakom od položaja ravna. Najbolje ju je raditi prvu u nizu, za zagrijavanje prsnih mišića, čak i za muškarce, iako se zbog malog naprežanja smatra idealnom »ženskom« vježbom.

Spojite dlanove ispred prsne kosti i uprite jedan o drugi, laktovi i šake neka budu u istoj visini. Naizmjenično pritišćite dlanove i opuštajte, a ukoliko vježbu radite pred ogledalom, možete čak jasno uočiti kako vam se aktiviraju prsni mišići. Stisak možete i zadržati nekoliko sekundi.

2. Potisak sa klupe, popularni »bench press« moguće je raditi u tri različite varijante. Na ravnoj klupi utječe na najveći, središnji dio prsnog mišića. Na kosoj klupi, sa glavom na najvišem položaju, pogađa gornji dio mišića, dok »kontra-kosi bench press« sa glavom na nižem položaju od kukova, zahvaća donji dio mišića.

Ako niste član fitness centra i ne odlazite u teretanu, odnosno nemate nešto što bi

zamijenilo klupu, vježbu možete raditi i na podu, sa jednoručnim utezima – bučicama, umjesto šipke. Jedini nedostatak »kućne varijante« ove vježbe je što, kada spuštate ruke, ne možete spustiti laktove niže od tijela kao što možete pokraj klupe (bencha), pa je tako i opseg pokreta nešto manji.

U najnižem položaju laktovi trebaju biti maksimalno odvojeni od tijela, dakle pod pravim kutom, a podlaktice okomito prema gore. Dok radite potisak, pružate ruke prema gore i istovremeno izdišete.

3. Dok ležite na leđima, možete napraviti i sljedeću vježbu: objema rukama uhvatite jednu bučicu, ruke pružite u laktu i postavite ih iza glave na pod ili klupu, odnosno na istu visini na kojoj se nalazi i glava. Iz ovog položaja ih podižete do potpune okomice ne savijajući laktove. Ova ko utječe na donji dio prsnog mišića.

Prilikom ove vježbe, kao i prilikom potiska sa klupe, leđa malo odvojite od podloge i isturite prsa prema gore, a ramena pritisnite uz podlogu kako bi izbjegli akti-

vaciju i »pomaganje« ramenih mišića.

4. Želite li raditi sklekove za prsne mišiće, šake postavite na pod šire od ramena, najbolje tako da budu točno uspod maksimalno raširenih laktova. Sklekovi sa usko postavljenim rukama pogađaju triceps, stražnji mišić nadlaktice. Potiskujte tijelo prema gore, do pruženih ruku, pri tome izdišite.

Postoji i »ženski« oblik ove vježbe, intenzitetom mnogo lakši, ali tehnički nešto zahtjevniji. Ruke su u istom položaju kao kod gore navedene vježbe, a osnovna razlika je u postavljanju nogu. Koljena su na podu, a stopala prekrížena u zraku, iznad stražnjice. Najvažnije je da stražnjica nije isturena prema gore – tako će prsni mišići biti minimalno aktivirani, a koljena će vas boljeti, jer će veći dio težine tijela biti na samom zglobo koljena, odnosno koščici koja ga štiti – iver (lat. *patella*). Stražnjicu treba spustiti tako da su trup i natkoljenice u jednoj liniji koju kukovi ne prekidaju. Ukoliko vam kukovi, kada se spuštate savijajući laktove, zamalo dodiruju pod i ne bole vas koljena, znači da je položaj pravilan. Na ovaj način ne trpi koljeno zglobo, jer ste oslonjeni na dio iznad koljena – prednji mišić natkoljenice. Pazite da su šake na podu dovoljno široko i da su pokraj ili malo ispred ramena, a ne iza njih.

I naravno, samo polako, bez trzaja i zamaha, jedino na ovaj način ćete izostaviti silu inercije i maksimalno aktivirati mišić, a i spriječiti ozljede. Kada se mišić napreže (dakle, kada se podižete u sklek, odnosno podižete teret kod »bench pressa«), raditi ćete izdah, kada se mišić opušta – duboki udah na nos.

Bojana Muačević

Uz stotu obljetnicu »Harley-Davidsona«

Legenda na dva kotača

Piše: Dražen Prčić

U svijetu zaljubljenika moto-vožnje na dva kotača postoje brojne vrhunske marke proizvođača klasnih motocikala, imena koja svakodnevno zadivljuju svijet brzinom i sofisticiranim (high tech) dizajnom, ali samo jedno, postavljeno od dva, imena zauzima kulturnu poziciju nedodirljivog. *Harley-Davidson*, tvrtka je koja ove godine proslavlja prvi vijek dominacije na cestama diljem svijeta, renomirani proizvođač čija se prodajna mreža kontinuirano širi planetom i čiji trade mark (zaštitni znak) suvereno vlada srcem svakog pravog »motoraša«. Jer, postoje jači i brži, ali ne postoje bolji...

KRONOLOGIJA: 1903. Milwaukee. Dva prijatelja, čija će prezimena tvoriti besmrtno moto ime, 21 godišnji William S. Harley i 20 godišnji Arthur Davidson, u skromnim garažnim uvjetima sklopili su prve primjerke buduće legende.

Prvi kupac »H-D«-a bio je njihov školski drugar, Henry Meyer, a prvi oficijelni dealer (prodavač) izvjesni C. H. Long iz Chicaga

1906. Podignuta nova tvornica i pokrenut katalog s legendarnim sloganom *Silent Gray Fellow* (Tihi sivi drugar)

1907. 17. rujna je promovirana dioničarska tvrtka *Harley-Davidson Motor Company*

1915. Prva uporaba tro stupanjskog mjenjača

1920. Tvrtka »H-D« postaje najveći proizvođač na svijetu s 2000 ovlaštenih dealera u 67 zemalja

1935. Uz pomoć »H-D«-a pokrenuta je japanska moto-industrija, ustupanjem licence Sankyo Company of Japan nastali su prvi Rikuo motocikli.

1941-45. Golem doprinos motorizaciji američke vojske

1949. Ugrađena prva hidraulika

1953. Proslavljena 50-obljetnica, uz počast V-motoru koji ih je proslavio

1969. Udruživanje s American Machine and Foundry Company (AMF), dugogodišnjim proizvođačem kožnih dijelova

1981. Harley-Davidson se ponovno pojavljuje kao samostalna tvrtka

1993. Na proslavi 90-te obljetnice 100.000 vozača u počasnoj paradi »Family Reunion« (Obiteljsko okupljanje)

2001. Revolucionarni model VRSCA V-Rod (115 KS) inspiriran legendarnim VR-1000

2003. Proslava 100-godišnjice legende na kotačima.

U SLUŽBI LJUBITELJA DOBRE

VOŽNJE: Kada vidite nekoga za volanom masivnog motor kotača na čijem se kromiranom rezervoaru presijava kulturno ime »H-D«, budite sigurni da je isti, u tom trenutku, u stanju pozitivnog transa ispunjenog teško opisnim osjećajem vrhun-

skog zadovoljstva. Osnova vožnje na ovoj, svojevrstnoj, »drumskoj ladi« nije u brzinskom gutanju ceste, već u uživanju duge vožnje, u kojoj ovaj stroj dominira već puno stoljeće. Vozači Harleya svijet su za sebe, kulturno bratstvo uniformirano u statusne kožnate jakne uz obvezni traper i čizme, koji, s izuzetkom nešto militantnije skupine »Hells Angels«, čine miroljubivu grupaciju zaljubljenika u vožnju. Stereotipi koji važe za društvene kategorije u drugim statusnim stvarima kod »HD«-a ne postoje, na mnogobrojnim okupljanjima skupa su odvjetnici, manageri, liječnici sa svojom »Harley braćom« iz tvorničkih hala, uredskim činovnicima ili umirovljenicima, koji svoje uživanje u mirovini posvećuju vožnjama za koje konačno imaju neograničenog vremena.

**Zoltan Takacs - »Deda«
(35), Subotica**

Zašto ste se odlučili baš za Harley-Davidson?

»H-D« je jedinstven motocikl, koji svojom specifičnošću potpuno odudara od svih ostalih motor kotača. Vozeći se na njemu mogu u potpunosti da uživam u pravoj vožnji. Povrh svega, svi vozači »Harleya« su veliki prijatelji okupljeni u ljubavi prema svojim motornim ljubimcima, i veže ih neraskidivi osjećaj bliskosti i spremnosti da uvijek pomognu onom tko je u nevolji.

Koji model vozite?

Trenutačno vozim »Custom 883 Sportster«, s kojim sam često na cesti, »krstareći« i uživajući u vožnji svog »Harleya«.

Vesela banda iz Bačkog Brega

Bereški tamburaši

*Mnogi u »Bereškim tamburašima« vide nasljednike
Šokačkog tamburaškog društva do sada neprevaziđenog Mike Ivoševa*

Uoči Božića 1999. godine, u Župnom uredu sv. Mihovila Arkandela u Bačkom Bregu održavane su probe za misu polnočku i misu na sam Božić. Velečasni *Davor Kovačević* je pozvao momke, koji su već imali nekog sviračkog iskustva, da sviraju ove mise i uveličaju sveta slavlja.

Begeš je svirao *Marin Lerić Cinja*, koji se poslije dosta godina latio ovog instrumenta. Prije je svirao bas gitaru u jednom tada veoma popularnom romskom bendu, i od svojih prijatelja je naučio prve korake koji se tiču ovog instrumenta, ali najviše je naučio sam, uporno svirajući ovaj instrument. Sada se morao boriti sa sličnom, ali puno većom tamburom, višom čak i od njega samog. U borbi je naravno uspio i to veoma brzo, udahnuvši dušu ovoj na prvi pogled bezdušnoj tamburi i natjeravši je da govori u ritmu srca.

ČLANOVI: Cinjin rođak *Marko Lerić*, koji je svirao bas prim, bio je u odličnoj formi jer je aktivno svirao u bendu »Somborske ruže«. Njegova tambura se najjače i najljepše čula, i neodoljivo pozivala ostale instrumente da joj se pridruže, i da je stidljivo prate. Marko je bio učenik somborskih tamburaša *Zlatana Pajčića* i *Đure Parčetića*, ali naučivši osnove ovog instrumenta napustio je školovanje, i na stavio je upornošću i vježbom, i stjecao iskustvo svirajući u mnogim bandama. Još su mu uvijek u lijepom sjećanju svirke iz studentskih dana u Novom Sadu, kada je svirao u KUD-u »Sonja Marinković«, i kada ga je bas prim zaveo i počeo nositi kroz zanimljive krajeve boemskih duša.

Zlatko Gorjanac je prvo svirao gitaru u rok sastavu za kojeg je pisao glazbu i tekstove. Rado je prihvatio novo iskustvo svirajući njemu do tada stran instrument-kontru. Mnogo je vježbao, najviše svirajući u KPD-u »S. S. Kranjčević«. I to je bila ljubav na prvi pogled... Kontra ga je kao rije-ka ponijela u neke nove, do tada nepoznate životne vode, u neki novi veličanstveniji svijet. Naravno da je tamburu zavolio kao i gitaru, jedino mu je bilo teško kožnu jaknu »rokericu« zamijeniti sakoom, košuljom i kravatom, pa je na svirke dolazio u garderobi rok zaostavštine, a članovi njegovog novog benda su to komentirali ri-

ječima: »Pustite ga, on je kontraš pa sve radi kontra,« no do danas se uvelike privikao.

Najviše muzičkog obrazovanja u ovoj bandi imaju bratiji *Josip* i *Perica Tucakov*. Oni su oko pet godina pohađali školu tambure Đure Parčetića i osvježili »berešku« bandu osjećajnim i blagim cvrkutima bas primova, svirajući skladno, u dva glasa. Perica je student poljoprivrednog fakulteta, ali posle učenja nalazi odmor preplicući prste po žicama svoje tambure. A Joca je čovjek za kojeg se slobodno može reći da sve što radi iskreno i voli, a njegove dvije najveće ljubavi su poljoprivreda i tambura. Poslije buke traktora i teškog rada, Joca nalazi mir u tonovima svoje tambure. I porad mnogo rada na poljima, mnogo radi i na bas primu, tako da svoje prijatelje prijatno iznenadi nekom novom šarom, nekim novim muzičkim oblikom.

STVARANJE BENDA: Ovih pet ljudi su se dakle slučajno skupili uoči Božića te, za mnoge, zlokožne 1999. godine, ali je Božić ulio novu nadu, i tada je rođena tamburaška banda »Bereški tamburaši«, pred samo svitanje novog milenija. Prvu svirku su imali u svome selu, u restoranu »Košuta«, i pošto se dobar glas daleko čuje i za njih se pročulo, i to veoma brzo.

Bereški tamburaši na Trgu Bana Jelačića u Zagrebu

Te zime sviraju na Bunjevačko-šokačkom prelu u Somboru, i od tada su redovita glazba ove manifestacije kao i somborskih Dužionica. Dobivaju poziv od Radio Sombora da nastupaju u tamburaškoj emisiji, koja se emitirala četvrtkom uživo, u večernjim satima. U toj su emisiji slušatelji naručivali pjesme, a Bereški tamburaši su odsvirali sve do jedne, i zbog velikog interesiranja pozvani da ponovno bu-

du gosti ove emisije, gdje su se pokazali kao bolji i uigraniji nego prvi puta. Svirali su u Hrvatskoj Ambasadi u Beču, te u klubu Gradišćanskih Hrvata u istom gradu. Svirali su Hrvatima iz Hercegovine u Linzu. Više puta su nastupali u Hrvatskoj. Dva puta su bili gosti Televizije Novi Sad, a u emisiji koja je išla uživo »Svirac svira, srce dira«, po prvi puta se čulo: »Faljen Isus i Marija, tako piva Šokadija.« Veliko iskustvo za njih je bila pratnja popularne pjevačice starogradske pjesama iz Hrvatske Vere Svobode na somborskom Bunjevačko-šokačkom prelu, na kojem ih je ova pjevačica pohvalila i njihovom imenu dodala pridjev »najbolji«.

Svake zime imaju i mnoge svirke po Mađarskoj, kada je vrijeme prela i balova, a u Baji su redovita glazba Bunjevačkog prela sa svojim kolegama, orkestrom »Hajo« iz Subotice. Svirali su u mnogim restoranima i čardama, po mnogim svatovima, privatnim zabavama i još uvijek aktivno sviraju. Nekoliko puta im se priključivao i *Vidoja Bošnjak*, iskusni harmonikaš iz Bačkog Monoštora i još više obogatio ovaj orkestar, a od nedavno je i njihov stalni član.

Bački Breg je u svojoj prošlosti imao čuveni tamburaški orkestar, kojeg je predvodio još čuveniji violinista *Mika Ivošev*. Mika je svoje tamburaše zauvek napustio davne 1959. godine, i tada se, pa sve do današnjih dana po bereškim sokacima govorilo da takve bande više neće biti, da Mika neće imati nasljednike. Od tada je prošlo više od četrdeset godina i drukčije se govori, jer mnogi vide nasljednike »Mikinog Šokačkog tamburaškog društva« u Bereškim tamburašima. Mnogi se bake i dide slušajući ovu bandu, sa suzom u oku prisjećaju svoje mladosti. Da li su ovi današnji tamburaši bolji ili gori od negdašnjih nije ni malo važno. Važno je da će oni svojom pjesmom obilježiti jedno drugo vrijeme, i zauvijek se upisati u sjećanja nekim drugim ljudima... Ako ikad u svojoj blizini čujete bećarac: »Mi smo banda mala, al' vesela, Šokadija iz Berega sela« odbacite svakodnevne brige, opustite se, zapjevajte, i odmorite dušu uz **BEREŠKE TAMBURAŠE**.

Z. G.

Sportske vijesti

Formula 1

Schumacheru Indianapolis

Neprikosnoveni vozač današnjice, Njemač Michael Schumacher, ubjedljivo je pobijedio na pretposljednjoj utrci F1 voženoj za VN SAD u Indianapolisu, stigavši tako na samo jedan bod do obrane naslova svjetskog prvaka. Drugo mjesto je osvojio Finac Kimmi Raikkonen, a na treću poziciju je stigao Njemač H. H. Frenzen. U ukupnom poretku Schumacher vodi s 93 poena ispred Raikonnen 83 i Montoya 82.

Tenis

Ljubičiću polufinale Bangkoka

Najbolji hrvatski tenisač Ivan Ljubičić ostvario je jedan od boljih nastupa ove sezone, plasirajući se u polufinale jakog turnira u Bangkoku (550.000\$) u kojemu ga je zaustavio prvi nositelj Juan Carlos Ferrero (6:3, 6:3). Na kineskom ATP Shanghai Open-u Ivo Karlović nastavio je

1. HNL

9. kolo, 27. rujna

Hajduk - Osijek 2:0
Inker - Dinamo 1:1
Kamen I. - Marsonia 5:0
Zagreb - Rijeka 1:1
Slaven B. - Zadar 4:0
Cibalia - Varteks 2:0

Tablica: Dinamo 21, Hajduk 21, Slaven B. 12, Inker 12, Kamen I. 11, Rijeka 11, Cibalia 11, Varteks 11, Zadar 11, Zagreb 9, Osijek 9, Marsonia 9

1. liga SCG

6. kolo, 27. rujna

Partizan-Vojvodina 2:1
Kom-Radnički (O) 1:0
Budućnost-Zeta 3:1
Železnik-Hajduk 1:0
Borac-Napredak 2:1
Obilić-Sartid 2:4
OFK Beograd-Sutjeska 3:2
Zemun-C. Zvezda 0:1

Tablica: Partizan 15, OFK Beograd 15, Železnik 13, C. zvezda 13, Sartid 12, Budućnost 9, Zemun 8, Napredak 8, Obilić 7, Sutjeska 7

Liga Vojvodine

7. kolo, 27. rujna

Radnički (Š) - Bačka 1901 0:1
Krivaja-Jedinstvo (V) 2:2
Polet (R) - C. zvezda 1:0
Borac (BG) - Topola 6:2
Jugović-Metalac MB 3:0
Kozara-Radnički (Sut) 2:3

Tablica: Radnički (Sut) 16, Glogonj 15, Polet (R) 15, Bačka 1901 13, Krivaja 13, Vojvodina 12, Ml. Borac 1. maj 12, Jedinstvo (V) 10

sjajnu ovogodišnju seriju dobrih rezultata plasmanom u četvrtfinale, te će s novim bodovima još više napredovati na svjestkoj ranking ljestvici.

Nogomet

Poraz Real

U svijetu najboljih liga europskog nogometa vijest nije pobjeda već poraz nekog od neprikosnovenih velikana. U subotu je najjača nogometna momčad (po imenima) na svijetu, Real iz Madrida, ubjedljivo poražen na gostovanju kod Valencije (2:0), pokazavši da u nogometu nema nepobjedivih veličina. U Bundesligi Stuttgart je nastavio nevjerovatni niz sedme utakmice bez primljenog gola (pobijedio u gostima Munchen 1860 3:0), Seria A donijela je nove pobjede Juventusa, Milana i Rome, dok su u Premiershipu Chelsea, Manchester i Arsenal nastavili pobjedničku utrku.

Hrvanje

Štefanek među seniorima na SP

Mladi subotički hrvač grčko-rimskim stilom Davor Štefanek poslije uspješne juniorske karijere debitirat će u seniorskoj konkurenciji na SP u Parizu (2.-5. listopada), što je važan ispit za ispunjenje norme za OI u Ateni 2004. Plasman među prvih deset garantira mu »grčku vizu«.

Nova doping lista

Pseudofendrin, kofein i fenolpropanolamin skinuti su s najnovije liste nedozvoljenih sredstava, dok je marihuana ponovno uvrštena kao doping. Najčešći korišteni nesportski stimulansi su steroidi, supstance koje veštački obogaćuju krv, te razni sintetički narkotici.

Aleksandar Kopunović, nogometaš »Kamen Ingrada« iz Velike

Imamo još uvijek šanse

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Prije samo nekoliko godina, na širim nogometnim prostorima ime kluba iz Velike, malog slavonskog mjesta kraj Požege, bilo je apsolutno nepoznato, ali 25. rujna ove godine za Kamen Ingrad čula je cijela Europa.

Prošlog tjedna odigrana je povijesna utakmica prvog kola kupa UEFA protiv velike njemačke momčadi Schalke 04 iz Gelsenkirchena (0:0), renomiranog Bundesligaša i osvajača ovog masovnog klupskog natjecanja u sezoni 1997-98, susret u kojem je u majici hrvatskog predstavnika nastupio *Aleksandar Kopunović*, nekadašnji nogometaš subotičkog Spartaka. Povijesna je i činjenica da je on ujedno i prvi vojvođanski Hrvat koji je nastupio za jedan hrvatski klub u međunarodnom natjecanju, igrajući pritom u prvoj momčadi svog kluba.

► **Tjedan dana nakon povijesne utakmice sa Schalkeom dojmovi su se slegnuli.** Jednom rečju dojmovi su fantastični. Odigrali smo veliku utakmicu protiv daleko poznatijeg protivnika pred preko 8.000 gledatelja koji su imali nesvakidašnju prigodu uživati u nogometnom spektaklu.

► **Remi s Bundes ligašem na domaćem terenu nije neuspjeh budući da niste primili gol?**

Za vrijeme cijele utakmice osjećao se respekt prema čuvenom protivniku, ali mi smo uspješno parirali tijekom svih devedeset minuta. Čak smo imali i više prigoda u prvom dijelu, kada smo u nekoliko navrata nadvisili Nijemce, imajući nekoliko polušansi za gol.

► **Znači, nije bilo straha?**

Respekta da, ali straha ne. Nogomet je igra u kojoj renome određene momčadi ne garantira i pobjedu, već se ona mora izboriti na terenu. Taktički, mi smo ih »pustili« da igraju, ali se cijela borba odvijala na sredini, a naš vezni red uspijevao je odolijevati, što se u krajnjem rezultatu očitalo neprimljenim golom.

► **Igrate upravo u veznom redu koji je iznio cijeli susret. Više puta ste oboreni od strane obrambenih igrača Schalkea. Usredite igru protiv jednog Bundesligaša i protivnika iz HNL?**

Poznavatelji nogometa dobro znaju kvalitetu njemačkih nogometaša koja se iskazuje većom angažiranošću tijekom svih devedeset minuta igre, s

mного više trčanja nego kod nas. Imponira discipliniranost pristupu svim segmentima vezanim uz nogomet, od organizacije momčadi do same igre. S druge strane, kod nas još uvijek ima više improvizacije.

► **Za kvalitetu igre koja Vas je dovela u Europu po prvi puta u povijesti možete zahvaliti i europskim uvjetima za rad koje imate u modernom sportskom centru u Velikoj. Kakav je bio komentar njemačkog vodstva na viđeno u posve nepoznatom, malom, hrvatskom mjestu za koje sigurno nikad prije nisu ni čuli?**

Bili su posve iznenađeni i oduševljeni ambijentom u kojem su bili domaćinski ugošćeni. Sportski direktor Affel i trener Heykes iznjeli su mnogo pohvala na račun Velike, komentirajući kako su Bjelorusija i Moldavija u kojima su proteklih sezona gostovali pravi »divlji istok« u usporedbi s uvjetima u kojima mi igramo i radimo.

► **Schalke ima novi stadion, impresivnu »Schalke Arenu«, ali ni moderni stadion i prekrasni ambijent noćne utakmice uz ispunjeno gledalište nije previše zaostajao za njemačkim uvjetima.**

Utakmica prvog kola UEFA je, svakako, najveći sportski događaj zabilježen na ovim prostorima i zasigurno će ostati uvijek u sjećanjima svih ljubitelja nogometa koji su nazočili ovom povijesnom susretu. Ako se uzme u obzir da je Kamen Ingrad do prije samo nekoliko godina igrao u Županijskoj ligi, onda je uspjeh plasmana u Europu još veći.

► **Uz pozitivan rezultat bez primljenog**

gola kod kuće, ostaje solidna nada da bi se moglo ostvariti »čudo« u uzvratu na vrućem terenu »Schalke Arene«.

Schalke je apsolutni favorit i bit će teško igrati pred 50.000 vjernih Schalkeovih navijača, na jednom od najljepših europskih stadiona, ali dokle god se sudac ne odsvira kraj, imamo šansu. Pogotovu ako postignemo neki pogodak ili ga ne primimo. U biti, mi nemamo što izgubiti. Kup UEFA je specifično natjecanje u kojem često ne pobjeđuje uvijek bolji, a iznenađenja su sastavni dio nogometne igre.

► **Poslije iznimno slabog starta u domaćem šampionatu, momčad se konsolidirala i trenutačno zauzimate solidno peto mjesto, poslije velikog remisa s Dinamom u Zagrebu i ubjedljive domaće pobjede protiv Marsonie (5:0).**

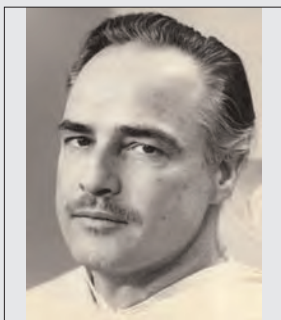
Start u HNL je bio čista katastrofa, bilo nas je nekoliko povrijeđenih igrača, stigao je novi trener (Gračan), momčad nije bila ukomponirana. Ali, u posljednjih nekoliko susreta u kojima nismo osjetili gorčinu poraza, konačno su sve stvari došle na svoje mjesto i nalazimo se u vrhu tablice gdje nam je objektivno i mjesto. Uz pozitivan rezultat u uzvratu protiv Schalkea, ipak nam je domaće prvenstvo imperativ ukoliko želimo i sljedeće godine igrati u Europi.

PETAK ► 3. 10. 2003.

HTV 1

Kultni »Kum«, američki film, HRT 1 u 20.50

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Vijesti
09.05 - Busterov svijet, serija za djecu i mlade
09.35 - Jezik i književnost
10.35 - Zvučnjak
11.05 - Ptice, crtana serija
11.55 - Burzovno izvješće
12.00 - Podnevni dnevnik
12.35 - Zemlja nade, serija
13.25 - Glazbena TV
14.00 - Vijesti
14.15 - Zvezdane staze - nova generacija 7., serija
15.00 - Jezik i književnost
15.30 - Strani jezici
16.00 - Vijesti
16.05 - Zvučnjak
16.25 - Duhovni izazovi
16.40 - Pozivnica
17.00 - Hrvatska danas
17.20 - Među nama
17.50 - HTV prikazuje
18.20 - Direkt
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - TV Bingo Show
20.50 - Kum, američki film
23.40 - Burzovno izvješće
23.45 - Meridijan 16
00.10 - Sport danas
02.20 - Film
04.10 - Seks i grad 6., humoristična serija (18)
04.40 - Vrijeme je za jazz: James Morrison
05.40 - Film
07.30 - Prijatelji 1., humoristična serija

HTV 2

10.00 - TEST
10.20 - Hitna služba 9., serija
11.10 - 24 sata (2.), serija
12.00 - Trenutak spoznaje
12.30 - Pola ure kulture
13.00 - Brisani prostor
13.55 - Bijeg na zapad, britanski film
15.35 - Crtani film
15.50 - Vijesti za gluhe
16.00 - Res publica: Spajalica
16.45 - Hugo, TV igra
17.15 - Zemlja nade, serija
18.00 - Panorama
18.30 - Savršeni svijet
19.05 - Prijatelji 1., humoristična serija
19.30 - Glazbena TV
20.05 - The Agency, serija
20.50 - Vijesti
21.00 - Seks i grad 6., humoristična serija (18)
21.35 - Po ure torture
22.10 - Napoleon, mini-serija
23.40 - Pregled programa za subotu

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
09.30 - Zasjedanje Hrvatskog Sabora, prijenos
--- SNIMKE SPORTSKIH DOGAĐAJA
19.30 - Žmanski ribari, dokumentarna emisija
20.05 - Crno-bijelo u boji
20.35 - Gradski ritam
21.05 - Zvezdane staze - nova generacija 7., serija
21.50 - Refren
22.20 - Pregled programa za subotu

SUBOTA ► 4. 10. 2003.

HTV 1

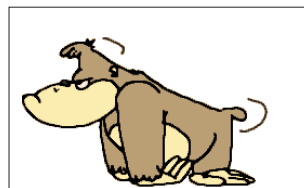
»Boja noći«, erotski triler, HRT 1, 00.35

08.00 - Vijesti
08.05 - Marsupilami, crtana serija
08.30 - Mask, crtana serija
09.05 - Parlaonica
10.00 - Vijesti
10.10 - Reprizni program
10.45 - Hitna pomoć za životinje (45')
11.30 - Pričopričalica
11.55 - Burzovno izvješće
12.00 - Podnevni dnevnik
12.30 - Prizma - multinacionalni magazin
13.30 - Kinoteka: Night People, američki film
15.15 - Iz antologije Dramskog programa HTV-a: U registraturi (70')
16.25 - Vijesti
16.40 - Kruške i jabuke - kuharski dvoboj
17.15 - Speleološki putopis
17.45 - Briljanteen
18.35 - Ed, serija
19.30 - Dnevnik
20.05 - Tvrtka, američki film
22.40 - g'lamur:kafé
23.40 - Burzovno izvješće
23.50 - Meridijan 16
00.15 - Sport danas
00.35 - The Color of Night, američki film (18)
02.50 - Priznanja: Dva lica zla, američki film (89')
04.20 - Kinoteka: Night People, američki film
05.50 - Carstvo divljine: Planinski gorile (2. dio)
07.05 - Cure u trendu 2., serija

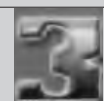

HTV 2

10.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
11.10 - Ranč kod »Pikove sedmice«, serija za mlade
12.00 - Među nama
12.30 - Urbani kod
13.05 - 33. varaždinske barokne večeri - G. F. Händel: Juda Makabejac
15.05 - Cure u trendu (2.), serija
15.50 - Ciklus Perry Mason: The Case of the Sinister Spirit, američki TV film
17.30 - Ksena - princeza ratnica, serija (12)
18.20 - Oprah Show (490)
19.05 - Cosbyjev Show
19.30 - Carstvo divljine: Planinski gorile (2. dio)

19.55 - Crtani film
20.05 - Alfredo de la Fe - uživo iz Tvornice (62')
21.05 - Kako napraviti čovjeka, znanstvena serija
22.00 - Napoleon, mini-serija
23.30 - Pregled programa za nedjelju

HTV 3

11.05 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
--- HNL: Slaven Belupo - Hajduk, prijenos
--- Hrvatska nogometna liga - emisija
22.15 - Ptičica, španjolski film
23.50 - Pregled programa za nedjelju

NEDJELJA ► 5. 10. 2003.

HTV 1

Ivo Gregurević u seriji:
»Ne dao Bog većeg zla«,
HRT 1, 21.15

07.55 - Vijesti
08.00 - Animacijaci,
crtana serija
08.50 - Crtani film
09.00 - Emisija za djecu
10.00 - Vijesti
10.05 - Napoleon i
Samantha, američki film
11.35 - Crtani film
11.55 - Burzovno izvješće
12.00 - Podnevni dnevnik
12.30 - Plodovi zemlje
13.25 - Mir i dobro
14.00 - Nedjeljom u 2
15.00 - Vijesti
15.10 - TV izložba
15.20 - Crtani film
15.30 - Dietpharm - deset
zdravih minuta, reportaža
15.45 - Obiteljski vrtuljak
16.25 - Kruške i jabuke -
kuharski dvoboj
16.55 - Zabavni program
17.30 - Fighting for my
Daughter, američki film
19.30 - Dnevnik
20.10 - Tko želi biti
milijunaš?
21.15 - Ne dao Bog većeg
zla, dramska serija (31')
21.50 - Kralj svih glavonja,
američki film (oko 110')
23.40 - Burzovno izvješće
23.45 - Meridijan 16
00.15 - Body Count,
američki film (oko 95')
01.50 - Pod kapom
nebeskom, američki film
03.40 - Dosjei X (9.), serija
04.25 - Remek-djela
svjetskih muzeja
04.35 - Hitna pomoć
za životinje

HTV 2

10.05 - TV kalendar
10.15 - Putovanja na sveta
mjestu: Subiaco
10.45 - Marija Bistrica:
Vojno hodočašće, prijenos
12.35 - Biblija
12.50 - Opera Box
15.30 - SPORTSKO
POPODNE
— — - Hrvatska nogometna
liga - emisija

— — - Magazin Lige prvaka
20.25 - Talijanska
nogometna liga, prijenos
22.20 - Sport danas
22.35 - Hit-depo
00.05 - Pregled programa

HTV 3

09.45 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
12.45 - Zemlja nade, serija
(12) (R pet tjednih epizoda)
16.30 - Napoleon,
mini-serija (1. i 2./4)
19.30 - U ime škrleta
20.00 - Cosbyjev Show
20.25 - Frasier 6., serija
20.50 - Becker 3., serija
21.10 - Svi gradonačelnikovi
ljudi 3., humoristična serija
21.35 - Na zadatku,
humoristična serija
22.00 - Nedjeljom u 2
23.00 - Pregled programa
za ponedjeljak

PONEDJELJAK ► 6. 10. 2003.

HTV 1

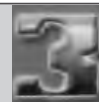
Najnovija sezona
»Dosjea X«,
HRT 1, 01.30

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro,
Hrvatska
09.05 - Djeca iz Ulice
Degrassi, serija za djecu i
mlade
09.35 - Predškolski odgoj
10.35 - Mali veliki svijet
11.00 - Zvonko, crtani film
11.10 - Životinjski mladunci
11.55 - Burzovno izvješće
12.00 - Podnevni dnevnik
12.35 - Zemlja nade, serija
13.25 - Glazbena TV
14.15 - Zvezdane staze -
nova generacija 7., serija
15.00 - Predškolski odgoj
15.30 - Razredna nastava
16.00 - Vijesti
16.05 - Mali veliki svijet
16.25 - Glas domovine
17.00 - Hrvatska danas
17.20 - Iz jezične riznice
18.00 - Potonula leteća
tvrđava, dokumentarna
emisija
18.30 - Volim vodu,
dokumentarni film
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Hrvati u Čileu - mit i
stvarnost: Hrvatska s nama
20.45 - Latinica:
Sukob interesa
22.30 - Burzovno izvješće
22.40 - Meridijan 16
23.05 - Sport danas
23.15 - Frasier 6., serija
23.40 - Filmovi redatelja
Percyja Adlona
01.30 - Dosjei X (9.), serija
03.40 - Amerika - život
prirode

HTV 2

10.00 - TEST
10.20 - CIA, serija
11.10 - Ed, serija
12.00 - Alfredo de la Fe -
uživo iz Tvornice (62')
13.00 - Brillanteen
13.45 - Mir i dobro
14.15 - Predosjećaj,
američki film
15.50 - Vijesti za gluhe
16.00 - Res publica:
Religijski kontakt-program
16.45 - Hugo, TV igra
17.15 - Zemlja nade, serija
18.00 - Panorama
18.30 - Narodni refren
19.05 - Prijatelj 1.,
humoristična serija
19.30 - Glazbena TV
20.05 - Zapadno krilo 4.,
serija
21.00 - Petica - europski
nogomet
22.20 - 24 (2.), serija
23.05 - Treći milenij -
hvalospjev životu
23.30 - Pregled programa za
utorak

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička
središta Hrvatske
— — - Snimke sportskih
događaja
18.00 - 33. varaždinske
barokne večeri: Juda
Makabejac

20.05 - Gloomy Sunday,
njemački film (12) (oko 109')
21.55 - Zvezdane staze -
nova generacija 7., serija
22.40 - Svijet mode
23.05 - Don Henly: Live
Inside Job (103')
00.50 - Pregled programa
za utorak

UTORAK ► 7. 10. 2003.

HTV 1

»The Lost World«,
crtana serija,
HRT 1, 11.30

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Vijesti
09.05 - Storry Teller, serija za djecu i mlade
09.35 - Prirodoslovlje
10.35 - Otokar 2003.
10.50 - Športret
11.15 - U životinjskom svijetu
11.30 - The Lost World, crtana serija
11.55 - Burzovno izvješće
12.00 - Podnevni dnevnik
12.35 - Zemlja nade, serija
13.25 - Glazbena TV
14.00 - Vijesti
14.15 - Zvezdane staze - nova generacija 7., serija
15.00 - ŠKOLSKI SAT: Prirodoslovlje
16.10 - Govorimo o zdravlju
17.00 - Hrvatska danas
17.20 - Rava - centar svita, dokumentarna emisija
17.50 - TV kalendar
18.00 - Kult., emisija iz kulture
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.05 - Forum
21.30 - Gradski ritam
22.00 - Zabavni program
22.30 - Burzovno izvješće
22.40 - Meridijan 16
23.05 - Sport danas
23.15 - Becker 3., serija
23.40 - Filmovi redatelja Percyja Adlona
01.50 - Dosjei X (9.), serija
02.35 - Tajne srca, film (12)
04.20 - Popuna

HTV 2

10.00 - TEST
10.20 - Zapadno krilo 4., serija
11.10 - 24 (2.), serija
12.00 - Hrvati u Čileu - mit i stvarnost: Hrvatska s nama
12.30 - Latinica: Sukob interesa
14.15 - Hotel s taocima, američki film
15.40 - Crtani film
15.50 - Vijesti za gluhe
16.00 - Res publica: Treća dob, emisija za umirovljenike
16.45 - Hugo, TV igra
17.15 - Zemlja nade, serija
18.00 - Panorama
18.30 - Crno-bijelo u boji
19.05 - Prijatelji 1., humoristična serija
19.30 - Glazbena TV
20.05 - Saga o Forsaytima, serija
21.05 - Vijesti
21.15 - Ekpa za očevid - Miami, serija (12)
22.05 - 24 (2.), serija
22.50 - The Ultimate Lie, američki TV film
00.15 - Vrijeme je za jazz: Mirokado orkestar
01.15 - Pregled programa za srijedu

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
17.20 - Petica - europski nogomet
18.35 - Magazin Lige prvaka
19.30 - Iz jezične riznice: Cvijet (3.)
20.05 - The Duellists, američki film (12) (oko 98')
21.45 - Zvezdane staze - nova generacija 7., serija
22.30 - g'lamur:kafé
23.30 - Pregled programa za srijedu

SRIJEDA ► 8. 10. 2003.

HTV 1

Kuharice iz Martina,
HRT 1, 16.25

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.00 - Vijesti
09.05 - Unexpected holidays, serija za djecu
09.35 - Glazbena i likovna umjetnost
10.35 - Kokice
11.10 - Zaplešimo zajedno
12.00 - Podnevni dnevnik
12.35 - Zemlja nade, serija
13.25 - Glazbena TV
14.00 - Vijesti
14.15 - Zvezdane staze - nova generacija 7., serija
15.00 - ŠKOLSKI SAT: Glazbena i likovna umjetnost
16.25 - Kuharice iz Martina
17.00 - Hrvatska danas
17.15 - Boje turizma
17.45 - TV kalendar
17.55 - Plavo i zeleno
18.25 - Split: More (25')
18.55 - Upitnik, kviz
19.15 - LOTO 7/39
19.30 - Dnevnik
20.10 - Globalno sijelo
20.40 - Poslovni klub
21.05 - Sa zrnim soli, dokumentarna emisija
21.40 - Znakovi vremena
22.35 - Burzovno izvješće
22.40 - Meridijan 16
23.05 - Sport danas
23.45 - Filmovi redatelja Percyja Adlona
01.15 - Dosjei X (9.), serija
02.00 - Moje su noći ljepše od vaših dana, francuski film
03.45 - Carstvo divljine

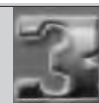

HTV 2

10.00 - TEST
10.20 - Saga o Forsaytima, serija
11.20 - 24 (2.), serija
12.05 - Rava - centar svita, dokumentarna emisija
12.35 - Forum
13.55 - 20.000 milja pod morem, američki film
15.50 - Vijesti za gluhe
16.00 - Res publica: Slika zdravlja - emisija o zdravlju
16.45 - Hugo, TV igra
17.15 - Zemlja nade, serija
18.00 - Panorama
18.30 - Kućni ljubimci
19.05 - Prijatelji 1., humoristična serija
19.30 - Glazbena TV
20.05 - Sokol ga nije volio, hrvatski film (86')

Fabijan Šovagović u filmu
»Sokol ga nije volio«

21.35 - 24 (2.), serija
22.20 - Pregled programa za četvrtak

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
09.30 - Zasjedanje Hrvatskog Sabora, prijenos
19.10 - Kult., emisija iz kulture
20.05 - Treći milenij - hvalospjev životu
20.30 - Don Henly: Live Inside Job (103')
22.15 - Zvezdane staze - nova generacija 7., serija
23.00 - Životinjski svijet
23.30 - Tajne prirode
00.00 - Pregled programa

ČETVRTAK ► 9. 10. 2003.

HTV 1

»Dracula«, za noćobdije,
HRT 1, 02.05

07.00 - Vijesti
07.05 - Dobro jutro, Hrvatska
09.05 - Camp 2000, serija za djecu i mlade
09.35 - Antički Rim
10.35 - Športerica
11.05 - Moja kuća
11.30 - Tristan i Isolde, crtana serija
11.55 - Burzovno izvješće
12.00 - Podnevni dnevnik
12.35 - Zemlja nade, serija
13.25 - Glazbena TV
14.00 - Vijesti
14.15 - Zvezdane staze - nova generacija 7., serija
15.00 - ŠKOLSKI SAT: Antički Rim
16.05 - Športerica
16.40 - Biblija
17.00 - Hrvatska danas
17.15 - Imenjaci, dokumentarna emisija
18.25 - Internacional, vanjskopolitički magazin
18.55 - Upitnik, kviz
19.30 - Dnevnik
20.10 - Tko želi biti milijunaš?
21.15 - Brisani prostor
22.05 - Pola ure kulture
22.35 - Burzovno izvješće
22.40 - Meridijan 16
23.05 - Sport danas
23.15 - Na zadatku, humoristična serija
23.40 - Filmovi redatelja Otta Premingera
01.20 - Dosjei X (9.), serija
02.05 - Dracula, američki film (12)
03.50 - Joe Kidd, film

HTV 2

10.00 - TEST
10.20 - Ksenia - princeza ratnica 6., serija (12)
11.10 - 24 (2.), serija
12.00 - Globalno sijelo
12.25 - Sa znom soli, dokumentarna emisija
12.55 - Split: More
13.20 - Znakovi vremena
14.15 - Joe Kidd, američki film
15.40 - Crtani film
15.50 - Vijesti za gluhe
16.00 - Res publica: Ekologija
16.45 - Hugo, TV igra
17.15 - Zemlja nade, serija
18.00 - Panorama
18.30 - Planet Internet
19.05 - Prijatelji 1., humoristična serija
19.30 - Glazbena TV
20.05 - Životinjski svijet
20.35 - Tajne prirode
21.05 - Vijesti
21.15 - Hitna služba 9., serija
22.05 - 24 (2.), serija
22.50 - Triler
23.50 - Pregled programa za petak

HTV 3

09.00 - TV vodič + turistička središta Hrvatske
09.30 - Zasjedanje Hrvatskog Sabora, prijenos
19.10 - TEST
19.30 - Plavo i zeleno, znanstveno-obrazovna serija
20.05 - Zelda, američki film
21.40 - Zvezdane staze - nova generacija 7., serija

22.25 - Potonula leteća tvrđava, dokumentarna emisija
22.55 - Pregled programa za petak

FILM TJEDNA

HTV 1, SUBOTA, 4.10.2003. 20.05 h

»TVRTKA«

(THE FIRM, 1993.)

Diplomiravši pravo na Harvardu kao peti u naraštaju, mladi i perspektivni pravnik Mitch McDeere (T. Cruise) napokon dobiva prigodu steći materijalnu sigurnost i zaboraviti dane siromaštva iz mladosti. Stoga odbije nekoliko odvjetničkih kancelarija iz New Yorka i Chicaga i odluči se za malu, ali uspješnu tvrtku iz Memphisa »Bendini, Lambert & Locke« koja mu ponudi 20 posto veću plaću, te luksuznu vilu i Mercedes na korištenje. Presretan, Mitch se sa suprugom Abby (J. Trilehorn) preseli iz Bostona u Memphis gdje ga dočeka njegov mentor u tvrtki Avery Tolar (G. Hackman). I baš kada je pomislio da mu je krenulo u životu, dva su partnera u tvrtki nađena mrtva. Istragu vodi detektiv Wayne Tarrance (E. Harris) koji uvjeri Mitcha da je tvrtka samo paravan za mafijine poslove...

Američki romanopisac i autor niza bestselera pravne tematike John Grisham neko je vrijeme bio najtraženije literarno ime u Hollywoodu. Za to je »krivac« upravo sudski triler »Tvrтка« u režiji oskarovca Sydneyja Pollacka (Moja Afrika, Tootsie), koji je dobrim ocjenama filmskih kritičara i izvrsnim prijamom američke i svjetske kinopublike (proračun je iznosio 40 milijuna dolara, dok je diljem svijeta zaradio više od 262 milijuna dolara) promovirao Grishamove romane u vrlo isplative filmske predloške. Nakon »Tvrčke« snimljeno je još nekoliko hitova prema Grishamovim djelima (Slučaj »Pelikan«, Klijent, Vrijeme ubijanja), i to s najpoznatijim holivudskim glumicama i glumcima. Prvo glumačko ime Pollackove »Tvrčke« je Tom Cruise (Rođen 4. srpnja, Nemoguća misija) kao mladi i daroviti pravnik koji otkriva da je uspješna odvjetnička kancelarija u kojoj se upravo zaposlio ispostava mafijaške organizacije. Zapetljena fabula Grishamova napetog i pravnički besprijeckornog teksta tek je djelomice pojednostavljena u filmu, pa filmska »Tvrтка« nije ništa izgubila od slojevitosti sadržaja i profiliranosti likova iz romana. Naprotiv, Pollack ju je režirao iznimno dinamično, pa se vješto isprepleću triler, drama i akcija. Iako zbog kompleksne priče s nizom odvojaka i dužine trajanja (gotovo dva i pol sata) film zahtijeva punu koncentraciju gledatelja, »Tvrтка« djeluje vrlo atraktivno, a uz raspoložnog Cruisea, kojem je ovo jedna od boljih uloga u karijeri, treba istaknuti i nastupe oskarovaca Genea Hackmana (Francuska veza) kao beskrupuloznog odvjetnika Tolara, zatim Eda Harrisa u ulozi FBI-ovog detektiva, Jeanne Trilehorn (Sirove strasti) u ulozi Abby, supruge glavnog junaka, te izvrsne Holly Hunter (Piano) koja je za ulogu tajnice Tammy nominirana za Oscara u kategoriji najbolje ženske epizodne uloge. Svoju drugu nominaciju za Oscara »Tvrтка« je zavrjedila za izvornu glazbu koju je skladao Dave Grusin. Grishamov su roman za filmske potrebe prilagodio trojica cijenjenih američkih scenarista David Rabe, Robert Towne i David Rayfiel.

Uloge: Tom Cruise, Jeanne Trilehorn, Gene Hackman, Hal Holbrook, Terry Kinney, Wilford Brimley, Ed Harris, Holly Hunter, David Strathairn, Gary Busey, Steven Hill, Paul Sorvino.

Scenaristi: David Rabe, Robert Towne i David Rayfiel.

Redatelj: Sidney Pollack.

To (ni) je demokracija

Hrvatsko nacionalno vijeće nije na dnevnom redu bilo kojeg zasjedanja nikada imalo točke:

1. Izbor članova Upravnog odbora i Nadzornog odbora »Hrvatska riječ«
2. Mišljenje (stav ili sl.) HNV-a o prijenosu osnivačkih prava nad NIU »Hrvatska riječ«

Ove teme HNV nije obradio, jer pola godine nije ni sazivana sjednica (od 12. travnja 2003.).

Ovo su preozbiljne teme da bi o njima odlučivao ili se očitovao Izvršni Odbor HNV-a (vlada), a da se ne stave na samo zasjedanje HNV-a (skupština).

To (ni) je demokracija.

Slaven Dulić, vijećnik HNV-a

Nama je dovoljno da znate za nas...

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karađorđev put 2, telefon (danonoćno): (024) 55-44-33

- Horgoš, Borisa Kidriča 7, telefon (danonoćno): (024) 792-202

U slučaju kada je pokojnik umirovljenik - račun umanjujemo za iznos koji participira penzioni fond.

Raspored sprovida i umrlice na

Internetu: www.funero.co.yu

e-mail: funero@funero.co.yu

Pretplatite se!

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci – 600 dinara

☐ 1 godina – 1.000 dinara

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže "Hrvatska riječ" svakog tjedna.

Hrvatska riječ

Ime i prezime:

Ulica i broj:

Mjesto i zemlja:

Telefon i e-mail:

INOZEMSTVO

☐ 1 godina – 70 EUR

BANK: VBHYU 22

(Vojvodanska banka a.d. Novi Sad Yugoslavia)

Beneficiary customer:

540101 320 5 NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

**Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU "Hrvatska riječ", Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa 355-1023208-69**

RADIO SUBOTICA

24000 Subotica
Put Jovana Mikića 12
Tel: 024/55-22-00
Fax: 024/55-19-02

email: radio@radiosubotica.co.yu

- 91,5 MHz cjelodnevni program na srpskom jeziku
- 89,6 MHz cjelodnevni program na mađarskom jeziku
- 91,5 MHz od 19 do 21 sat program na hrvatskom jeziku

SHEMA programa na hrvatskom jeziku

19,00 h
- Najava programa
- Večernji dnevnik
- Agencijske vijesti iz zemlje
- Agencijske vijesti iz RH

19,30 h
»Iz života naših predaka« (ponedjeljkom)
»Sportski vremeplov« (ponedjeljkom)
»Razgovor s povodom« (utorkom)
»Otvoreni studio« (srijedom)

»Galerija« emisija o kulturi (četvrtkom)
Vjerska emisija (petkom)

20,00 h
»Čarolije trpeze« (ponedjeljkom)
»Na proputovanju s nama« (utorkom)
»Putokazi« (srijedom)
»Rock vremeplov« (četvrtkom)

20,30 h
- Vijesti dana
- Pripovijetka Balinta Vujkova
- Hitovi hrvatskih izvođača
- Minute za ljubitelje jazza (petkom)

VETERINARSKI ZAVOD SUBOTICA a.d.

Beogradski put 123
24106 Subotica
Telefon: 024/567-933, 567-984
Fax: 024/567-871, 567-736

KOMPLETNA HRANA ZA ŽIVOTINJE

KOMPLETNE SMJEŠE ZA ŽIVOTINJE:
Smješa IV, Smješa PS 1, Smješa PS 3, PSB Finišer, PSB Starter, Smješa KD,
Smješa TS 1, Favorit P, Premixi, Superi i VETCAN – kompletna hrana za pse.

MILLENNIUM GSM CENTAR

Prodaja i servis mobilnih telefona,
Bežični telefoni, FAX aparati,
Računala i oprema,
Split klima uređaji.

Siemens A35 + Mobiklik
3860 dinara

ČEKOVIMA NA 6 RATA, KREDIT DO 2 GODINE

Prvomajska 6, Subotica - 024 / 551-353 - www.millenniumgsm.co.yu

Cjenik reklamnog prostora

POSLEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 6.000 dinara
1/2 = 3.600 dinara
1/4 = 2.000 dinara } + 20% p.p.

DRUGA I PREPOSLEDNJA STRANA / KOLOR

1/1 = 5.000 dinara
1/2 = 3.000 dinara
1/4 = 1.700 dinara } + 20% p.p.

UNUTARNJE STRANE / CRNO-BIJELE

1/1 = 3.000 dinara
1/2 = 1.800 dinara
1/3 = 1.300 dinara
1/6 = 700 dinara
1/12 = 450 dinara } + 20% p.p.

Iskoristite popuste!

Za vezane oglase u 4 ili više brojeva odobravamo popust od 20%
SPECIJALAN POPUST ZA GODIŠNJI UGOVOR O REKLAMIRANJU.

NEKRETNINE

NBA
Agencija

Subotica
Braće Radića 6
024 / 554-570
024 / 551-203

za marketing, consulting i sve vrste posredovanja između pravnih i fizičkih lica

KADA KUPUJETE ILI PRODAJETE
OBRATITE SE NAJPOUZDANIJOJ
AGENCIJI SA TRADICIJOM UZ
SLOGAN

99% + *NBA* = 200%

Najsigurnija razmjena nekretnina na teritoriju bivše Jugoslavije!

kolpa-san® **KUPATILA**

stvorena za uživanje
i za ponos

sanitarija i pločice, kade, tuš kade, tuš kabine,
saune, masažni sistemi-vodeni i vazdušni,
bazeni za masažu, nameštaj za kupatila,
ugradni vodokotlići i kupatilska galanterija

Banijska 2, SUBOTICA (u poslovnom centru preko puta FB "PARTIZAN"),

Tel: 024/ 547-274 , 547-886

Novi Sad - Rumenački put 11; 021/518-091
Beograd - Lješka 4; 011/354-8063

